

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

◆ ΑΠΩΘΗΣΑΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ! (Γ.Β.Μ.)	201
◆ ΕΙΝ' Ο ΧΡΙΣΤΟΣ (Ποίημα Γ. Βερίτη)	203
◆ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1907 - 2007) (6' μέρος) (Βασ. Κ. Σταθάκη)	204
◆ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΟΥΣΑΣ ΑΓΑΠΗΣ (Καθγ. Ἐφροδίτης Χρ. Ραγιᾶ)	211
◆ Α ΦΙ Ε Ρ Ω Μ Α Σ Τ Η ΓΥ Ν Α Ι Κ Α	217
● ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ - ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ (Σταυρούλας Δάνδουρα)	218
● ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (Καθγ. Ἐλένης Δεληγεώργη-Πολίτου)	220
● ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ «ΑΠ. ΠΑΥΛΟ» (Τζούλιας Καραγάλιου)	223
● ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (Ιωάννας Τατούλη)	230
◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: Η ΑΡΝΗΣΙΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ (Πανορμίτη)	235
◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη, Η.Μ.)	236
◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Ἐπικοινωνίας τῆς Χ.Ε.Ε.)	238

ΕΤΟΣ 70ον ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2007 ΑΡΙΘ. 683

€ 1,20

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

55
ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΚΕΛΛΙ ΤΗΣ
ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗΣ

Έπιμέλεια: Άναστασίας Α. Παπακωνσταντίνου - Μαλάμη

Πρόλογος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδοῦλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Έκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»
Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 70ον

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2007

Άριθ. 683

ΑΠΩΘΗΣΑΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ!

ΥΠΑΡΧΟΥΝ μερικά μεγάλα και συγκλονιστικά έρωτήματα, που βασανίζουν τόν σύγχρονο άνθρωπο του τεχνολογικού πολιτισμού. Προβάλλουν συχνά με όξυτητα και κανέναν δέν μπορεί νά τά άγνοήση:

Γιατί ό άνθρωπος τής εϋμαρείας και του πλούτου ταλαιπωρείται όσο ποτέ άλλοτε από τό άγχος; Άπό ποϋ προέρχεται αυτό τό λεπτό νέφος τής μελαγχολίας, που πλανιέται γύρω του και τοξινώνει τόν ψυχοσωματικό του όργανισμό; Γιατί άναπνέει φόβο και έκπνέει άγωνία στη εποχή τής υπεραφθονίας; Γιατί οί νευρώσεις πάνε νά γίνουν οί μόνιμοι ένοικοι τής σημερινής οίκογενείας;

***

Ό Όλλανδός ψυχίατρος J. Van den Berg γράφει: «Έχουμε άπωθήσει ένα βασικό στοιχείο, συστατικό τής παναθρώπινης ύπάρξεως, τήν φωτισμένη συνείδηση. Αυτή τήν καθαρή συνείδηση τήν έχουμε σπρώξει στον κόσμο του ύποσυνειδήτου. Άπωθήσαμε όχι πιά τήν σεξουαλικότητα ή τήν έπιθετικότητα, αλλά τήν έννοια του Θεού. Τόν κάναμε

περιθωριακό. Τόν καταδικάσαμε στην άνυπαρξία. Τόν έξορίσαμε από τή ζωή μας, από τήν εργασία μας, από τήν οίκογένειά μας, από τίς σχέσεις μας, από τά ύπουργεία μας, από τήν κοινωνία, από τίς μεγάλες αποφάσεις». Έτσι μαζί με τόν Θεό άπωθήσαμε και κάθε πνευματική άξία που εκπροσωπεί τό θεϊο. Άποθώντας ό άνθρωπος τήν έννοια του υπερβατικού, άπωθει τήν πιό βαθιά του ύπαρξη. Άκρωτηριάζεται.

Έδώ θα έπρεπε νά προσέξουμε και τήν φωτισμένη άποψη του κορυφαίου ψυχιάτρου και εισηγητού τής «άναλυτικής ψυχολογίας» του Γιούνγκ. Μαθητής στην άρχή τής Σχολής του Φρόυντ, γρήγορα άποσπάσθηκε από τήν Σχολή αυτή, για νά μελετήσει βαθύτερα και ούσιαστικώτερα τόν άνθρωπο, τόν πνευματικό άνθρωπο. Άναφέρει ότι «τό χαρακτηριστικό των νευρώσεων είναι πώς πηγάζουν από αίτια ψυχικά και μπορούν νά θεραπευθούν μόνο με μέσα πάλι ψυχικά». Προχωρώντας ό Γιούνγκ δείχνει, πώς τό κύριο χαρακτηριστικό στη νεύρωση είναι ή καταστροφή τής ένότητος στην ανθρώπινη προσωπικότητα, ό διχασμός, ή διάσπαση, που κάνει σαν

νά υπάρχουν δύο χωριστοί και αντιμα-
χόμενοι άνθρωποι μέσα μας. «*Η νεύρω-
ση, λέει, στο βάθος είναι διάσπαση της
προσωπικότητας*».

Τὴν διάσπαση αὐτὴ μέσα στὴν προ-
σωπικότητα παρομοιάζει ὁ Γιούνγκ «μὲ
ἐμφύλιο πόλεμο». *Καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ थे-
ραπεία εἶναι ἡ ἀποκατάσταση τῆς εἰρή-
νης. Καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ τὸ πρόβλημα τῆς
θεραπείας εἶναι πνευματικό. Στὸν ἐμ-
φύλιο πόλεμο τὴν τακτοποίηση τῆ φέρ-
νει ἡ ἐπικράτηση τῆς χριστιανικῆς ἀγά-
πης. Γιὰ τὸν ἐσωτερικὸ διχασμὸ θὰ
ἰσχύη κάτι ἀνάλογο. Ὁ, τι κάνουμε ἀπὸ
χριστιανικὴ πεποίθηση γιὰ τὴν ρύθμιση
τῶν σχέσεών μας μὲ τοὺς συνανθρώπους
μας γιὰ τὴν εἰρήνη, αὐτὸ πρέπει νὰ
ἐφαρμοσθῆ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀν-
θρώπου γιὰ τὴν θεραπεία τῶν νευρώ-
σεων».*

Καὶ ἐδῶ φαίνεται ἡ ἀνεκτίμητη προ-
σφορὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἀπο-
δεικνύεται ὡς τὸ πιὸ ἰσχυρὸ μέσο γιὰ
τὴν ἐπαναφορὰ τῆς ψυχικῆς γαλήνης
καὶ τὴν ἐνοποίηση τῆς προσωπικότητος.
Κι ὅταν γίνεται λόγος γιὰ ἀγάπη δὲν
πρόκειται μόνο γιὰ τὴν ἀγάπη στοὺς
ἄλλους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη στὸν
ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Χρι-
στοῦ εἶναι σαφής: «**Ἀγαπήσεις τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν**». Θὰ ἀγαπήσης τὸν
πλησίον σου ὡς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἔτσι
ἡ ἐντολὴ αὐτὴ ὄχι μόνον δὲν ἀποκλείει
τὴν ἀγάπη στὸν ἑαυτὸ μας, ἀλλὰ τὴν
προϋποθέτει.

***

Χρειάζεται μιὰ διευκρίνιση. Ἄλλο ἢ
ἀρρωστημένη ἀγάπη στὸ ὑπερτροφικὸ
ἐγὼ καὶ ἄλλο ἢ ὑγιῆς ἀγάπη στὸν ἑαυτὸ
μας. Ἄλλο νὰ ζητᾶμε τὴν ἀποκλειστι-

κὴ ἀγάπη γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ ἄλλο
νὰ δεχώμεθα τὴν ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν
μας.

Νὰ ἀγαπᾶ κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του εἶ-
ναι κατ' ἀρχὴν νὰ βρῆται σὲ ἀρμονι-
κὲς σχέσεις μαζί του. Νὰ δέχεται τὸν
ἑαυτὸ του, ὅπως εἶναι καὶ νὰ ἀγωνίζε-
ται, φυσικά, γιὰ τὴν βελτίωσή του.
Ὅποσδήποτε νὰ δέχεται τοὺς περιορι-
σμούς του, τὶς σωματικὲς, τὶς διανοητι-
κὲς, τὶς πνευματικὲς του δυνατότητες ἢ
ἐλλείψεις. Ἔτσι δὲν θὰ ἀντιδρᾷ βίαια
καὶ ἀνώφελα μὲ τὰ τυχόν σωματικὰ ἢ
ἄλλα μειονεκτήματά του καὶ θὰ βρῆται
σὲ εἰρήνη μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ ἀπο-
δοχὴ τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἡ συμφιλίωση
μαζί του εἶναι ἀπὸ τὶς βασικὲς προϋπο-
θέσεις γιὰ τὴν ὁμαλὴ ψυχοσωματικὴ
ἀνάπτυξη καὶ ἰσορροπία. Γιὰ τὴν ἀπο-
κατάσταση τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης.

Εἶπαν πὼς ἡ μεγαλύτερη ἀγάπη, ποὺ
θὰ μπορούσαμε νὰ προσφέρουμε στοὺς
ἄλλους, εἶναι νὰ ἀγαπήσουμε ἀληθινὰ
τὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ φροντίσουμε νὰ
τὸν ἀπαλλάξουμε ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες,
τοὺς φόβους, τὰ ἀπωθημένα καὶ τὶς
ἀγωνίες του. Μόνον ἓνας τέτοιος ἄν-
θρωπος ἤρεμος καὶ ἰσορροπημένος θὰ
μποροῦσε νὰ προσφέρῃ καὶ στοὺς ἄλ-
λους κάτι ἀπὸ τὸ πλούσιο περιεχόμενο
τῆς καρδιάς του.

Διαφορετικά, ἀντὶ νὰ μεταδίδουμε
χαρὰ, ἀγάπη, αἰσιοδοξία, θὰ διοχε-
τεύουμε στὸ περιβάλλον μας τὶς ἐσωτε-
ρικὲς μας ἀντιδράσεις, τὶς ἀπογοητεύ-
σεις μας, τὶς ἀγωνίες μας, τὴν κακομοι-
ριά μας. Στοιχεῖα ἀντικοινωνικὰ καὶ
ἀποκρουστικά. Ἄν δὲν εἶναι κανεὶς τα-
κτοποιημένος ἐσωτερικά, δὲν μπορεῖ νὰ
ἀγαπήσῃ. Ἡ ἀγάπη ποὺ θὰ δείχνῃ δὲν
θὰ εἶναι ἀληθινή. Θὰ εἶναι ἓνα ὑποκα-

τάστατο τῆς ἀγάπης, πού τοῦ λείπει καί τὴν ἀναζητάει. Ἡ ἀγάπη ἔχει μεγάλη δύναμη ἀναμορφωτική, ἀνορθωτική καὶ ἐνοποιητική τοῦ διχασμένου καὶ ἀλλοπρόσαλλου ψυχικοῦ κόσμου.

Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ τὴν ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερα ἡ ψυχολογία καὶ ἡ παιδαγωγική. Τὸ παιδί π.χ, πού τοῦ ἔλλειψε ἡ ἀγάπη, πού δὲν ἀναπτύχθηκε μέσα σὲ κλίμα ἀγάπης, στοργῆς, δυσκολεύεται νὰ βρῆ τὴν ἰσορροπία του καὶ νὰ ἐναρμονισθῆ μὲ τοὺς ἄλλους. Συχνὰ τὸ διακρίνει μιὰ μόνωση, μιὰ ἀπομόνωση ἢ μιὰ ἀντι-κοινωνική συμπεριφορά.

***

Πόσο ζοῦσε τὴν ἀγάπη αὐτὴ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν διεκήρυττε, ὅτι «ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλάτ. β' 20). Μέσα του ζοῦσε ὁ Χριστός, πού θυσιάσθηκε γι' αὐτὸν ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη γέμιζε τὴ ζωὴ του. Καὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἀγάπη, ὄχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ κάθε πιστός, ὑπερνικᾷ τὸν ἀντιστρατευόμενο κόσμο τῆς ἁμαρτίας, τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ καὶ ὁμαλοποιεῖ τὶς σχέσεις του μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς γύρω του.

Γ. Β. Μ.

ΕΙΝ' Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

*Μπρὸς στῆς ψυχῆς τὰ πρόθυρα, στὴν πόρτα τῆς καρδιᾶς
-λουλούδι πού τὸ μάρανε τοῦ πάθους ὁ βοριάς-
στέκετ' ὁ ξένος καὶ χτυπᾷ, χτυπᾷ μ' ὑπομονή,
καὶ περιμένει τ' ἄνοιγμα τῆς πόρτας γιὰ νὰ μπῆ.*

*Εἶν' ὁ Χριστός... Γλυκιὰ μορφή! Τὸ θεῖο πρόσωπό Του
μοιάζει σὰν ἥλιος λαμπερὸς πνευματικοῦ φωτός.
Γαλήνη οὐράνια καὶ χαρὰ φέρνει στὸν ἐρχομό Του.
Ξύπνα, ψυχὴ, νὰ τὸν δεχτῆς... ξύπνα κι' εἶν' ὁ Χριστός...*

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1907 - 2007)

Μέρος Δεύτερον

Α΄

Ὁ μελετητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ κινήματος δὲν ἔμπορεῖ παρὰ νὰ σταματήσῃ μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ ἔμπρὸς στὴν φυσιογνωμία τοῦ μακαριστοῦ πατρὸς Εὐσεβίου Ματθοποῦλου. Σὲ ἄρθρο ποῦ δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» συναντήσαμε πνευματικὰ ἀναστήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι μὲν ἄγνωστα στοὺς πολλούς, ἀλλὰ ἐπέδρασαν σὲ ὅλους μὲ τὸ ἔργο τους γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν 19^{ον} αἰώνα. Ἐγινε λόγος γιὰ τὸν Χριστόφορον Παναγιωτόπουλον (Παπουλάκον), τὸν Κοσμᾶν Φλαμιάτον, τὸν Ἰγνάτιον Λαμπρόπουλον, καθὼς καὶ γιὰ τὸν Ἀπόστολον Μακράκη. Ὅμως «στὸν Εὐσέβιον Ματθόπουλον ξαναβλέπει κανεὶς ὅλους αὐτοὺς σὲ μιὰ ἁρμονικὴ σύνθεση καὶ ἀκόμη βλέπει τὴν πνευματικὴ δημιουργία, ποῦ λέγεται πρόοδος, παραγωγικὴ πράγματι ἐξέλιξη. Διότι στὴν μορφὴ τοῦ π. Εὐσεβίου Ματθοποῦλου βλέπομε ὅ,τι πολὺτιμο ὑπάρχει καὶ στὶς ἄλλες μορφές, ἀλλὰ βλέπομε ἀκόμη καὶ τὴν βαθύτερη ἐπίγνωση τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, τὴν σύνεση καὶ τὴν πείρα, ποῦ καθιστᾷ τὴν πνευματικὴ καρποφορία ἄφθονη καὶ πλήρως εὐεργετικὴ. Φωνὴ ὑδάτων πολλῶν τὸ κήρυγμα τῶν πρώτων, δὲν χάνει, μᾶλλον κερδίζει σὲ

ἐνταση καὶ συντίθεται σὲ ἱερὰ καὶ ζωογόνο ἁρμονία γιὰ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖο ἀπετέλεσε ὁλόκληρη τὴν ζωὴ τοῦ Εὐσεβίου Ματθοποῦλου. Καὶ ἐνῶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος μελετᾷ τὸν Παπουλάκον, τὸν Φλαμιάτον, τὸν Λαμπρόπουλον, ἀκόμη καὶ τὸν Μακράκη μὲ σεβασμὸ, μὲ θαυμασμὸ, μὲ κατανόηση τῶν σημείων ἐκείνων ποῦ σήμερα φαίνονται ὑπερβολές, στὸν Εὐσέβιον Ματθόπουλον συναντᾷ τὸν διδάσκαλον, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τὸν 19^{ον} καὶ τὸν 20^{ον} αἰώνα, διδάσκει, ἐμπνέει καθοδηγεῖ τὸ σήμερα ὅπως καὶ τὸ χθές, καθὼς καὶ τὸ αὔριο καὶ τὸ μεθαὔριο¹».

Ὅπως ἀναφέρθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος ὁ π. Εὐσέβιος Ματθόπουλος συνεργάσθηκε μὲ τὸν Ἀπόστολον Μακράκη στὴν σχολὴ τοῦ «Λόγου», ἀπεχώρησε ὅμως ἀπὸ αὐτήν, ὅταν ὁ τελευταῖος παρεξέκλινε ἀπὸ τὸν ὀρθὸν δρόμο. «Κατάλαβε ὅτι ὑπάρχει κάποιον οὐσιαστικὸ λάθος σὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειροῦσαν μιὰ ἐξωτερικὴ -συχνὰ μάλιστα μὲ βίαιο τρόπο- ἀναχαίτιση τῶν ξένων ἐπιρροῶν καὶ φυσικὰ ἐλάχιστα πράγματα ἐπετύγχαναν. Ὁ π. Εὐσέβιος συνέλαβε τὸ θέμα στὸν πυρήνα του. Συνειδητοποίησε ὅτι ἕνας ἀδιαφώτιστος ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς πίστεως λαὸς θὰ εἶναι πάντοτε ἀνυπεράσπιστος καὶ εὐάλωτος σὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοὺς πειρασμούς.

Γι' αυτό έπεχείρησε μιά ἄλλου είδους έργασία, στηριγμένη σέ πνευματικές βάσεις και στραμμένη στό έσωτερικό του ἀνθρώπου. Μέ τις σκέψεις αυτές αποδόθηκε σέ ένα τιτάνο άγώνα διαφωτισμοῦ του λαοῦ στα οὐσιώδη τῆς πίστεως. Οὐσιώδη και ὡς πρὸς τὴν γνώση τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν και ὡς πρὸς τὴν βιωματική τους έφαρμογή²».

Β'

Ἦταν τὸ έτος 1884 όταν ὁ π. Εὐσέβιος ἄρχισε τὸ καθαυτὸ κηρυκτικό του έργο, περιοδεύοντας στὶς διάφορες έπαρχίες τῆς πατρίδας μας. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἀπὸ τὸ 1884 μέχρι και τὸ 1906, σὰν ἄλλος Κοσμάς Αἰτωλὸς περιόδευσε και ἐκήρυξε στὴν Πελοπόννησο, στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, στὴν Θεσσαλία, στα νησιά του Αἰγαίου και του Ἰονίου πελάγους, στὴν Σμύρνη και στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἡ καρποφορία του κηρύγματος του ἦταν πλουσία, ὥστε τὸν Ἰούλιον του 1895 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ὄρισε γενικὸν του Ἔθνους ιεροκήρυκα. Σὲ κάθε πόλη, τὴν ὁποία έπεσκέπτετο, μιλοῦσε καθημερινὰ ἐπὶ μία τουλάχιστον ὥρα, έξωμολογοῦσε, συζητοῦσε ἔγραφε ἄρθρα και ἐπιστολές, ἀκούρατος ἀν και με κλονισμένη τὴν υγεία του ἀπὸ τοὺς ἐλώδεις πυρετούς, πού ἐμάστιζαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὴν πατρίδα μας.

Ἐπὶ εἴκοσι και πλέον ἔτη διήρκεσε αὐτὴ ἡ ιεραποστολικὴ δράση και δὲν ἔμεινε σχεδὸν γωνία τῆς τότε ἐλεύθερης ἑλληνικῆς γῆς στὴν ὁποία νὰ μὴν ἀντήχησε τὸ κήρυγμά του. Πόλεις και χωριά, πού εἶχαν ἐπὶ γενεές στερηθεῖ και τῆς πλέον ὑποτυπώδους χριστιανικῆς διδασκαλίας, τρέφονται τώρα με πνευματικὴ τροφή, τὴν ὁποία πράγματι με βουλμία ἀρπάζουν ἀπὸ τὰ χεῖλη του διδασκάλου. Ἐπλησίαζε τὰ ἐξήντα χρόνια όταν έσταμάτησε

τὶς ἀποστολικές του περιοδεΐες. Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶχε κατασπαρεῖ ἀπὸ ζωντανὰ φυτώρια πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ἀτενίζοντας τὸ συντελεσθὲν έργο του κάθε ἀπαισιόδοξος λογισμὸς ἐφαίνετο διακαίολογημένος. Τὸ πρόβλημά του ἦταν ὅτι τὸ κηρυκτικό του έργο, με τὴν προοπτικὴ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ φύγει ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν κάποτε, θὰ λησμονηθεῖ, ἐφ' ὅσον τίποτε τὸ συστηματικό, τὸ ὀργανωμένο δὲν εἶχε γίνει. Καὶ ἔτσι με τὸ ἐπερχόμενο γῆρας ἐπρόκειτο τὸ έργο αὐτὸ νὰ εἰσέλθει στὴν ἀφάνεια, σὰν μία εὐγενικὴ προσπάθεια, τὴν ὁποία ἐκτιμοῦν πολλοί, ὅσοι βέβαια θὰ τὴν ἐνθυμοῦνται, ἡ ὁποία ὅμως τὸ πολὺ - πολὺ ἀνήκει στὴν ἱστορία τῶν εὐγενικῶν προσπαθειῶν.

«Ἔτσι γύρω στὸ έτος 1907 ἐφαίνετο ὅτι ἄρχιζε νὰ γράφεται ὁ ἐπίλογος. Ἐπίλογος ὅμως πολὺ περίεργος ὁ ὁποῖος δὲν κλείνει ἀλλὰ ἀνοίγει τὸ κύριον θέμα. Οἱ περιοδεΐες σταματοῦν. Τὸ έργο ὅμως συνεχίζεται στὴν Ἀθήνα, ὅπου παράλληλα με τὰ τακτικὰ ἐβδομαδιαῖα κηρύγματά του ἀρχίζει ἡ ἄλλη δράση του π. Εὐσεβίου. Τίθενται τὰ θεμέλια μιᾶς ἐργασίας, προορισμένης νὰ ἔχει μόνιμα ἀποτελέσματα.

Τὸ πρῶτο δῆμα ἦταν ὁ καταρτισμὸς του πρώτου πυρήνα μιᾶς χριστιανικῆς ἀδελφότητος. Ἐπραγματοποιεῖτο ἔτσι τὸ ὄνειρο, τὸ ὁποῖο κατὰ πᾶσαν λογικὴ πρόβλεψη ἐπρόκειτο νὰ μείνει ὄνειρον. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀδελφότης αὐτὴ, ὅπως συνεπήχθη, δὲν ἐφαίνετο καθόλου ὑπολογισμὸς. Οὔτε κατὰ χιλιάδες, οὔτε κατὰ ἑκατοντάδες ἠριθμοῦντο τὰ μέλη της, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς εἰς τὰ δάκτυλα του ἐνὸς χειροῦ... Στὴν πνευματικὴ θεμελίωση του νέου αὐτοῦ σημαντικοῦ τομέα του ὄλου έργου του ἀφιέρωσε πλέον κατὰ πρῶτον λόγον τὶς δυνάμεις του και τὸν χρόνον του ὁ π. Εὐσεβίος. Τὴν Ἀδελφότητα αὐτὴν

ἤθελε κέντρον, ὄχι μόνον κηρύγματος, ἀλλὰ προπαντὸς ζωῆς ὀλοκληρωτικὰ ἀφιερωμένης³».

Γ'

Ἐπὶ παραλλήλου ὁμως ἀνοίγει ἕνας ἄλλος τομέας δράσεως, ἐκεῖνος τοῦ Χριστιανικοῦ ἐντύπου. Τὸ ἔτος 1911 ἐκδίδεται τὸ περιοδικὸν ΖΩΗ, τὸ ὁποῖο συνεχίζει ἔκτοτε μέχρι σήμερα τὴν ἔκδοσή του. Μαζὶ μὲ τὸ περιοδικὸν αὐτό, βλέπει τὸ φῶς σειρά δημοσιευμάτων. Ὑστερα ἀπὸ 36 σύντομες πραγματεῖες, τίς ὁποῖες εἶχε δημοσιεύσει στὸ παρελθόν, ἐκδίδει τώρα ἕνα συστηματικὸ ἐγχειρίδιο χριστιανικῆς ζωῆς, τὸ γνωστὸ μὲ ἐπανειλημμένες ἐκδόσεις βιβλίου του μὲ τὸν τίτλο: «Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου». Μὲ τίς πνευματικὰς ὑποθήκας ποὺ περιέχονται στὸ βιβλίον αὐτό, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὸ πνευματικὸ ἔργο ποὺ ἐθεμελίωσε μὲ τὴν ἵδρυση τῆς Ἀδελφότητος ΖΩΗ ὁ π. Εὐσέβιος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ πνευματικὸν τροφοδότη καὶ στίς ἡμέρας μας. Εἶχε δὲ τὸν φωτισμὸ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δύο ἔτη πρὸ τῆς ἐκδημίας του νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴν ποιίανση τῆς Ἀδελφότητος στὸν κατὰ πάντα ἄξιον διάδοχόν του, στὸν μακαριστὸν π. Σεραφεῖμ Παπακώστα (1892 - 1954). Στὴν διάρκεια τῆς ἰδικῆς του εὐθύνης τὸ ἔργο τῆς ἀδελφότητος ΖΩΗ ἐγνώρισε τὴν μεγαλύτερη του ἀκμή. Ὁ π. Εὐσέβιος μὲ τὴν ἀγνότητα τῶν προθέσεων του καὶ τὴν ἀποκτηθεῖσα στὰ ἐξήντα χρόνια τῆς κληρικτικῆς του δράσεως πείρα, ἐθεμελίωσε ἕνα ἔργο καθαρὰ χριστοκεντρικόν, ἀπαλλαγμένον ἀπὸ παρεμβάσεις πολιτικοῦ χαρακτῆρα ὅπως συνέβαινε στὴν δράση τῶν προκατόχων του Παπουλάκου, Φλαμιάντου, Ἀπ. Μακράκη. Ἐξ ἄλλου ἢ ἐπιλογὴ νέων τὴν ἡλικία συνεργατῶν στὸ ἔργο τῆς Ἀδελφότητος, τοὺς ὁποίους ἀνέθρεψε πνευματικὰ ὁ ἴδιος καὶ οἱ καινοτομίες τίς

ὁποῖες, εἰσήγαγε στὴν ιεραποστολικὴ ἐργασία ἀπεδείχθησαν ἰδιαίτερα καρποφόρες.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ ἀπόγευμα τῆς 26 Δεκεμβρίου 1927 στὴν πρώτη συνεδρίαση τῆς γενικῆς συνάξεως τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος ὁ π. Εὐσέβιος ἔλαβε τὸν λόγον γιὰ νὰ ἀνακοινώσει τὴν ἀπόφασίν του νὰ ὀρίσει ὡς διάδοχόν του τὸν ἀρχιμανδρίτη π. Σεραφεῖμ Παπακώστα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 ὁ π. Σεραφεῖμ εἶχε τοποθετηθεῖ ἀπὸ τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομον Παπαδόπουλον ὡς ἱεροκῆρυκας τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθήνας, θέση τὴν ὁποία διετήρησε μέχρι τὸ ἔτος 1949, ὅποτε παρητήθη γιὰ λόγους ὑγείας γιὰ νὰ τὸν διαδεχθεῖ στὸν ἄμβωνα αὐτὸν ὁ μακαριστὸς ἀρχιμανδρίτης π. Πέτρος Χριστοδουλιᾶς. Τὸ κήρυγμά του χριστοκεντρικὸ καὶ ἀγιογραφικὰ θεμελιωμένον ἦταν παράλληλα συγχρονισμένον, καὶ γι' αὐτὸ τὸ παρακολουθοῦσε ποικίλο ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον συνέρρεε ἀπὸ κάθε γωνιὰ τῆς Πρωτεύουσας. Ἐπίσης τὸ κήρυγμα του ἠκούετο ἀπὸ πλῆθος ἄλλο ἀκροατῶν, λόγῳ τῆς ἀπ' εὐθείας μεταδόσεως τῆς Ἀκολουθίας τῆς Θεῆς Λειτουργίας ἀπὸ τὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τῆς Ἀθήνας.

Ἐμπνευσμένους κοινωνικὸς ἐργάτης ὁ π. Σεραφεῖμ, στὰ πλαίσια τῶν καθηκόντων του καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων του, παραστάτης πάντοτε σὲ κάθε ἐθνικὴ προσπάθεια ἀνέπτυξε ἰδιαίτερη δράση στὴν περίοδο τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς καθὼς καὶ στὴν διάρκεια τοῦ ἀνταρτοπολέμου (1946 - 1949). Τὸ ἔργο του αὐτὸ συνδέεται μὲ ἐκεῖνο «τῆς προνοίας γιὰ τοὺς στρατευμένους καὶ τίς οἰκογένειες τῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (1940 - 41) καὶ τῆς Πρόνοιας τῶν συνεργαζομένων χριστιαν-

νικῶν Σωματείων «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» στήν συνέχεια.

Ἰδιαιτέρα θά πρέπει νά ἐξαρθεῖ ἡ δημιουργική συμβολή τοῦ π. Σεραφεῖμ στόν ὅλο ἐργο τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων ὁ «Ἀπόστολος Παῦλος». Πράγματι ἡ πίστη του καί ἡ ἀφοσίωσή του στά κύρια ἔργα του (τὸ κηρυκτικό καί ἐκεῖνο τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς κ.λ.π.) καί παράλληλα ἡ μεγάλη καί καρποφόρος συγγραφική του παραγωγή, ἡ προσήλωσή του πρὸς τίς ἀναλλοίωτες ἀλήθειες τῆς Πίστεως, δὲν τὸν ἐμπόδισαν νά ἐμπνέεται καί νά ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν πλουσίων διδαγμάτων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας στόν τομέα τοῦ πολιτισμοῦ. Καί στόν τομέα αὐτὸν συμπιπτει μὲ τὰ προγράμματα καί τοὺς ὁραματισμοὺς τοῦ Ἀλεξ. Τσιριντάνη. Ἔτσι μὲ τὴν ταυτότητα γνωμῶν τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν, ἰδρύνονται ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ Ἐπιστημόνων καί ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ «Ἀκτίνων» μὲ τὴν κυκλοφορία τοῦ ὁμώνυμου περιοδικοῦ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1937 καί τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν. Λειτουργῶν τὸ 1946 μὲ κύριον ὑπεύθυνον τὸν ἀείμνηστον Ἰωάννη Κολιτσάρα. Πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν σωματείων αὐτῶν, εἶχε προηγηθεῖ ἐκεῖνη τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς ὁ «Ἀπόστολος Παῦλος», σωματεῖο ἐπιτελικοῦ χαρακτήρα γιὰ τὸ ὅλο χριστιανικὸ ἔργο. Τοῦτο ὑπῆρξε καρπὸς σκέψεων, ἀλλὰ ἐπίσης καί πολλῶν συσκέψεων ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἀκόμη ποὺ ἐξοῦσε ὁ πατὴρ Εὐσέβιος. Σκοπὸς τοῦ συλλόγου αὐτοῦ ἦταν καί «εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἐν Ἑλλάδι ἱεραποστολή, τουτέστιν ἡ παρὰ τῶν λαῶν διάδοσις τῆς Χριστιανικῆς Ἀληθείας κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀληθείας πρὸς θρησκευτικὴν καί ἠθικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ. Τακτικὰ μέλη ἐκλέγονται χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι

ἐνήλικες μὲ μαρτυρημένον ἠθικὸν βίον καί ζῆλον χριστιανικόν, ἀποδεχόμενοι τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καί πρόθυμοι νά ἐργασθῶν καί νά συντελέσουν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ».

Ἔτσι γιὰ ἐβδομήντα καί πλέον ἔτη ὁ Σύλλογος αὐτὸς ἐργάσθηκε καί ἐργάζεται μέχρι σήμερα ἀθόρυθα καί συστηματικὰ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν σκοπῶν μὲ ἀξιόλογους καρπούς, σὲ στενὴ πάντοτε συνεργασία μὲ τὴν Ἀδελφότητα ΖΩΗ.

Δ'

Ἰδιαιτερὴ φροντίδα ἐπέδειξε ὁ π. Σεραφεῖμ καί οἱ συνεργάτες του γιὰ τὴν νέα γενεὰ σὲ ὅλες τίς φάσεις αὐτῆς, τὴν παιδική, τὴν ἐφηβικὴ καί τὴν περίοδον τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, μὲ τὴν διακονίαν τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος καί τῶν συνεργατῶν αὐτῆς στὸ ἔργο τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καί μὲ τὴν ἴδρυση τῶν Χ.Μ.Ο., τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Συνδέσμου, προδρόμου τῆς ΧΦΕ καί μετέπειτα αὐτῆς καθὼς ἀργότερα καί τῆς Χ.Ε.Ε.Ν., μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῶν νεανικῶν κατασκηνώσεων. Ὁριμοὶ πλέον ἄνδρες καί γυναῖκες μὲ νοσταλγία στρέφουν τὴν μνήμη τους στὰ ὠραῖα νεανικὰ χρόνια, ποὺ μὲ τὴν ἐπενέργεια τῆς Χάριτος Χριστοῦ ἐγνώρισαν τὴν Ἀλήθεια Του ἔνεκα τοῦ ζήλου καί τοῦ ἔργου τῶν μελῶν τῶν Ἀδελφοτήτων ΖΩΗ καί ΕΥΣΕΒΕΙΑ.

Ἀλλὰ ἐξ ἴσου σημαντικὴ ἦταν καί ἡ σύμφωνη μὲ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα ἐνίσχυση τῆς προσπάθειας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καί τὴν ἐξύψωση τῆς γυναίκας, δηλαδή τὸν ἀγῶνα τοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καλουμένου χριστιανικοῦ φεμινισμοῦ. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἀνάγονται οἱ ἀποφάσεις γιὰ τὴν ἴδρυση καί ἐνίσχυση τῶν πρὸς τὸν

σκοπόν αὐτῶν λίαν εὐδοκίμως δρώντων γυναικείων σωματείων «ἡ Εὐσέβεια», ἡ «Ἐλπίς», ἡ «Εὐνίκη».

Ὁ γραπτὸς λόγος εἶτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ περιοδικοῦ τύπου, εἶτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ βιβλίου ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ κύρια μελήματα τοῦ ἔργου τῆς Ἀδελφότητος ΖΩΗ. Ἐπιμελημένες ἐκδόσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, συμπληρωμένες καὶ μὲ σύντομον ἐρμηνεϊάν συνταχθεῖσαι κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Παναγ. Τρεμπέλα καὶ μετέπειτα ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Ἰωάννη Κολιτσάρα, ἔτυχαν εὐρυτάτης κυκλοφορίας, πρὸς μεγάλη ὠφέλεια τοῦ πιστοῦ λαοῦ, ποῦ τοῦ ἔγινε καθημερινὸ ἀνάγνωσμα κατ' ἴδιαν ἢ ὡς συμμελέτη στοὺς κύκλους μελέτης Ἁγίας Γραφῆς. Περιοδικὰ ὅπως ἡ ΖΩΗ, οἱ ΑΚΤΙΝΕΣ, ἡ ΖΩΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, ὁ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ, ἡ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ μὲ κυκλοφορία δεκάδων ἐτῶν (τὸ περιοδικὸ ΖΩΗ ἤδη πλησιάζει τὸν αἰῶνα) καλλιεργοῦν τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς Ἀλήθειας, τὸ κάθε ἓνα μὲ τὸν δικό του τρόπο, ἀπευθυνόμενα σὲ ἀντίστοιχα ἀναγνωστικά κοινά. Γενεὲς ὁλόκληρες ἔχουν τραφεῖ πνευματικά μὲ τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἐντύπων αὐτῶν καὶ ἡ ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ εἶναι πανθομολογουμένη. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀδελφότητα ΖΩΗ λειτουργεῖ καὶ ὡς ἐκδοτικὸς οἶκος μὲ τὴν κυκλοφορία βιβλίων, τῶν ὁποίων συγγραφεῖς κατὰ κανόνα εἶναι κυρίως μέλη τῆς, ἀναφερόμενα στὴν Ἁγία Γραφή (κείμενα καὶ ἐρμηνεῖα), στὴν Λατρεία (ἐγκόλπια τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ ἄλλων ἱερῶν ἀκολουθιῶν), στὴν πνευματικὴ ζωὴ, σὲ μορφὲς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδας, στὴν Οἰκογένεια, διηγήματα γιὰ μεγάλους καὶ παιδιά καὶ τέλος βιβλία ἀναφερόμενα στὸ ἀντικείμενο τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μὲ συντάκτη τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴ τῆς Ἀστρονομίας τὸν Δημήτριον

Κωτσάκη. Ἡ κυκλοφορία τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξε σημαντικὴ σὲ ἀριθμοὺς ἀντιτύπων μὲ πολλὰ ἐκδόσεις καὶ γιὰ δεκαετίες. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρομε τὸν «Προορισμὸ τοῦ Ἀνθρώπου» τοῦ π. Εὐσεβίου, τὴν τριλογία τοῦ π. Σεραφεῖμ, ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία, οἱ Παραβολὲς καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ τὰ ἀναφερόμενα σὲ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ μορφὰ βιβλία τοῦ μακαριστοῦ π. Ἰωάννη Ἀλεξίου.

Ε'

Στὰ ἑκατὸ ἔτη τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἀδελφότητος ΖΩΗ ἐντάσσεται καὶ ἡ περίοδος 1940 - 49 μὲ τὴν ἐθνικὴ ἔξαρση τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ἔπους, τῆς τριπλῆς κατοχῆς καὶ στὴ συνέχεια τῆς ἐθνικῆς περιπέτειας μὲ τὴν ἀνταρσία τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς (1946 - 49). Τότε παράλληλα μὲ τὸ ἔργο τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς πραγματοποιεῖται καὶ ἓνα εὐρύτατο κοινωνικὸ καὶ ἐθνικὸ ἔργο. Τὸ «διακονεῖν τραπέζαις» γίνεται μιὰ καθημερινὴ πράξις στὸ κέντρο, στὴν Θεσσαλονίκη καὶ σὲ ἄλλες πόλεις τῆς πατρίδας μας. Τὴν δρᾶση αὐτὴ μπορεῖ νὰ τὴν κατατάξει κανεὶς σὲ τρεῖς βασικοὺς τομεῖς: α) στὴν κάλυψη τῶν ἐπισιστικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ, β) στὴν ἀνακούφιση τῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τοὺς κατατρεγμοὺς καὶ τὰ ἀντίποινα τῶν κατακτητῶν καὶ γ) στὴν πνευματικὴ τόνωση καὶ τὴν καθοδήγησι τῶν ἀνθρώπων στὶς πρωτόγνωρες σκληρὰς συνθήκας ποῦ καθημερινὰ ἀντιμετώπιζαν. Βέβαια οἱ ἀνάγκες αὐτὲς ἦταν πελώριες σὲ ἔκταση καὶ σὲ ποικιλία καὶ ὅπως ἦταν φυσικὸ καμμιὰ προσπάθεια δὲν μποροῦσε νὰ ἐπαρκέσει γιὰ τὴν καθολικὴ κάλυψή τους. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι οἱ πιστοὶ δὲν ἔδωσαν τότε τὸ μέγιστο τοῦ δυναμισμοῦ των γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς ἀνάγκες τοῦ πονεμένου αὐτοῦ

λαοῦ στις πόλεις και τὰ χωριά μας. Τὸ κτίριο τῆς ὁδοῦ Καρύτση 14 στὴν Ἀθήνα πνευματικὸ κέντρο ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 1930 γίνεται παράλληλα καὶ χῶρος διακονίας τραπεζῶν, ἀφοῦ ὑπερνικήθηκαν τὰ ὁποιαδήποτε ἐμπόδια, προκειμένου νὰ ὑπηρετηθεῖ ὁ ἕνας καὶ μέγαν σκοπός, ἡ συμπαράσταση καὶ οὐσιαστικὴ βοήθεια σὲ ὦρες ὑπέρτατων ἀναγκῶν τῶν «ἀδελφῶν τῶν ἐλαχίστων». Τὰ συσσίτια πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ λειτουργήσουν εἶναι ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Λογίας», ποὺ συστήθηκε γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Τὸ συγκινητικὸ καὶ τὸ τιμητικὸ γιὰ τοὺς πιστοὺς τῆς περιόδου ἐκείνης, προκειμένου νὰ ἐξευρεθοῦν οἱ ἀπαραίτητοι πόροι γιὰ τὴν λειτουργία τῶν συσσιτίων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς παροχὲς σὲ τροφίμα τοῦ Διεθοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἶναι ἡ διάθεση μέσω τῆς «Λογίας» εἰδῶν ἀπὸ τὴν οἰκοσκευῆ των (ἔπιπλα, ἐνδύματα, οἰκογενειακὰ κειμήλια κ. ἄ.), τὰ ὁποῖα προσέφεραν οἱ χριστιανοί, γιὰ νὰ ἀνταλλαγῶν μὲ τροφίμα, τὰ ὁποῖα προορίζοντο γιὰ τοὺς πεινασμένους ἀδελφούς. Οἱ παρενέσεις τοῦ π. Σεραφεῖμ νὰ μὴν ὑπάρξει κανεὶς «βραδυπορῶν» στὴν πορεία τῆς ἀγάπης, βρῆκαν εὐρύτατη ἀνταπόκριση καὶ περιπτώσεις μελῶν ποὺ δὲν ἔδωσαν τὸ παρὸν στὸ προσκλητήριο αὐτὸ ἦσαν μεμονωμένες.

Μὲ κέντρο λοιπὸν τὸ κτίριο τῆς ὁδοῦ Καρύτση 14, ὅπου παρασκευάζετο τὸ φαγητὸ καὶ μὲ ἓνα σύστημα διανομῆς ποὺ ἐξυπηρετεῖτο μὲ χειραμάξια τὰ ὁποῖα ἔσφουραν φοιτητὲς τῆς ΧΦΕ καὶ νέοι ἐπιστήμονες -οἱ ἀχθοφόροι τῆς ἀγάπης, ὅπως ἐκλήθησαν- τὸ φαγητὸ προωθεῖτο σὲ 19 συνοικιακὲς ἐστῖες διανομῆς, οἱ ὁποῖες καὶ αὐτὲς ἦσαν σίτια συνεργατῶν τοῦ ἔργου τὰ ὁποῖα εἶχαν διαθέσει γιὰ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸ. Ἀνάλογο κέντρο ἐλειτούργησε καὶ στὸν Πειραιᾶ μὲ τὶς δικὲς του

ἔξι ἐστῖες συνοικιακῶν διανομῶν.

Ξεχωριστὴ θέση μέσα στοὺς κρίκους τῆς χρυσῆς ἀλυσίδας τοῦ ἐκτεταμένου αὐτοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς κατοχικῆς περιόδου κατέχει ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ μέγαν ἐθνικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τοῦ ἑλληνικοῦ βορρᾶ. Εὐδόκησε ὁ Θεὸς νὰ διακονῆσει τὸν λαὸ Του ἐκεῖ μίαν ὁμάδα ἐκλεκτῶν ζηλωτῶν τοῦ Εὐαγγελίου, μέλη τῆς ἀδελφότητος ΖΩΗ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ λοιπὸ ἐπιτελεῖο τῶν συνεργατῶν τοὺς ὀργάνωσαν ἓνα εὐρὺ κοινωνικὸ καὶ ἐθνικὸ ἔργο, ἡ φήμη τοῦ ὁποῖου ξεπέρασε σύντομα τὸ ὄριον τοῦ κύκλου τῶν χριστιανικῶν σωματείων, γιὰ νὰ ἀποκτήσει μίαν ἀκτινοβολία καὶ ἐξετείνετο στὴν Μακεδονία ὅλη καὶ ἀκόμη μακρύτερα.

«Τὰ συσσίτια τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων» ὅπως ἔγιναν γνωστά, τὰ ὁποῖα ξεκίνησαν στὶς 2 Φεβρουαρίου 1942 ἀπὸ μίαν μικρὴ ὁμάδα ἐπτὰ φτωχῶν παιδιῶν σὲ ἓνα φιλόξενο χριστιανικὸ σπίτι, ἔγιναν σὲ λίγες ἐβδομάδες θεσμὸς γιὰ τὴν μεγάλη ταυτόχρονα τροφή σὲ πάνω ἀπὸ 4500 παιδιά. Τέτοιοι ἦταν ὁ ζῆλος τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ ἡ βαθεὶα ἐκτίμηση ποὺ δημιουργήθηκε γύρω τους, ὥστε νὰ συγκινήσουν πλατύτερα στρώματα τῆς κοινωνίας τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ συνεισφέρουν ὅ,τι μποροῦσαν, ὥστε τὸ ἔργο αὐτὸ τῶν συσσιτίων νὰ ἐδραιωθεῖ καὶ νὰ διατηρηθεῖ καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς κατοχῆς καὶ νὰ διατρέφει δέκα χιλιάδες περίπου παιδιά ἐκ περιτροπῆς.

Ἡ δράση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν μεγάλων ἐπισιτιστικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας δὲν περιορίσθηκε στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα. Καὶ στὶς ἐπαρχίες, παρ' ὅλο ὅτι εὐρίσκοντο πλησιέστερα στοὺς τόπους τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ὑπῆρχαν σοβαρὰ προβλήματα διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἐντονώτερα λόγω τῶν συγκρούσεων τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων μὲ τὰ

στρατεύματα κατοχής, πού είχαν συνέπεια την καταστροφή χωριών και κωμοπόλεων, την εγκατάλειψη της γης και την γένεση έπειγουσών αναγκών περιθάλψεως του πληθυσμού. Έκείνο όμως το οποίο υπήρξε ως γενική γραμμή των ενεργειών του χριστιανικού έργου, ή εφαρμογή της οποίας γραμής διαφοροποιείτο ανάλογα με τις ιδιόζουσες τοπικές συνθήκες ήταν η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στα πλαίσια του έφικτου για την ανάσφιξη της ποικίλης δυστυχίας. Για την συγκεκριμένη αυτή περίοδο του πολέμου και της κατοχής είναι προφανές ότι, το κήρυγμα ξεκομμένο από τις έμπρακτες εκδηλώσεις φιλανθρωπίας και προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο θα ήταν, λαμβανομένων υπ' όψη των δυσκόλων συνθηκών που επικρατούσαν τότε στον τόπο, κενός λόγος και φυσικά άκαρπος χωρίς ανταπόκριση στον λαό. Έξ' άλλου υλικές παροχές χωρίς πνευματική τροφοδοσία και τόνωση των ανθρώπων, θα ήταν μία προσωρινή ανάσφιξη. Χωρίς ουσιαστική βελτίωση των πραγμάτων. Για την πραγματοποίηση λοιπόν αυτού του διπλού στόχου, έκοπίασαν και άγωνίσθηκαν οί εργάτες αυτοί του Ευαγγελίου του Χριστού στην χρονική περίοδο που έξιστορούμε.

ΣΤ'

Έκτιμώντας την σημερινή εικόνα της ελληνικής κοινωνίας με τα ύφιστάμενα προβλήματα, τις όποιεδήποτε έλλείψεις και τις άνησυχίες για τις μελλοντικές έξε-

λίξεις, εκείνο το όποιο μπορεί να λεχθεί κατά άντικειμενική εκτίμηση των πραγμάτων χωρίς ύπερβολές είναι ότι, ή διαπαιδαγώγηση του λαού στις δεκαετίες που προηγήθηκαν μέσω των καθηγητικών σχολείων και των συλλόγων των συνεργαζομένων χριστιανικών σωματείων «ό Απόστολος Παύλος» αλλά και του χριστιανικού έντύπου άνέδειξαν πρόσωπα τα όποια κατέχοντα σημαντικές θέσεις στην πολιτεία και την Έκκλησία δίνουν ένα τόνο ύπευθυνότητας, και στην διαχείριση των κοινών. Και παρά τις σημαντικές έλλείψεις και άδυναμίες που παρατηρούνται στην έθνική ζωή, μπορεί να λεχθεί ύπεύθυνα ότι δέν είναι εύκολο να φαντασθεί κανείς ποιά θα ήταν ή κατάσταση, προφανώς προς τα χείρω, εάν δέν είχε προηγηθεί και καρποφορήσει το έργο έσωτερικής ιεραποστολής το όποιο πραγματοποιήθηκε στα έκατό αυτά χρόνια (1907 - 2007) από την Άδελφότητα Θεολόγων ΖΩΗ με τις εύεργετικές για τον τόπο συνέπειες.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Άλέξ. Ν. Τσιριντάνης: (Ζ. Ν.) Περιοδικόν «Άκτίνες» 1943 σελ. 196 «Άπό την ιστορίαν του νεοελληνικού χριστιανικού κινήματος».
2. Σταύρου Μπозοβίτη: «Σύλλογοι και άδελφότητες στο Σώμα του ζώντος Χριστού». Έκδόσεις «Ό Σωτήρ» Άθήνα 2006 σελ. 227, 8.
3. Άλέξ. Τσιριντάνης Ζ. Ν.: Άπό την ιστορίαν του νεοελληνικού χριστιανικού κινήματος «Άκτίνες» 1943.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΟΥΣΑΣ ΑΓΑΠΗΣ

Είσαγωγή

Η φροντίδα είναι πανανθρώπινο φαινόμενο και πολυδιάστατον. Η έκφραση και η πρακτική της διαφέρουν ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία προσφέρονται. Π.χ. υπηρεσίες υγείας, κέντρα κοινωνικής πρόνοιας, άτομικές πρωτοβουλίες συμπαραστάσης στους έχοντες ανάγκη και ανάλογα με τα εμφανιζόμενα προβλήματα, όπως αρρώστια, ατύχημα, φτώχεια, πένθος κ.ά.

Το θέμα επικεντρώνεται στη φροντίδα της νοσηλεύουσας αγάπης και απευθύνεται στους νοσηλευτές, γιατρούς, κοινωνικούς λειτουργούς, έθελοντες κοινωνικής πρόνοιας, εκπαιδευτικούς.

Απευθύνεται όμως και στα μέλη οικογενειών, άνδρες, γυναίκες, παιδιά, γείτονες, ένοριτες και σε κάθε μέλος της κοινωνίας με ευαίσθητες προσφορές βοήθειας στον προβληματισμένο συνάνθρωπο. Κατά τον ιερό Χρυσόστομο «*δύναται έκαστος τὸν πλησίον ὠφελεῖν, ἐὰν θέλῃ τὰ παρ' αὐτοῦ πληροῦν*»¹.

Η έννοια και οι διαστάσεις τῆς φροντίδας

Διάφορες έρευνητικές μελέτες επιδίωξαν να διατυπώσουν τὸν ὄρισμό και τὸ περιεχόμενο τῆς φροντίδας. Τὴν περιγράφουν με τρία χαρακτηριστικά:

1. Προσοχή και ένδιαφέρον για τὸν συνάνθρωπο.

2. Αἴσθημα εὐθύνης και πρακτική βοήθεια σ' αὐτόν.

3. Σεβασμός, αγάπη και ἀφοσίωση πρὸς τὸν ἄλλον.

Με ἄλλα λόγια, ἡ φροντίδα περιλαμβάνει: πίστη στὴν ἀξία τοῦ ἄλλου προσώπου και πρακτική έκφραση τῆς πίστεως αὐτῆς με προσφορὰ βοήθειας².

Η φροντίδα θεωρεῖται ἀναπόσπαστο στοιχείο τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Εἶναι εἰδικὸς τύπος διαπροσωπικῆς σχέσεως, ποὺ βασίζεται στὴ στοργή και τὴν ἐξυπηρέτηση. Ἐκδηλώνεται ὡς «κόπος ἀγάπης» και ὡς «φιλοστοργία» και ταυτίζεται σε πολλὰ σημεῖα με τὸν γυναικεῖο ρόλο -ἔργο χωρὶς πληρωμῆ- μέσα στὴν οἰκογένεια³.

Φροντίδα εἶναι παροχή ἐξατομικευμένης βοήθειας σε κάθε προβληματισμένο ἄτομο -παιδί, νέο ἢ ἡλικιωμένο, υγιὲς ἢ ἄρρωστο. Προσφέρεται σ' αὐτὸ ὡς πρόσωπο μοναδικὸ και ἀνεπανάληπτο, ὡς πλάσμα τοῦ Θεοῦ με ἀτίμητη ἀξία, με ἀθάνατη ψυχὴ και αἰώνιο προορισμό.

Φροντίδα εἶναι δόσιμο ἑαυτοῦ, αὐτοπροσφορὰ μέχρι τὴν κόπωση και τὴ θυσία. Συμπάθεια δηλαδή και μετοχή στο πρόβλημα τοῦ ἄλλου, ικανότητα συναίσθησης τῆς ἄλλοτρίας λύτης ἢ χαρῆς ὡστε νὰ ἐφαρμόζεται τὸ «*χαίρειν μετὰ χαιρόντων και κλαίειν μετὰ κλαιόντων*» (Ρωμ. 16' 15).

Φροντίδα εἶναι τὸ συμπάσχειν με ἐκεῖνον ποὺ πάσχει ὡς μέλος τοῦ ἰδίου τοῦ βοηθοῦντος, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἁπ. Παύλου: «*εἴτε πάσχει ἔν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἔν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη*» (Α' Κορ. 16' 26). Και ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τονίζει:

«Οὐκοῦν ἔχωμεν ψυχὴν συμπαθητικὴν, ἔχωμεν διάνοιαν εἰδυῖαν συναλγεῖν... Κἂν μηδὲν δυνήθῃς εἰσενεγκεῖν, δάκρυσον, στέναξον, ἄλγησον ἐπὶ τοῖς γινομένοις»⁴. Ἄς ἔχομε, λέγει, ψυχὴ συμπαθητικὴ καὶ σκέψη ποῦ νὰ γνωρίζει νὰ συμπονεῖ. Κι' ἂν ἀκόμη δὲν μπορεῖς, παρὰ τὶς προσπάθειές σου, νὰ προσφέρεις τίποτε, δάκρυσε, στέναξε, πόνεσε γι' αὐτὰ ποῦ γίνονται. Σὲ ἄλλη περίπτωση μᾶς βεβαιώνει: «Οὐδὲν γὰρ οὕτως αὐτὸν (τὸν Χριστὸν) εὐφραίνει ὡς τὸ συμπαθεῖς ἡμᾶς εἶναι περὶ τὰ μέλη τὰ ἡμέτερα καὶ πολλὴν φιλοστοργίαν περὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπειδείκνυσθαι»⁵.

Κίνητρο, ὄραμα καὶ ἔμπρακτὴ ἔκφραση τῆς φροντίδας εἶναι ἡ ἀγάπη. «*Διώκετε τὴν ἀγάπην*» καὶ «*πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω*» (Α' Κορ. ιβ' 1, ιστ' 14) συνιστᾶ ὁ ἄπ. Παῦλος.

Φροντίδα σημαίνει διακονία καὶ διακονία εἶναι νὰ ζῆς γιὰ τοὺς ἄλλους μὲ αὐτοῦπέρβαση καὶ αὐτοθυσία. Νὰ γίνεσαι ὁ «ἄνθρωπος» γιὰ τὸν ἀδύνατο, ὥστε νὰ μὴ φθάσει νὰ πει ποτὲ τὸ «ἄνθρωπον οὐκ ἔχω» τοῦ παραλύτου τῆς παραβολῆς (Ἰω. ε' 1 - 15). Ἡ φροντίδα γιὰ τὸν συνάνθρωπο μὲ τὴν ἐννοια τῆς διακονίας εἶναι θέλημα καὶ ἐντολὴ Θεοῦ: «*ὁ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος*» (Ματθ. κγ' 11). Ἡ φροντίδα εἶναι ἔργο ἀγγελικὸ, μίμηση Χριστοῦ, ἐπίσκεψη πρὸς τὸν Χριστό: «*Ἔως ἐστὶ καιρὸς Χριστὸν ἐπισκεψώμεθα, Χριστὸν θεραπεύσωμεν, Χριστὸν θρέψωμεν, Χριστὸν ἐνδύσωμεν...*»⁶. Κι ἀκόμη εἶναι πρόξενος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο: «*Μέγα τὸ τῆς διακονίας ἔργον καὶ βασιλείας οὐρανῶν πρόξενον*»⁷.

Φροντίδα καὶ νοσηλευτικὴ

Ἡ φροντίδα στὴ νοσηλευτικὴ δὲν εἶναι μόνο συναισθηματικὴ εὐαισθησία, ἐνδιαφέρον, στάση ζωῆς ἢ ἐπιθυμία προσφορᾶς πρὸς τὸν ἄλλον. Εἶναι τὸ στοιχεῖο ποῦ κά-

νει τὴ νοσηλευτικὴ μοναδικὴ καὶ διακριτὴ ἀνάμεσα στὶς ἐπιστήμες ὑγείας. Εἶναι ἡ φροντίδα ἀπὸ καρδιάς, ἡ καρδιὰ τῆς νοσηλευτικῆς. Ἄλλωστε τὸ θέμα μας ἀφορᾷ τὴν ἐπιστήμη τῆς φροντίδας τῆς νοσηλεύουσας ἀγάπης.

Θεωρεῖται ἐπιστήμη, διότι στηρίζεται σὲ ἀρχὲς ἀντλούμενες ἀπὸ πολλὲς ἐπιστήμες, τὶς ὁποῖες χρησιμοποιεῖ μὲ μοναδικοὺς συνδυασμοὺς. Στηρίζεται καὶ σὲ ἔρευνες ποῦ μελετοῦν τὶς διαστάσεις τῆς, τὶς θεραπευτικὲς δυνατότητές τῆς, τὶς μεθόδους περιγραφῆς, τεκμηρίωσης καὶ ἀξιολόγησης τῶν ἐφαρμογῶν τῆς. Συμπεριλαμβάνονται ὅμως καὶ τὰ ἀπαιτούμενα χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητας τοῦ νοσηλευτοῦ γιὰ τὶς ἐπιτυχημένες πρακτικὲς τῆς στὴν κλινικὴ πράξη.

Ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ τῆς φροντίδας δὲν ἀπευθύνεται στὸν ἄνθρωπο ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ὡς ἄρρωστο. Ἀλλὰ ὡς ὅλον πρόσωπο, ὡς βιοψυχοκοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ὄντοτητα μὲ ἐκτίμηση τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν καὶ προβλημάτων, πρόγραμμα συγκεκριμένων νοσηλευτικῶν δραστηριοτήτων, ἐφαρμογὴ αὐτῶν καὶ ἀξιολόγηση τῶν ἀποτελεσμάτων^{8 - 10}.

Σκοπὸς τῆς φροντίδας τῆς νοσηλεύουσας ἀγάπης εἶναι νὰ βοηθήσει τὸν συνάνθρωπο νὰ ἐπιτύχει ἄριστη βιοψυχοκοινωνικὴ ὑγεία. Δηλαδή ἐνεργητικὴ προσαρμογὴ στοὺς περιορισμοὺς τῆς, μέσα στὰ ὅρια τῶν προσωπικῶν του αἰσθημάτων, ἀξιῶν, πεποιθήσεων, δυνάμεων καὶ ἀδυναμιῶν, χωρὶς νὰ χαρακτηρίζεται ἢ κατάστασὴ του καλὴ ἢ κακὴ ἢ παρᾶξενη, ἀκόμη κι ἂν εἶναι περίπλοκη καὶ δύσκολη νὰ ἀντιμετωπισθεῖ¹¹.

Ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀνακούφιση καὶ εὐεξία τοῦ ἀρρώστου πραγματοποιεῖται μὲ τὴ σύνθεση ἐπιστημονικῆς μόρφωσης, ἀνθρωπιστικῆς μέριμνας, τεχνολογικῆς ἐπιδεξιότητας καὶ καλλιεργημένης προσωπικότητας¹². Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ φροντίδα

έχει και μιὰ βιοφυσική δηλαδή τεχνική και πρακτική διάσταση ως κόπος αγάπης και υπηρεσία στην έξυπνότητα και υποστήριξη του άρρώστου¹³. Χρειάζεται όμως άγρυπνη προσοχή. Διότι ή σύγχρονη έξαρτηση από την προηγμένη ιατρική τεχνολογία κατά τη νοσηλεία του άρρώστου έγκυμονεί τον κίνδυνο αποπροσωποποίησης του και υποβάθμισης της μοναδικότητας του και των άτομικών του διαφορών¹⁴.

Φροντίδα στη νοσηλευτική σημαίνει ό νοσηλευτής να γίνεται ή συνείδηση του έκτος συνειδητότητας άρρώστου, ή αγάπη της ζωής του αποπειρωμένου αυτόχειρία, τὸ πόδι του ακρωτηριασθέντος, τὰ μάτια του προσφάτως τυφλωθέντος, τὸ μεταφορικό μέσο του βρέφους, ή γνώση της μητρικής τέχνης της νέας μητέρας, ό λόγος για τούς αδυνάτους ή αποσυρμένους που δεν μιλοῦν. Στο σημείο αυτό υπενθυμίζονται οι λόγοι του Ίωβ: *«ὀφθαλμός ἡμῶν τυφλῶν, ποὺς δὲ χαλῶν... πατήρ αδυνάτων... ἐπὶ παντὶ αδυνάτῳ ἔκλαυσα»* (κθ' 15, λ' 25).

Πρακτικές εφαρμογές της φροντίδας

Ό νοσηλευτής συμμετέχει με ειλικρινή εκδήλωση στη χαρὰ και στο αἶσθημα επιτυχίας του άρρώστου, π.χ. εκείνου με λεκτική άφασία λόγω έγκεφαλικού επεισοδίου όταν μπορέσει να πει διψῶ, ή του άλλου στα πρώτα βήματά του μετά από χειρουργική άντικατάσταση της κεφαλῆς του μηριαίου όστου (δεξιού ή άριστερου), ή όταν ένας άλλος εξέρχεται από τὸ νοσοκομείο μετά από σοβαρή επέμβαση στην καρδιά.

Αισθάνεται εξάλλου βαθειὰ κατανόηση και συμπάσχει με τὸν νέο που ή πρόσφατη διάγνωση του καρκίνου, έκτος του σωματικού πόνου και των άλλων συμπτωμάτων, του προκαλεί λύπη και απογοήτευση. Άπογοήτευση λόγω ματαίωσης των σχεδίων του για σπουδές ή αθλητικές επι-

δόσεις ή επαγγελματική καταξίωση. Και αγωνίζεται να τὸν βοηθήσει με κάθε τρόπο να υπερνικήσει την άπελπισία και άπόγνωση, να συνεργασθεῖ στην εφαρμογή της συνιστώμενης θεραπείας και να θέσει άλλους στόχους πραγματοποιήσιμους ανάλογα με τις δυνατότητές του.

Στόν βαριά άρρωστο ό νοσηλευτής πολλαπλασιάζει τις παρουσίες αγάπης δίπλα του. Προσπαθεῖ να του μεταγγίσει έλπίδα με ψυχολογική υποστήριξη, με τεχνικά άνακουφιστικά μέσα, με θερμή χειραψία, με άκρόαση ὅσων θέλει να πει, με έπιλεγμένα παρηγορητικά λόγια υπενθυμίζοντας και τη χάρη και την προσευχή της Έκκλησίας.

Ή φροντίδα άσκειται επίσης με τη μετάδοση χρησίμων γνώσεων, τη διδασκαλία αυτοπεριοποίησης, ὅπως σ' ένα νεοδιγνωσθέντα διαθητικό ή σ' έναν ήμιπληγικό ή σε άλλον μετά από λαρυγγεκτομή. Αυτό, ὄχι μόνο κάνει τὸν άρρωστο ἔστω μερικῶς άνεξάρτητο από συνεχή έξωτερική βοήθεια, αλλά μειώνει τὸ άγχος του και άναστηλώνει την τραυματισμένη του αυτοεκτίμηση.

Ή τήρηση έχεμύθειας ως πρὸς τὰ προσωπικά ζητήματα του άρρώστου θεωρεῖται μορφή φροντίδας. Φροντίδα με περισσή διάκριση ή ὁποία αυξάνει την εμπιστοσύνη και τὸ αἶσθημα της ψυχολογικής του ασφάλειας. Την έχεμύθεια συνιστᾶ και ό σοφὸς Σειράχ: *«Ἀκήκοας λόγον, συναποθανέτω σοι, θάρσει, οὐ μὴ σε ρήξει»* (19, 10).

Ή φροντίδα είναι άνταπόκριση στις άτομικές άνάγκες του άρρώστου που έπισημαίνονται με τη συλλογή πληροφοριῶν, ἤτοι με προσωπική επικοινωνία με τὸν ίδιο και την οικογένεια, μελέτη του άτομικού φακέλου, κλινική παρατήρηση και εξέταση, χρησιμοποίηση έπιστημονικών έγχειριδίων για την έρμηνεία, κατανόηση και άντιμετώπιση των άναγκῶν με τη μέθοδο

τῆς νοσηλευτικῆς διεργασίας καὶ κυρίως μὲ θερμὸ ἐνδιαφέρον καὶ κατανοοῦσα ἀγάπη¹⁵⁻¹⁶.

Σ' ἓνα πρῶτο ἐπίπεδο ἐντάσσονται οἱ φυσιολογικὲς σωματικὲς ἀνάγκες ἐπιβίωσης π.χ. γιὰ τροφή, νερό, ἀνάπαυση, ὕπνο καὶ ἀγάπη¹⁷⁻¹⁸. Νὰ παίρνει καὶ νὰ δίνει ἀγάπη. Λέγεται ὅτι τὸ μικρὸ παιδί μπορεῖ νὰ ζήσει καὶ νὰ μεγαλώσει χωρὶς γάλα, ἀλλὰ χωρὶς ἀγάπη ὄχι.

Ἀναφέρθηκαν οἱ βασικὲς ἀνάγκες κάθε ἀνθρώπου, στὶς ὁποῖες προστίθενται καὶ οἱ ἀνάγκες γιὰ ἐκτίμηση καὶ σεβασμὸ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς πρόσωπο μὲ ἀξία, γιὰ ὠρίμανση καὶ προσωπικὴ τελειοποίηση καὶ γιὰ πνευματικὴ ζωή.

Ὁ ἄρρωστος ὅμως καὶ μάλιστα ὁ νοσηλεύμενος στὸ νοσοκομεῖο ἔχει κι ἄλλες ἰδιαίτερες ἀνάγκες πὺν μόνο μὲ τὴν στοργικὴ φροντίδα μποροῦν νὰ ἐκπληρωθοῦν. Ποιὲς εἶναι αὐτές;

– Νὰ κατανοηθεῖ ὡς μοναδικὸ πρόσωπο μὲ τὶς ἰδιαιτερότητές του- δυνάμεις, ἀδυναμίες, φόβους, στόχους καὶ σχέδια ζωῆς, ἐξαρτημένα ἀπὸ αὐτὸν πρόσωπα, οἰκονομικὰ ἀδιέξοδα, ἐνοχὲς ἀτακτοποιή-
τες κ.ο.κ.

– Νὰ πληροφορηθεῖ τί ἔχει, τί θὰ τοῦ γίνεῖ, ἐξετάσεις, θεραπεία, διάρκεια, πρόγνωση. Καὶ ὅλα αὐτὰ στὸ ἐπίπεδο πὺν καταλαβαίνει, ὄχι μὲ ἰατρικὴ ὀρολογία.

– Νὰ αἰσθανθεῖ ἀσφαλὴς μέσα στὸ θάλαμο μὲ ἀγνώστους συνασθενεῖς πὺν ἴσως παρουσιάζουν θορυβῶδη καὶ ἀπειλητικὰ συμπτώματα π.χ. δύσπνοια, αἰμορραγία, διεγέρσεις, σύγχυση ἢ καὶ σημεῖα ἐπιχει-
μένου θανάτου. Ἀκόμη ἀνασφάλεια καὶ δυσφορία δοκιμάζει ὁ ἀσθενὴς μὲ τὴ δια-
φορετικὴ ρουτίνα στὸ θάλαμο -ῶρες ξυ-
πνήματος, φαγητοῦ, νοσηλείας, βραδυνῆς κατάκλισης μὲ ἐλάττωση φωτισμοῦ, κλεί-
σιμο τῆς τηλεόρασης κ.ἄ. Μερικὲς φορὲς ὑπάρχουν τόσοι θόρυβοι μέρα καὶ νύκτα, ἀκατανόητοι καὶ ἀδικαιολόγητοι- πόρτες,

φορεῖα, τροχήλατα νοσηλείας, καρδιο-
αναπνευστήρες, κουδούνια κλήσεως, τα-
κούνια, συνομιλίες- πὺν ἀναρωτιέται μὲ τὸ
δίκιο του ὁ ἄρρωστος ἂν ἐπιτρέπεται ὁ
ὕπνος στὸ νοσοκομεῖο.

– Νὰ προσανατολισθεῖ στὸν χῶρο καὶ
νὰ μάθει ποιὸς εἶναι ὁ ὀρός του ὡς ἄρ-
ρώστου, τί περιμένουν ἀπ' αὐτόν, τί μπο-
ρεῖ νὰ κάνει μόνος του μὲ ἀνάλογη παρα-
κίνηση¹⁹ καὶ ἐννοεῖται μὲ καθορισμὸ συ-
γκεκριμένων ὀρίων. Διότι ἂν λεχθεῖ στὸν
ἄρρωστο ὅτι πρέπει νὰ βαδίζει καὶ δὲν τοῦ
λεχθεῖ γιὰ πόση ὥρα καὶ νὰ ξεκουράζεται,
μπορεῖ νὰ περπατᾷ ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ
βράδυ χωρὶς διακοπὴ μὲ σοβαρὲς συνέπειες
στὴν ὑγεία του τὴ σωματικὴ καὶ τὴν ψυχι-
κὴ.

– Νὰ μπορεῖ νὰ μένει καὶ μόνος γιὰ
ἀτομικὴ περιποίηση, συζήτηση προσωπι-
κῶν θεμάτων μὲ τὸν γιατρὸ ἢ οἰκογενεια-
κῶν προβλημάτων μὲ τοὺς δικούς του.

– Νὰ ἔχει εὐκαιρίες αὐτοέκφρασης. Νὰ
μιλᾷ στὸν νοσηλευτὴ γιὰ τὴ ζωὴ του, τοὺς
φόβους του, ποιά σχέδιά του καταρρέουν
μὲ τὴν ἀρρώστια, πὺν, πῶς καὶ πότε πονᾷ,
ὑπάρχει ἐλπίδα θεραπείας ἢ θὰ πεθάνει.
Ἡ ἀνάγκη τοῦ ἄρρώστου νὰ μιλήσει εἶναι
ἐντονη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ στὸ ὠρολό-
γιο πρόγραμμα. "Ὅταν χρειάζεται νὰ μι-
λήσει, ὁ νοσηλευτὴς πρέπει νὰ ἀκούσει. Ἡ
ἀκρόαση αὐτὴ εἶναι ἀγάπη, εἰδικὴ μορφή
προσφορᾶς²⁰, καὶ συχνὰ ἀνακουφίζει τὴ
δυσφορία, ἐλαττώνει τὸν πόνο, γίνεται
θεραπευτικὸ φάρμακο. Ὁ Μ. Βασίλειος
γράφει: «Φέρει γάρ... καὶ τὸ ἐξαιρετὶν
ῥαστώνην τινὰ τοῖς ὀδυνωμένοις... Πολ-
λὴν φέρει τοῖς καταπονόμενοις παραμυ-
θίαν καὶ τὸ ἔχειν ἀποδύρασθαι τὰς ἐαν-
τῶν συμφορὰς»²¹.

Ἡ ἀκρόαση τῶν λεγομένων τοῦ ἄρρώ-
στου βοηθεῖ καὶ τὸν νοσηλευτὴ νὰ μάθει
πολλὰ γιὰ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀρρώστια καὶ
νὰ ἀυξήσει τὴν κλινικὴ του ἐμπειρία καὶ
κρίση διότι κάθε ἄρρωστος ἀποτελεῖ καὶ

ένα διδακτικό σύγγραμμα. 'Επιπλέον του υπενθυμίζεται ότι θα βραβευθεί από τον Χριστό «ο τοῖς δεομένοις τὴν ἀκοὴν ὑποκλίνας... ὁ μὴ παρακούσας τῆς φωνῆς τοῦ νοσοῦντος»²².

– Μεταβαλλόμενες σωματικές ἀνάγκες καὶ ὀλοένα πιὸ δυσεπίλυτα προβλήματα - ψυχολογικά, οἰκογενειακά, κοινωνικά- ἐμφανίζει ὁ χρόνιος ἄρρωστος, ὁ ὁποῖος μπαίνει συχνὰ στὸ νοσοκομεῖο καὶ βγαίνει χωρὶς ὑποχώρηση ἀλλὰ μᾶλλον αὐξη-ση τῶν ὀδυνηρῶν συμπτωμάτων του. Μὲ λεπτή προσέγγιση, πολλή κατανόηση καὶ ἐφευρετικὴ ἀγάπη ὁ νοσηλευτὴς προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀνακουφίσει καὶ νὰ τοῦ ἐμπνέει τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ κατάρρευση τῆς σωματικῆς του ὑγείας δὲν ἐπηρεάζει καθόλου τὴν ἀνθρώπινη ἀξία καὶ ἀξιοπρέπεια του. Κάθε ἄρρωστος εἶναι μιὰ ἰδιαίτερη περίπτωση καὶ χρειάζεται προσωπικὴ μεταχείριση καὶ βοήθεια γιὰ νὰ βρεῖ τὸ πνευματικὸ νόημα τῆς ζωῆς μέσα ἀπὸ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀρρώστια^{23, 24}.

– Ξεχωριστὴ περίπτωση μὲ πολλαπλὲς ἀνάγκες ἀποτελεῖ ὁ ἀνάπηρος εἴτε ἀπὸ ἐξέλιξη χρόνιας νόσου, ὅπως ἡ σκλήρυνση κατὰ πλάκας εἴτε ἀπὸ αἰφνίδιο ἀτύχημα. Τὸ πρωτεῖο τῆς φροντίδας του ἐγκνεται στὴ θεώρηση καὶ ἀξιολόγησή του. Ὁχι ἀποκλειστικά καὶ μόνο κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἀναπηρίας του, ἀλλὰ ὡς πρόσωπο μὲ ὅλες τὶς σωματικές, διανοητικές, ψυχικές, κοινωνικές καὶ πνευματικές δεξιότητες καὶ δυνατότητές του. «Καὶ τώρα πρέπει νὰ ἀρχίσεις νὰ ζεῖς ξανά!» ἔλεγε ἕνας ἀνάπηρος²⁵. Ἡ αὐτοῦποτίμηση καὶ ἡ ἀπογοήτευση ἀδυνατίζουν τὴ θέληση καὶ ἀποφασιστικὸτητα τοῦ ἀναπήρου, τὸν ἐμποδίζουν νὰ κάμει ψυχολογικὴ ἐνεργητικὴ προσαρμογὴ στὴν κατάστασή του καὶ νὰ μεγιστοποιήσει τὶς δεξιότητες ποὺ τοῦ ἀπέμειναν²⁶.

Ὁ νοσηλευτὴς μὲ τὶς ἐπιστημονικὲς του γνώσεις, μὲ ὅλα τὰ νοσηλευτικὰ μέσα καὶ

μέτρα, μὲ ὑπομονὴ καὶ προσωπικὸ ἐνδιαφέρον κινητοποιεῖ καὶ ἐνισχύει τὸν ἀνάπηρο νὰ ἀποδεχθεῖ καὶ νὰ ὑπερβεῖ τὴν ἀπώλεια λειτουργίας ἢ μέλους του ὡς μὴ ὑποβιάζουσα τὴν προσωπικὴ του ἀξία. Ἐπίσης νὰ πάρουν πρωτεύουσα θέση στὴν ἱεραρχικὴ κλίμακα τῶν προσωπικῶν του ἀξιῶν οἱ πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες π.χ. ἡ πίστη, ἡ ἀρετὴ, ὁ ἀγῶνας στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς, ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς, ἡ εὐγένεια. Ἔτσι νὰ ἀποδυθεῖ μὲ αἰσιοδοξία καὶ ζῆλο στὴν προσπάθεια κάθε ἐφικτῆς ἀποκατάστασης.

Ἐπιλεγόμενα

Τὸ παρὸν ἄρθρο παρουσίασε ἐπιλεκτικὰ ὠρισμένες ἐπιστημονικὲς ἀρχές, μεθόδους καὶ πράξεις τῆς φροντίδας τῆς νοσηλεύουσας ἀγάπης, ἡ ὁποία συντελεῖ στὴν ἀποκατάσταση τῆς ψυχικῆς ἰσορροπίας καὶ ἀρμονίας τοῦ ἀρρώστου. Χωρὶς αὐτὴν ὁ ἄρρωστος καὶ μὲ τὰ τελειότερα ἐπιστημονικά καὶ τεχνολογικά μέσα δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει οὔτε τὴν ἀποκατάσταση τῆς σωματικῆς του ὑγείας.

Ἡ ποιότητα τῆς φροντίδας αὐτοῦ τοῦ διαμετρήματος ἐξαρτᾶται ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ κατάρτιση αὐτῶν ποὺ τὴν προσφέρουν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ:

1) Τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρα, τὴν ὠρμη προσωπικότητα, τὴν πίστη καὶ τὴν ἐνάρετη ζωὴ τους.

2) Τὴν πνευματικὴ τους τοποθέτηση γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ὡς πλάσματος τοῦ Θεοῦ μὲ ἀθάνατη ψυχὴ καὶ αἰώνιο προορισμό.

3) Τὴν ἄσκηση τῆς φροντίδας πρὸς κάθε ἔχοντα ἀνάγκη πρὸς τοὺς ἀρρώστους, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς θλιμμένους, τοὺς πονεμένους, τοὺς ἀδικημένους, τοὺς πληγωμένους, μὲ εὐκρινὴ διάθεση καὶ φιλοσοφία, χωρὶς διάκριση καὶ μεροληψία, χωρὶς μέτρα, ὄρους καὶ προϋποθέσεις.

4) Τὴν προσφορὰ τῆς φροντίδας ἀπὸ

καρδιάς ως τιμημένης και ιερής αποστολής, ως διακονίας στον συνάνθρωπο αδελφό, με αγάπη Χριστού και αγία ανάφορα προς δόξαν Θεού, κατά την προτροπή του Μ. Βασιλείου: «Ποίει τὰ ἔργα τῆς διακονίας σου εὐσχημα καὶ ἐπιμελῆ, ὡς τῷ Χριστῷ διακονῶν... ὡς Θεοῦ ἐπιβλέποντος»²⁷.

Δρ. ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΡ. ΡΑΓΙΑ
Ὁμ. Καθηγήτρια Νοσηλευτικής
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Βιβλιογραφικὲς παραπομπές

1. Ἰωάννου Χρυσοστόμου *Migne Patrol. Gr. 60, 162.*
2. Gaut DA. *Development of a theoretically adequate description of caring. Western Journal of Nursing Research, 1983, 5 (4): 313 - 324.*
3. Graham H. *Caring: A labour of love. In: Finch J, Dulcie D. (eds). A labor of love - Women, work and caring. Routledge and kegan Paul, London, 1983: 13 - 30.*
4. Ἰωάννου Χρυσοστόμου *Migne Patrol. Gr. 60, 306.*
5. Ἰωάννου Χρυσοστόμου Κατήχησις Β' ΕΠΙΕ 30: 380 - 382.
6. Γρηγορίου Θεολόγου Λόγος περὶ φιλοπρωχίας 40, *Migne Patrol. Gr. 35, 909BC.*
7. Μ. Βασιλείου Λόγος ἀσκητικὸς Α' ΕΠΙΕ 8, 120 - 123.
8. Karkkainen O, and Eriksson K. *Recording the content of the caring process. Journal of Nursing Management 2005, 13 (3): 202 - 208.*
9. Watson J. *Nursing: The philosophy and science of caring. Little, Brow. Boston, 1979.*
10. Ραγιᾶ Α. Βασικὴ νοσηλευτικὴ - Θεωρητικὲς καὶ δεοντολογικὲς ἀρχές. 6η ἐκδ. Ἀθήνα, 2005: 77 - 102.
11. Lindberg J, Hunter M, Kruszewski A. *Introduction to person - centered nursing. Lippincott Co, Philadelphia, 1983: 9 - 10.*
12. Kapborg I, and Bertero C. *The phenomenon of caring from the novice student nurse's perspective: A qualitative content analysis. International Nursing Review, 2003, 50 (3): 183 - 192.*
13. Beeby JP. *Intensive care nurses' experiencing og caring, Intensive and Critical Care Nursing, 2000, 16 (2): 76 - 83.*
14. Leininger M. (ed.). *Caring: An essential human need. Wayne University Press, Detroit, 1988.*
15. Larson P. *Important nurse caring behaviors perceived by patients with cancer. Oncology Nurse Forum, 1984, 1 (6): 46 - 50.*
16. Ford JS. *Caring encounters. Scandinavian Journal of Caring Science. 1991, 4 (4): 157 - 162.*
17. Potter PA, Perry AG. *Basic nursing - Theory and practice. Mosby Co, St. Louis, 1987: 34 - 39.*
18. Maslow AH. *Motivation and personality. 2nd ed., Harper and Row, 1970.*
19. Hinchliff SM. (ed.). *Teaching clinical nursing. Churchill Livingstone, London, 1979: 7 - 10.*
20. Ραγιᾶ Α. Ἡ ἐπικοινωνία ὡς πράξη αγάπης Β'. Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος 2004, 514 (Δεκ.): 299 - 301.
21. Μ. Βασιλείου *Migne Patrol. Gr. 32, 597B καὶ 780C.*
22. Ἰωάννου Χρυσοστόμου *Migne Patrol. Gr. 59, 530.*
23. Field M. *Patients are people. A medical - social approach to prolonged illness. 3rd ed, Columbia University Press, New York, 1967: 44 - 45.*
24. Ξηροτύρη Ι. Ν. Ἡ ἀδελφὴ νοσοκόμος καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς. Χρονικὰ τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου Θεοσίνκης, Θεσσαλονίκη, 1964: 18.
25. Barton B. *And now to live again. New York, 1944.*
26. Wright BA. *Physical disability - A psychological approach. Harper and Row, New York, 1960: 14 - 33.*
27. Μ. Βασιλείου *Migne Patrol. Gr. 31, 645.*

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Με την εὐκαιρία τῆς «ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ» (8 Μαρτίου) ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων πραγματοποιοῖ, μὲ πλήρη ἐπιτυχία, ἐορταστικὴ ἐκδήλωση μὲ θέμα «Γυναίκα καὶ Ἐθελοντισμός». Ἡ ἐκδήλωση ἔλαβε χώρα στὴν αἴθουσα τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόξου Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ» στίς 4 Μαρτίου ἑ. ἔ. Τὸ πρόγραμμα τῶν ὁμιλιῶν ἀπεικονίζεται παρακάτω.

Πρόγραμμα

Προσφώνηση - Χαιρετισμός

κ. Σταυροῦλα Δάνδουρα
Βιολόγος
Μέλος Δ. Σ. τῆς Χ. Ε. Ε.

«Γυναίκα καὶ ἔθελοντισμός»

κ. Ἐλένη Δεληγεώργη - Πολίτη
Ὁμότιμος Καθηγήτρια
Ἱατρικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Γυναικεῖες ἔθελοντικὲς δράσεις»

στὸν «Ἀπόστολο Παῦλο»

κ. Τζούλια Καραχάλιου
Οἰκονομολόγος,
Μέλος Δ. Σ. τῶν Κύκλων Μητέρων
τοῦ Συλλόγου «Ἀπόστολος Παῦλος»

Νέοι καὶ ἔθελοντισμός

κ. Ἰωάννα Τατούλη
Φοιτήτρια
Ἱατρικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Μέλος Δ. Σ. τῆς Χ. Φ. Ε.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ - ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἐκ μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν παρουσία σας στὴ σημερινή μας «έορτια ἐκδήλωση» μὲ ἀφορμὴ τὴν «Παγκόσμια Ἡμέρα γιὰ τὰ Δικαιώματα τῆς Γυναίκας» ποὺ εορτάζεται στὶς 8 Μαρτίου ἀπὸ τὸ 1975, τὸ ὁποῖο καὶ ὀνομάστηκε «Παγκόσμιο ἔτος τῆς Γυναίκας» ὑπεθυμίζοντας σὲ ὅλες τὶς Κυβερνήσεις τὴν Οἰκουμενικὴ Διακήρυξη τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο. Η. Ε. 1967. Διαβάξω τὸ Πρῶτο ἀπὸ τὰ 11 ἄρθρα τῆς τότε Διακηρύξεως: «Οἱ διακρίσεις εἰς βᾶρος τῶν γυναικῶν ποὺ τοὺς στεροῦν ἢ τοὺς περιορίζουν ἰσότητά δικαιωμάτων μὲ τοὺς ἄνδρες, εἶναι ἐκ θεμελιῶν ἀδικες καὶ ἀποτελοῦν προσβολὴν τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου». Στὸ ἴδιο πνεῦμα εἶναι καὶ τὰ ὑπόλοιπα 10 ἄρθρα.

Ἐπιτρέπατέ μου νὰ ἀναφερθῶ καὶ σὲ ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἄλλης προελεύσεως, χαρακτηριστικὸ καὶ εὐγλωτο (γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας): «Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὸ φεμινιστικὸ κίνημα ἀναπτύχθηκε ἀντικρῶζοντας τὸ κατάντημα τῆς γυναίκας, μιὰ πραγματικότητα ἀδικη καὶ ἀπάνθρωπη, ποὺ προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτηση κάθε ἀνθρώπου, ποὺ σκέπτεται λογικὰ καὶ δίκαια. Ἄκριβῶς αὐτὴ ἡ πραγματικότης πρέπει νὰ ἀλλάξη. Ἡ τυρανικὴ ἐξουσία τοῦ ἀνδρὸς - ἀφέντη, πάνω στὴ γυναίκα - σκλάβο, ποὺ εἶχε δικαίωμα νὰ τὴν δέρνει, ὅσες φορὲς ἤθελε νὰ βρῆ διέξοδο στὰ νεῦρα του, (ἀρκεῖ τὸ ξύλο ποὺ τὴν ἔδερνε νὰ μὴν εἶχε πάχος μεγαλύτερο ἀπὸ τὸν ἀντίχειρα). Ἡ γυναίκα ποῦμεινε στὰ σκοτάδια τῆς ἀμορφωσιᾶς τῆς ἀγραμματοσύνης, ἀπὸ φόβο μήπως ἀνοίξουν τὰ μάτια της, ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα τόσα ἦταν δίκαιο νὰ φου-

σκώσουν τὴ γυναικεία ψυχὴ, καὶ νὰ ἐμπνεύσουν τὴν προσπάθεια νὰ βρῆ τὴ θέση της στὴ Ζωή». (Π. Μελίτης. (ψευδώνυμο τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς Ἀλεξάνδρου Τοριντάνη). Περιοδικὸ «Ἀκτίνες» Ἰανουάριος 1944. Ἀφιέρωμα τοῦ τεύχους «Στὴ γυναίκα καὶ τὰ προβλήματά της».

Ἡ Ἡμερίδα μας, ὅμως, δὲν εἶναι ἀφιερωμένη στὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας, παρὰ τὴν ἐπικαιρότητα: «Γυναίκα καὶ Ἐθελοντισμός» εἶναι τὸ θέμα μας. Ἀναφέρομαι σὲ μιὰ ἐρμηνεία τοῦ Ἐθελοντισμοῦ: Ἐθελοντισμός εἶναι κάθε ἀνθρώπινη δραστηριότητα ποὺ ἀσκεῖται μὲ πλήρη ἐλευθερία, χωρὶς προσδοκία ὁποιοῦδήποτε ἀνταλλάγματος. Μόνη της ἢ προσφορὰ χρημάτων ἢ ὑλικῶν ἀγαθῶν δὲν δίνει τὴν ιδιότητα τοῦ ἐθελοντῆ, ἀλλὰ τοῦ δωρητῆ.

Ἐθελοντισμός = Κίνητρα ἀποκλειστικῶς ἀλτρουϊστικά. Ἐμεῖς θὰ προσθέταμε, σ' αὐτὸ τὸν ὀρισμὸ, ἓνα μόνο κίνητρο. Τὴν ΑΓΑΠΗ (μὲ κεφαλαῖα γράμματα). Τὴν μοναδικὴ -ἀνιδιοτελῆ- γνήσια ἀγάπη στὸ Χριστὸ καὶ στὸν ἀδελφὸ τοῦ Χριστοῦ. «Ἐφόσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40). Σὲ φυλλάδιο «Φίλοι τῶν φυλακισμένων» εἶναι γραμμένο: «Ἡ ἀγάπη ἀναζητεῖ πάντα ἓνα τρόπο. Ἡ ἀδιαφορία βρῖσκει πάντα μιὰ δικαιολογία».

Ὁ καθηγητὴς τῆς Γενετικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Πατρῶν κ. Σταμάτης Ἀλαχιώτης στὸ βιβλίο του «Βιοηθικὴ - Ἀναφορὰ στοὺς Γενετικούς Τεχνολογικούς Νεωτερισμούς, γράφει: Νά συνδεθῆ ἡ Βιοηθικὴ μὲ τὸν Ἐθελοντισμὸ καὶ γενικὰ νὰ συνδεθῆ ὁ *Homo Sapiens* μὲ τὸν *Homo Bioethicus*.

Ἄλλὰ ὄχι μόνον Ἐθελοντισμός. Γυναίκα καὶ Ἐθελοντισμός Συγκερασμός τῶν δύο.

Στὸ βιβλίον «Γένεσις» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διαβάζω: «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. Κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Κεφ. α' 27). «Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναίκος αὐτοῦ Ζωή, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων» (Κεφ. γ' 20).

Συνεχιστὴς ἡ γυναίκα τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας. Αὕτη κυφορεῖ τὴ Ζωή. Αὐτοπροσφέρεται στὴν πορεία τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι βιολογικὰ φυσικὴ μητέρα, ἢ καρδιά τῆς εἶναι καρδιά Μάνας. Εἶναι ἢ Μάνα - Γυναῖκα. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν καρδιά τῆς. Εὐαίσθητη, τρυφερὴ καὶ δυνατὴ γιὰ νὰ ζεῖ τὴν υπέρβαση -κάποτε καὶ τὴν αὐτοθυσίαν- γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ νοιώθει στὸ διάβα τῆς, ὡς παιδιὰ τῆς καὶ αὐτὰ πού δὲν εἶναι φυσικὰ τῆς παιδιὰ.

Ὁ ἄρρωστος, ὁ φτωχός, τὸ ἀπροστάτευτο παιδί, ἡ οἰκογένεια πού χτυπιέται ἀπὸ δοκιμασίαι, τὰ παραστρατημένα νεῖατα, τὰ

μοναχικὰ στερημένα καὶ ξεχασμένα γηραιά, ὁ κάθε πονεμένος, εἶναι ἢ προέκταση ὅπου φθάνει ἡ Μητρικὴ τῆς πνοῆς.

Ἀγάπη δίχως ὄρια, δίχως χρῶμα καὶ κοινωνικὰ διακρίσεις, δίχως ὑπολογισμοὺς καὶ σύνορα. Ἀφανὴς καὶ ἀθόρυβη. Καὶ μετὰ ἄδεια τὰ χέρια εἶναι ἀποτελεσματικὴ διότι δὲν εἶναι ἄδεια ἢ καρδιά τῆς.

Δὲν τολμῶ νὰ ἀναφέρω ὀνόματα. Πολυλὲς οἱ ἐπώνυμες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων μέχρι σήμερα. Γαλαξίας ὀλόκληρος οἱ ἀφανεῖς καὶ ἀνόνομες. Τυλιγμένες στὴ σιωπὴ κοσμοῦν τὸ στερέωμα μᾶς ἀθέατης σὲ μᾶς αὐτοθυσίας. Ἐθελόντριες μᾶς ὀλόκληρης ζωῆς. Τίς τιμοῦμε καὶ τίς εὐγνωμονοῦμε.

Καὶ πάνω ἀπὸ ὅλες τὴ μοναδικὴ καὶ ξεχωριστὴ ΜΑΝΑ πού εἶπε: «Ἴδου ἡ δούλη Κυρίου. Γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου» (Λουκᾶ α' 38).

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΔΑΝΔΟΥΡΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑ

*ὦ Κύριε, στὸν ἔναστρο Σὲ βλέπω οὐρανό,
στὸ βλέμμα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ πού λάμπει φωτεινό.
Σὲ ζωὴ στὸ μυστικὸ τῆς προσευχῆς μου πόθο.
Μὲ δύναμη τὴν παρουσίαν Σου ὅμως νιώθω
ὅταν μ' ἀγγίζουνε τὰ δάχτυλά Σου καὶ πονᾶ.*

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Ο έθελοντισμός είναι έμφυτος στη γυναίκα. 'Ανεκαθεν ή γυναίκα είναι πηγή προσφοράς, κατ' αρχήν στην οικογένεια και κατ' επέκτασιν στην κοινωνία. Είναι προικισμένη από τον Θεό με το μητρικό φίλτρο, την αγάπη, τη στοργή, την τρυφερότητα, ήταν δέ πάντοτε το δεξι χέρι της μάνας, το στήριγμα και ή παρηγοριά των γερόντων γονιών.

Ο έθελοντισμός έχει ευρύτερη έννοια, ξεφεύγει από τα όρια της οικογένειας. 'Αποτελεί έξαιρετη μορφή κοινωνικής δράσης για την έξυπνότερη ανώτερων σκοπών, είτε για την ένισχυση κοινωνικών ομάδων, είτε για την υλοποίηση συγκεκριμένων στόχων.

Διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη κοινωνική δράση από το γεγονός ότι ο έθελοντής ενεργεί με βάση την ανιδιοτέλεια. Δεν προσδοκά όφελος, κοινωνικά ή άλλα, όπως οικονομικά, δεν πληρώνεται, δεν αποζημιώνεται, δεν επιδοτείται. 'Αμοιβή του είναι ή έσωτερική πληρότητα και ή ικανοποίηση της προσφοράς του.

Ο έθελοντισμός δεν είναι μόνο κοινωνική προσφορά σε ώρα κρίσης, ούτε περιορίζεται στις παραδοσιακές προσπάθειες βοήθειας στους φτωχούς, ή ανακούφισης των λιγότερο ευνοημένων ατόμων, ή ομάδων αναξιοπαθούντων ατόμων της κοινωνίας.

Ο έθελοντισμός δεν είναι φιλανθρωπία υπό την στενή έννοια της λέξεως. Έχει πολύ υψηλότερους στόχους. Είναι δράση, είναι κίνημα, είναι ένας δυναμικός τρόπος κοινωνικής συμμετοχής και παρέμβασης των πολιτών, με στόχο την εξέλιξη της κοινωνίας σύμφωνα με τις αρχές της αλληλεγγύης για δικαιοσύνη και ισότητα.

Στον έθελοντισμό έχουν θέση όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου,

οικονομικής κατάστασης, μόρφωσης, προέλευσης. Όλοι χρειάζονται στον έθελοντισμό, αρκεί να υπάρχει ή έσωτερική έφεση. Με την συμμετοχή όλων μπορεί να επιτευχθεί ένα πολύ μεγάλο έργο και να πραγματοποιηθεί ένα όραμα για ένα καλύτερο κόσμο.

Μία γεύση έθελοντισμού πήραμε την πατρίδα μας με τους 'Ολυμπιακούς αγώνες του 2004. Άλλαξε ή ζωή μας. Παντού υπήρχε μια ευχάριστη ατμόσφαιρα που σκορπούσαν οι έθελοντές, όλα εκείνα τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια που με την χαρούμενη παρουσία τους, την προθυμία τους να έξυπηρετήσουν, την ευγένειά τους και γενικά την άφογη συμπεριφορά τους, έδωσαν μια νότα χαράς, όμορφιάς και πολιτισμού.

Μεγάλο ποσοστό της επιτυχίας των 'Ολυμπιακών αγώνων οφείλετο στον έθελοντισμό και αυτό που προκάλεσε τα ευμενή σχόλια στον διεθνή τύπο.

Τό λυπηρό είναι ότι με το τέλος των 'Ολυμπιακών αγώνων γυρίσαμε στην ίδια μίζερη κατάσταση. Με προσπάθεια όλων μας πρέπει να επαναφέρουμε το 'Ολυμπιακό πνεύμα στην καθημερινή πράξη. Λέγοντας την καλημέρα με την καρδιά μας και χαρίζοντας ένα χαμόγελο στους συνανθρώπους μας προκαλούμε ένα ευχάριστο συναίσθημα, μια ευφορία που αλλάζει την ψυχική διάθεση...

'Αλλά μήπως Έθελοντισμός δεν ήταν το μεγαλειώδες χριστιανικό κίνημα που ξεκίνησε στην Κατοχή, όπως θα μάς αναπτύξει μετά από λίγο ή κ. Καραχάλιου, και που μάς έδειξε έναν άλλο τρόπο ζωής, με πρώτο και σημαντικότερο παράδειγμα αυτοθυσίας τις νεαρές τότε δασκάλες που διασκορπίστηκαν στα χωριά της πατρίδας μας και μετέδωσαν στα παιδιά μας την γνώση και

τήν μόρφωση και τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ; Ἐπίσης οἱ ἀδελφές νοσοκόμες, νεαρά τότε κορίτσια, πού στελέχωσαν τὰ Νοσοκομεῖα τῆς Πατρίδας μας, ὅπως τὸν Εὐαγγελισμό, τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, τὸ Νοσοκομεῖο Ἀλεξάνδρα, τὸ Νοσοκομεῖο «Ἅγιος Σάββας» καὶ τόσα ἄλλα Νοσοκομεῖα τῆς Ἀθήνας, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη; Ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴ τους, σὰν τὴν Μητέρα Τερέζα στὶς Ἰνδίες, στὴν περίθαλψη τῶν ἀσθενῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ στὶς δραστηριότητές μας ὑπάρχουν πολλὲς ἀνάγκες καὶ πάμπολλα θέματα μὲ τὰ ὁποῖα μπορούμε νὰ ἀσχοληθοῦμε.

Ἢδη ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς μὴ κρατικῶν ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων, μὲ πρωτόπορο τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ καὶ πρῶτο ἐθελοντὴ τὸν Ἐρρίκο Ντυνάν, ὁ ὁποῖος περιέθαλπε ἐξ ἴσου τοὺς τραυματίες καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα τοῦ πολέμου στὸ Σολφερίνο, κατὰ τὸν γάλλο-αὐστριακὸ πόλεμο, ὅπως:

– Ὅργανώσεις γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος,

- Οἱ γιατροὶ τοῦ κόσμου,
- Οἱ γιατροὶ χωρὶς σύνορα,
- Οἱ γιατροὶ τῆς καρδιάς,
- *Action Aid*,

Ἄλλα καὶ μικρότερες ὀργανώσεις:

– Γιὰ τὴν προστασία ἀστέγων ἡλικιωμένων μοναχικῶν ἀτόμων,

- Γιὰ τὴν ἀνυπάνδρη μητέρα,
- Γιὰ τὴν κακοποιημένη γυναῖκα,
- Γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀγέννητου

παιδιοῦ,

– Γιὰ τὴν φυλακισμένη γυναῖκα, μὲ βραβεῖο τὴν Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ πράξη ἀγάπης καὶ θυσίας, μὲ ἀποδέκτη τὴν κ. Παπακωνσταντίνου, πού μᾶς ἔδωσε ἓνα σπουδαῖο μάθημα ἐθελοντισμοῦ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἠθελα νὰ ἐπισημάνω μερικὸς τομεῖς ἐθελοντισμοῦ πρὸς τοὺς ὁποῖους θὰ μπορούσαμε νὰ προσανατολιστοῦμε. Ἡ πραγματοποίησή τους ἀπαιτεῖ σοβαρὸ προβληματισμὸ ὡς πρὸς τὴν ἐπιλο-

γὴ τοῦ ἀντικειμένου καὶ χρειάζεται προγραμματισμὸς, παιδεία καὶ ἐκπαίδευση. Προτοῦ δραστηριοποιηθεῖ ἡ ὁμάδα, θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξει ἓνα ἐκπαιδευτικὸ μορφωτικὸ κατατοπιστικὸ Σεμινάριο.

1ον. Μιὰ ὁμάδα ἐθελοντισμοῦ ἀπὸ νέες φοιτήτριες τῆς Ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλων Σχολῶν, θὰ μπορούσαν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ ἄρρωστα παιδάκια στὰ Παιδιατρικὰ μας Νοσοκομεῖα, πού ἔχουν τόσο μεγάλη ἀνάγκη. Μιὰ ἀπασχόληση ἀπὸ τρεῖς ἕως τέσσερες ὥρες τὴν ἐβδομάδα, γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἡ μάνα νὰ πάει σπίτι της, στὰ ἄλλα της παιδιά, γιὰ νὰ ψωνίσει, νὰ μαγειρέψει, νὰ βάλει τὸ πλυντήριο ἐφόσον ὑπάρχει.

Πολλὰ θὰ διδαχθεῖ ἡ ἐθελόντρια γιὰ τὰ παιδιά κάνοντας αὐτὴν τὴν πολὺ μεγάλη προσφορὰ στὸ ἄρρωστο παιδί. Θὰ μάθει νὰ ἀγαπᾷ τὰ παιδιά, καὶ ὅταν δημιουργήσει δική της οἰκογένεια, θὰ γνωρίζει πῶς νὰ ἀντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις καὶ νὰ περιποιεῖται τὰ δικά της παιδιά.

2ον. Ἄλλος τομέας εἶναι ἡ ὑγεία. Εἰδικὰ ἡ Διαφώτιση ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφύλαξη τῆς ὑγείας, τὴν προστασία της καὶ κυρίως τὴν πρόληψη τῆς νόσου.

α. Κάτι πού ἀποτελεῖ δημόσιο κίνδυνο εἶναι τὰ σεξουαλικῶς μεταδιδόμενα νοσήματα, ὅπως π.χ. τὸ *AIDS* (ὁ ἴος *HIV*) πού προκαλεῖ ἀνοσοκαταστολὴ καὶ καθιστᾷ τὸν ὀργανισμὸ εὐάλωτο στὶς πιὸ ἀπίθανες λοιμώξεις καὶ δημιουργεῖ συνθήκες ἀναπτύξεως διαφόρων κακοήθων νεοπλασμάτων, ὅπως σαρκωμάτων, λεμφωμάτων καὶ ἄλλων.

β. Ὁ καρκίνος τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, πού ὀφείλεται στοὺς ἰοὺς τῶν ἀνθρώπινων κονδυλωμάτων (*HPV*).

Γιὰ προφύλαξη συνιστοῦν τὸν ἔγκαιρο ἐμβολιασμὸ σὲ παιδιά ἡλικίας 9 - 14 ἐτῶν. Τελευταῖα γίνεται πολὺς λόγος καὶ ὑπάρχει μεγάλος ἐνθουσιασμὸς.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸν ἐθελοντισμὸ, ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ἡ γυναῖκα εἶναι πολὺ ἀπασχολημένη καὶ διαθέτει ἐλάχιστο χρόνον ἐλεύθερο. Ἀπὸ μικρὴ ἡλικία εἶναι ἀπα-

σχολημένη με τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, τὰ φροντιστήρια καὶ τὴν ἐκμάθηση ξένων γλωσσῶν κ.λ.π. καὶ ἡ ἀπασχόλησή της γίνεται πολὺ μεγαλύτερη, ὅταν δημιουργήσει οἰκογένεια, εἶναι ἐργαζόμενη καὶ ἀποκτήσει δικὰ της παιδιὰ. Δὲν ὑπάρχει ἐλεύθερος χρόνος γιὰ ἄλλη ἀπασχόληση.

Αὐτὲς ποὺ ἔχουν ἐλεύθερο χρόνο εἶναι οἱ γυναῖκες μεγαλύτερων ἡλικιῶν, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ στραφοῦμε στὶς μεγαλύτερες ἡλικίες, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τόσες δραστηριότητες ποὺ εἶχαν, ὅταν παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐργασία τους, ἢ ἔχουν φύγει τὰ παιδιὰ καὶ εἶναι μόνες, πέφτουν στὸ κενὸ καὶ αἰσθάνονται ἀπέραντη μοναξιά, μελαγχολία καὶ κατάθλιψη, ποὺ εἶναι συχνότερη στὶς γυναῖκες ἀπ' ὅ,τι τοὺς ἄνδρες καὶ ψάχνουν γιὰ κάποια ἀπασχόληση, συντροφιά, γιὰ νὰ παίξουν χαρτιά στὸ σπίτι καὶ ἐνίοτε στὸ κάζινο.

Ἄλλα καὶ ἡ τρίτη ἡλικία πρέπει νὰ παραμείνει ἐνεργὴ μέσα στὴν ζωὴ, διότι τὸ προσδόκιμον ἐπιβιώσεως ἔχει ἀυξηθεῖ καὶ οἱ γυναῖκες ζοῦν περισσότερο χρόνο ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Καὶ γιὰ τὶς δύο κατηγορίες ὑπάρχει ἡ Πρόνοια, ὅπου ἀσφαλῶς ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ φανοῦν χρήσιμες.

3ον. Ὅμαδες ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἐθελοντικῆς προσφορᾶς εἶναι οἱ εὐπαθεῖς κοινωνικὲς ὁμάδες ὅπως: τσιγγάνοι, μετανάστες, παλινοστοῦντες καὶ πρῶην ναρκομανεῖς.

Γιὰ τὴν ἐνταξία περιθωριακῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν, θὰ σταθῶ τοὺς τσιγγάνους. Τὸ θέμα εἶναι πολιτικὸ καὶ ἐθνικὸ. Οἱ τσιγγάνοι εἶναι Ἕλληνες, γεννήθηκαν καὶ ἀγαποῦν τὴν πατρίδα τους Ἑλλάδα, μιλοῦν ἐλληνικά, εἶναι Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, πηγαίνουν στρατιῶτες, πληρώνουν φόρους, κάνουν πολλὰ παιδιὰ, ποὺ τὰ θέλομε πάρα πολὺ. Ἄλλα εἶναι νομάδες καὶ μεῖς τοὺς ἔχομε βάλει στὸ περιθώριο. Στὴν πατρίδα μας, τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἔρχονται μετανάστες ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, καὶ πολλοὶ θὰ ἐλληνοποιηθοῦν. Μιὰ μέρα ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς θὰ γυρίσουν πάλι στὴν πατρίδα τους

γιατὶ ἀγαποῦν τὸν τόπον ποὺ γεννήθηκαν. Οἱ τσιγγάνοι ὅμως θὰ μείνουν γιατί ἐδῶ γεννήθηκαν καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔχουν πατρίδα. Πρέπει τὰ τσιγγανάκια νὰ μάθουν γράμματα, νὰ προκόψουν καὶ μάλιστα μετὰ τὴν νέα τεχνολογία μπορεῖ καὶ νὰ διακριθοῦν γιατί εἶναι πανέξυπνα. Πρέπει καὶ οἱ μεγαλύτεροι νὰ τύχουν κάποια παιδείας, νὰ μάθουν νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν, νὰ τοὺς διδάξομε ὑγιεινὴ, καθαριότητα, νὰ μὴν παντρεύουν τὰ κορίτσια σὲ ἡλικία 13 ἐτῶν ποὺ τὸ ἀνοσοποιητικὸ τους σύστημα δὲν ἔχει ἀκόμη σταθεροποιηθεῖ καὶ βλέπομε τὸ ἕνα παιδί νὰ κρατᾶ τὸ ἄλλο ἀγκυλιά. Νὰ μποῦν σὲ δουλειὲς μαζί με τοὺς μετανάστες νὰ μάθουν τὶς δουλειὲς ποὺ ἔχουν ζήτησι. Ἔτσι θὰ ἀποκτήσουν αὐτοπεποίθησι, γιατί θὰ αἰσθάνονται περήφανοι ποὺ εἶναι Ἕλληνες καὶ μιλοῦν καλὰ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα.

Προσπάθησα νὰ δώσω ἀκροθιγῶς καὶ κάποιες νέες διαστάσεις στὸ ἔργο τοῦ ἐθελοντισμοῦ. Τὶς μεθοδεύσεις θὰ μπορέσωμε νὰ συζητήσωμε ἐν καιρῶ. Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τὸν γεμᾶτο ἀνάγκες ἄς βγοῦμε νὰ συναντήσωμε τὸν ἄνθρωπον. Γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: *«Μὴν πεῖς ὅτι αὐτὸς εἶναι δραπέτης ἢ ληστής ἢ φτωχὸς ἢ παραπεταμένος καὶ τιποτένιος καὶ μηδαμινός, ἀλλὰ σκέψου ὅτι γι' αὐτὸν σταυρώθηκε ὁ Χριστὸς καὶ φθάνει αὐτὸ γιὰ νὰ τὸν φροντίσῃ με ἐπιμέλεια».*

Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ μᾶς ἐμπνεύσουν τὰ φωτεινὰ πρότυπα τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως ὁ Μέγας Βασίλειος, οἱ Ἁγιοὶ Ἀνάργυροι, ἡ Ἁγία Φιλοθέη καὶ πλῆθος ἄλλων Ἁγίων, καὶ ἄς ἔχομε τὴν πεποίθησι ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, «ἢ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα» θὰ πολλαπλασιάσει καὶ θὰ εὐδώσει τὴν ὅποια μικρὴ μας προσπάθεια.

ΕΛΕΝΗ ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ - ΠΟΛΙΤΟΥ

Ἱατρός, Ὁμότιμ. Καθηγήτρια

Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ «ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΠΑΥΛΟ»

*Οί συνάνθρωποί μας πού κουράστηκαν
νά άκούνε τó κακό πού γίνεται στόν κόσμο,
θά χαρούν νά άκούσουν και τó καλό,
πού γίνεται σιωπηλά και άθόρυβα.*

Ό πρώτος καρπός του Άγιου Πνεύματος είναι ή αγάπη. Μία πρώτη εκδήλωση τής αγάπης μας στόν Θεό είναι ή αγάπη πρòς τόν πλησίον μας. Όσο περισσότερο αγαπάς τόν συνάνθρωπο, τόσο πιό πολú δείχνεις ότι αγαπάς τόν Θεό.

Ό άνθρωπος μέσα στην κοινωνία ανακαλύπτει τόν άλλον. Μαθαίνει νά τόν παραδέχεται, νά τόν αναγνωρίζει. Πρέπει όμως νά μάθει και νά τόν αγαπά. Αυτό είναι δύσκολο, αλλά θά τού δώσει χαρά. Γιατί αυτή ή αγάπη είναι πού όμορφαίνει τή ζωή μας. Τò νά ξέρει κανείς ότι μπορεί νά υπολογίζει σέ σένα και ιδιαίτερα στις δύσκολες στιγμές του, είναι ζωτικής σημασίας. Η αγάπη για τόν συνάνθρωπο δίνει νόημα στην ζωή μας.

Όλοι στο δάθος είμαστε άνθρωποι τής καλοσύνης. Σε κάποια γωνιά τής ψυχής μας, τήν πιό καθαρή, υπάρχει ó σπόρος του καλού. Σε κάθε είνοϊκή άτμόσφαιρα αυτός θά βρει τήν εύκαιρία νά αναδυθεί, για νά δώσει και ένα δείγμα τής καλοσύνης μας.

Όλοι «δυνάμει» είμαστε οί άνθρωποι τής καλοσύνης.

Η καλοσύνη στην έμπρακτη μορφή της, είναι κυρίως ή φιλανθρωπία. Φιλάνθρωπος στην αντίληψη τής κοινωνίας, είναι ó άνθρωπος πού κάνει «άγαθοεργίες».

Η φιλανθρωπία συγκινείται από τò θέαμα τής δυστυχίας, από τήν κραυγάζουσα δυστυχία. Σταματά όμως έως εκεί. Δεν

βλέπει παρά τις εκδηλώσεις μόνο τής δυστυχίας και μάλιστα εκείνες πού τής προκαλούν τόν οίκτο.

Για νά βρει ή καλοσύνη μας τήν άληθινή άποστολή της, πρέπει ή φιλανθρωπία νά πάρει ένα πλατύτερο και βαθύτερο περιεχόμενο: Νά έλθει κοντά στην ψυχή του ανθρώπου. Νά τόν γνωρίσει και νά τόν βοηθήσει πραγματικά. Σε αυτό ακριβώς στηρίζεται ή ΠΡΟΝΟΙΑ τών Σ. Χ. Σ. «Ό Άπ. Παύλος». Παίρνοντας αυτή τή δύναμη όχι ως θεωρία, αλλά ως πραγματικότητα, ξεκίνησαν, ξεχύθηκαν, θά λέγαμε οί πρώτες έθελόντριες.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Στά χρόνια τής κατοχής οί έθελόντριες με πλήρη συναίσθηση τής κοινωνικής άποστολής τους εργάστηκαν στις τραγικές εκείνες ήμέρες με άυταπάρηση και αυτοθυσία, για νά βοηθήσουν, για νά άνακουφίσουν, για νά παρηγορήσουν, για νά περιθάλψουν.

Η περίοδος εκείνη μās δίδαξε πολλά και ή πείρα τής εργασίας χρησίμευσε στο χριστιανικό έργο για τήν αναδιοργάνωση του τομέα αυτού τής «Πρόνοιας», ή όποια άρχισε νά λειτουργεί με τή νέα μορφή της τόν Ιανουάριο του 1945.

«Δέν μπορεί νά είσαι Χριστιανός, άν δέν αγαπάς τόν άδελφό σου ειλικρινά, βαθιά, έμπρακτα». Με αυτά τά λόγια ό αείμνηστος π. Σεραφεϊμ Παπακώστας προΐ-

στάμενος τῆς ἀδελφότητος «ΖΩΗ», ἔθεσε τὸ πνευματικὸ θεμέλιο τῆς Προνοίας.

Ἐκτοτε σὲ συνεργασία καὶ μετὰ τὴν ἀδελφότητα «ΕΥΣΕΒΕΙΑ» (1938), τῆς ὁποίας τὰ μέλη διακονοῦν σὲ διάφορους τομεῖς τῶν γυναικείων δραστηριοτήτων, ἡ Πρόνοια ξεκίνησε μίαν πιὸ συστηματικὴν ἐργασία.

Ὁ πρῶτος ὀργανωμένος πυρήνας τῆς ἐξορμήσεως ἦταν 300 περίπου κυρίες ἐθελόντριες. Μέσα σὲ 4 χρόνια ἀπλώθηκε στὶς περισσότερες ἐνορίες τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Πειραιᾶ μὲ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Χαρακτηριστικὸ τῆς προόδου τῆς ἐργασίας εἶναι ὅτι ὑπερτριπλασιάστηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐθελοντριῶν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οικογενειῶν μέσα στὶς ὁποῖες τὸ ἔργο σκόρπισε τὴν εὐεργετικὴν του ἐπίδραση, ἔφθασε σὲ πολλὰς χιλιάδες.

Στὸ περιοδικὸ «Ὁ κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» διάβασα ἓνα ἄρθρο μὲ τίτλο «Κάποτε μᾶς μάθαιναν νὰ ἀγαπάμε», ποῦ ἔγραψε μίαν ἐθελόντρια ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐξακολουθεῖ ἀκόμα μὲ τὸν ἴδιο ζῆλο νὰ προσφέρει καὶ κατάλαβα γιατί αὐτὸ τὸ ἔργο κράτησε τόσα χρόνια καὶ πῆγε τόσο καλά. Σᾶς διαβάζω ἓνα ἀπόσπασμα:

«Ἡ Ἑλένη δὲν ἔπαιρνε ποτὲ τὸ τράμ ἀπὸ τὴν πλατεία Κολιάτσου, γιὰ νὰ ἔρθει στὸ Καρύτση 14 νὰ συναντήσῃ τις φίλες της καὶ νὰ συμμετάσχει σὲ μίαν κοινὴν προσπάθεια ἢ νὰ παρακολουθήσῃ μίαν διάλεξη ποῦ τῆς ἔδινε φτερά. Τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ἡ Γεωργία, ποῦ ἐρχόταν ἀπὸ τοὺς Ἀμπελοκήτους καὶ ἡ Μαρία, ἀπὸ τὸ Θησεῖο. Γιατὶ τὴν δραχμὴν ποῦ θὰ ἔδιναν γιὰ τὸ εἰσιτήριο τὴν ἀποταμίευαν. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ μικρότερες ἀδελφές τους, ποῦ δὲν ἔτρωγαν ποτὲ τὸ κουλούρι στὸ διάλειμμα. Γιατὶ αὐτὲς οἱ δραχμὲς ἔπεφταν στὸν κουμπάρῳ τῆς Ὁμάδας. Καὶ τὸ καλοκαίρι, μὲ αὐτὰ τὰ χρήματα ἀγοράσθηκε ὕφασμα καὶ στὴν κατασκήνωση τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων, παιδιὰ καὶ ὁμαδάρχες ἔρραψαν φορέματα γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν παιδουπόλεων. Τί χαρὰ! Τί ἐνθουσιασμός! Οἱ ὑπό-

λοιπες, ἄλλες ράβαμε τὰ στριφώματα, ἄλλες τὰ κουμπιά, ἄλλες σιδερώναμε. Τί χαρὰ Θεέ μου! Καὶ πόσο ἀλήθεια ὅτι ἡ χαρὰ νὰ δίνεις εἶναι ἀπείρως μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν χαρὰ νὰ παίρνεις! Καὶ ὅταν μάλιστα τὰ χρήματα προέρχονται ἀπὸ τέτοιες θυσίες καὶ στερήσεις.

Ἡ Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωση εἶχε ξεχυθεῖ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ὅλες γελαστές, χαρούμενες, σὰ νὰ κρατούσαμε τὸν θησαυρὸ τῆς ἀγάπης. Καὶ τρέχαμε, ἄλλες στὸ Ἀναμορφωτήριο τῶν Ἀμπελοκήπων νὰ παίξουμε μὲ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ τοὺς δώσουμε λίγη χαρὰ. Ἄλλες στὸ Νοσοκομεῖο τῆς Βούλας, ποῦ ὑπῆρχαν χρόνια κατὰκοιτοὶ καὶ μᾶς περίμεναν νὰ τοὺς διαβάσουμε τὸ γράμμα ποῦ εἶχαν λάβει ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ νὰ τοὺς γράψουμε τὴν ἀπάντηση. Ἄλλες στὰ διάφορα νοσοκομεῖα τῆς Ἀθήνας, ποῦ ἦταν γεμάτα τότε ἀπὸ τραυματίες. Μὲ τὰ τραγούδια μας καὶ τὴ ζωντάνια μας τοὺς ξεκουράζαμε καὶ ἄνθιζε στὰ πονεμένα χεῖλη τους τὸ χαμ.μόγελο τῆς χαρᾶς».

Αὐτὸ τὸ κείμενο ἔχει τόσα πολλὰ μηνύματα νὰ μᾶς δώσει! Δραχμούλα. Ὅχι μεγάλα χρηματικὰ κεφάλαια, ὄχι κρατικές ἐπιχορηγήσεις. Φοιτήτριες. Νέες κοπέλες, μορφωμένες.

Ἡ ΕΘΕΛΟΝΤΡΙΑ

Ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, ἡ διακόνισσα - ἐθελόντρια τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Μπήκε καὶ στὸ πλουσιόσπιτο καὶ στὸ φτωχικὸ καλύδι. Μελέτησε τὶς συνθήκες τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, τὰ προβλήματα τῆς συμβίωσης τῶν συζύγων, τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν, τοῦ νοικοκυριοῦ, τὰ προβλήματα τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν συγγενῶν, τοὺς φιλικούς δεσμούς, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς κοινωνικὲς τους συνήθειες. Κατέγραψε σὲ δελτία τὶς ἐμπειρίες της, συστηματοποίησε τὴ δουλειὰ της, παρακολούθησε σεμινάρια. Ἐθελόντρια, ἀλλὰ ὄχι ἐρασιτέχνης.

Μή νομίσει κανείς ότι ή χριστιανή γυναίκα, ή συνεργάτις, ή έθελόντρια είναι κανέννας ανέφικτος τύπος ανθρώπου που δέν ζει μέσα στην κοινωνία. Όχι! Είναι ό τύπος τής «νοικοκυράς», τής μητέρας που αγωνίζεται τόν άγώνα τής άνατροφής τών παιδιών της, και τής διοικήσεως του σπιτιού της. Είναι ή χριστιανή σύζυγος, ή έπιστήμων εργαζόμενη που χωρίς να παραμελεί τά καθήκοντά της, οικογενειακά και επαγγελματικά, αισθάνεται παράλληλα τó καθήκον να έξοικονομεί χρόνο και δυνάμεις για τó καλό του πλησίον.

Η γυναίκα, λοιπόν, εργάτις και παράγων πολιτισμού, σέ ύπεύθυνη δράση. Έτσι, άντι να σπαταλά τόν πολύτιμο θησαυρό τής ζωής της σέ πράγματα άνάξια λόγου, γίνεται ένας κοινωνικός παράγοντας με ύψηλή άποστολή, γίνεται ένας χαρούμενος άνθρωπος με πρωτοβουλία, με δράση, με ζωή.

ΑΡΧΕΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ένα έργο, που λειτουργεί για πάνω από 60 χρόνια και με ένα τόσο μεγάλο αριθμό έθελοντών, καταλαβαίνουμε ότι πρέπει να στηρίχθηκε σέ πολύ σημαντικές και διαχρονικές αρχές. Και αυτές είναι:

1. Η μοναδική αξία του κάθε ανθρώπου.

Όποιοσδήποτε άνθρωπος, άνεξάρτητα από τή φυλή και τó θρησκεύμα, είναι για τήν Πρόνοια ή κεντρική αξία. Είναι τó έπαναστατικό στοιχείο του Χριστιανισμού, που άνέτρεψε τή στάση τής ανθρωπότητας άνέναντι στους άσημους και φτωχούς.

2. Ο άνθρωπος είναι ένότητα ψυχοσωματική.

Ο άνθρωπος δέν είναι μόνο σώμα. Έχει ύλικές ανάγκες, για τή θεραπεία του σώματός του, αλλά έχει και ανάγκες τής ψυχής, που πρέπει να άντιμετωπισθούν και να θεραπευτούν.

3. Κάθε άνθρωπος έχει δική του προσωπικότητα.

Ο καθέννας έχει τó δικό του χαρακτή-

ρα, τó δικό του ιστορικό, τες δικές του δυνατότητες και αδυναμίες. Δέν άντιμετωπίζει ή «Πρόνοια» τόν άνθρωπο ως μάζα, αλλά ως ξεχωριστή προσωπικότητα.

4. Άποκατάσταση του ανθρώπου στο «καθ' όμοίωσιν» Θεού.

Η «Πρόνοια» άποβλέπει με τήν έμπρακτη αγάπη να άποκαλύψει στόν άνθρωπο τήν αγάπη του Θεού και να τόν στρέψει τελικά πρós αυτόν, όποτε θά είναι σέ θέση να άντιμετωπίσει άποτελεσματικά και τά όποια προβλήματα τόν ταλαιπωρούν.

Έκτός από αυτές τες βασικές αρχές πρωταρχική αξία είναι και ή ένότητα και ή άρμονική συνεργασία μεταξύ τών έθελοντριών - μελών τής Προνοίας, κάτι που άποτελεί και τή δύναμή της για τήν έκτέλεση τής ιερής άποστολής τους εδώ και 62 χρόνια.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Οι έθελόντριες του 1945 είχαν να άντιμετωπίσουν τή φτώχεια τής κατοχής, τήν όρφάνια του πολέμου, τόν πόνο του τραυματία. Τά χρόνια περνούσαν και όλα άλλαζαν. Όλα πρós το καλύτερο, έκτός από τόν χειρότερο ανθρώπινο πόνο, τήν μοναξιά.

Ο άνθρωπος, παρά τήν ανάπτυξη τής τεχνολογίας τής έπικοινωνίας, έχει χάσει τήν έπαφή του με τον συνάνθρωπο. Οι έθελόντριες είχαν νέα προβλήματα να άντιμετωπίσουν. Γι' αυτό χρειάστηκαν ειδική έκπαίδευση και ειδικούς τομείς εργασίας, όπου όμαδοποίησαν τά προβλήματα, συστηματοποίησαν τες έπισκέψεις και άναζήτησαν ειδικούς έπιστήμονες για να τες βοηθήσουν. Έτσι σιγά - σιγά δημιουργήθηκαν οι διάφοροι τομείς του Χριστιανικού έργου του «Άπ. Παύλου», όλοι αγαπημένα παιδιά τής ΠΡΟΝΟΙΑΣ.

Κύκλος Νοσοκομείου.

Ένας από τους βασικούς τομείς έργα-

σίας τῆς Χριστιανικῆς Πρόνοιας εἶναι ὁ τομέας τῶν Νοσοκομείων ὁ ὁποῖος ἐπὶ 60 συνεχῆ χρόνια συμπαρίσταται στὸν ἄρρωστο συνάνθρωπο.

Ἔτσι καὶ σήμερα, στὴν τόσο ἐγωκεντρικὴ ἐποχὴ μας, σὲ ἀρκετὰ νοσοκομεῖα συνεχίζονται ἐβδομαδιαῖες ἐπισκέψεις ἀπὸ «κύκλους» ἐπισκεπτριῶν Πρόνοιας, οἱ ὁποῖες ἐκπαιδεύονται συστηματικὰ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἀπὸ εἰδικούς ἐπιστήμονες.

Ἡ ἐπισκέπτρια, πλησιάζει τὸν ἄρρωστο στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, ἔρχεται στὴ θέση του. Ἐρχεται στὴν ψυχικὴ του κατάσταση, τὸν ἀκούει, τὸν προσέχει, παρακολουθεῖ τὶς ἀγωνίες του, τὰ προβλήματά του, σὺν τὴν ἴσταν δικά της.

Ἡ παρουσία τῆς χριστιανῆς ἐπισκέπτριας, αὐτῆς τῆς ἄγνωστης γυναίκας ποὺ ἔρχεται ἀθόρυβα καὶ διακριτικὰ νὰ τὸν ὑπηρετήσει καὶ νὰ τοῦ συμπαρασταθεῖ ἀπὸ ἀγάπη, χωρὶς κανένα ἀπολύτως ἀντάλλαγμα χωρὶς καμία ἰδιότητα.

Ἔχουμε συγκινητικὲς ὁμολογίες ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἄρρώστους. Ὅμολογίες συγκλονιστικὲς ἀνθρώπων ποὺ στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου βρῆκαν τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ αὐτὸ μὲ τὴ βοήθεια κάποιας χριστιανῆς ἐπισκέπτριας.

Τομέας Φυλακῶν.

Ξεφυλλίζοντας τὸ βιβλίο «55 χρόνια στὸ κελὶ τῆς φυλακισμένης» βλέπει κανεὶς μία προσφορὰ ποὺ δὲν τὴν πιστεύει. «Ἐπὶ 55 χρόνια γυναῖκες, ἐπιστήμονες κυρίως, νὰ βρίσκονται στὸ κελὶ τῆς φυλακισμένης, μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ δάλουν τὸ αὐτὶ τους στὴν καρδιά της, νὰ ἀκούσουν τὸν πόνο της καὶ τὴν πίκρα της καὶ νὰ τὰ μοιραστοῦν μαζί. Νὰ μοιραστοῦν ἀκόμα καὶ τὴν ντροπὴ της χωρὶς κανένα ἀντάλλαγμα. Αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι ποὺ τὸ βλέπεις εὐκόλα στὸν κόσμο.

Μία ὁμάδα ἀπὸ νεαρὲς δικηγόρινες, μέλη τῆς ΧΕΕ, ἕνα ἡλιόλουστο φθινοπωρινὸ πρωῒνὸ τοῦ 1946 ἐπισκέφθηκε τὸν

Γενικὸ Διευθυντὴ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, γιὰ νὰ τοῦ ζητήσουν ἄδεια νὰ ἐπισκέπτονται τὶς δύο τότε γυναικεῖες φυλακὲς, Ἀβέρωφ στὴν Ἀθήνα καὶ Κάστορος στὸν Πειραιά.

Ἀπὸ τότε μὲ εἰδικὲς ἄδειες καὶ ἐξονυχιστικούς ἐλέγχους ἡ ὁμάδα τῆς ἀγάπης περνᾷ τὴ βαριὰ κλειδωμένη πόρτα τῆς φυλακῆς, βοηθᾷ μὲ ὑλικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ προσπαθεῖ νὰ ξεκλειδώσει καὶ τὶς ἀμπαρωμένες καρδιὲς τῶν φυλακισμένων. Τὸ ἔργο μεγάλο καὶ δύσκολο. Βοηθήθηκαν πολλὲς νὰ νοιώσουν τὰ λάθη τους καὶ νὰ ζητήσουν συγγνώμη ἀπὸ τὸ Θεό. Βοηθήθηκαν ἄλλες νὰ ἀποφυλακιστοῦν. Καὶ ποῦ νὰ πᾶνε; Ἐδῶ ἦταν πάλι κοντὰ ἡ ἐθελόντρια τῆς «Πρόνοιας», γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει τὶς σχέσεις τῆς ἀποφυλακισμένης μὲ τὴν οἰκογένεια. Γι' αὐτὲς ποὺ δὲν εἶχαν μετὰ τὴ φυλακὴ ποῦ νὰ κοιμηθοῦν ἄνοιξε ὁ ξενώνας.

Ξενώνας φιλοξενίας γυναικῶν «Ἡ Φοίβη».

Προσφέρει στέγη, τροφή, προσπαθεῖ νὰ λύσει τὰ προβλήματα τῶν γυναικῶν, τώρα, ὄχι πλέον ἀποκλειστικὰ αὐτῶν ποὺ ἔχουν ἀποφυλακιστεῖ, ἀλλὰ καὶ ὄσων ἔχουν ὑποστῆ βιασμὸ κάθε μορφῆς ἢ ἐκμετάλλευση. Δέχεται ἔτοι, ἀνύπαντρες μητέρες μὲ τὰ θρέφη τους, ἄστεγες, ἄλλοδαπές, γιὰ τὶς ὁποῖες φροντίζει νὰ ἐπανασυνδεθοῦν μὲ τὶς οἰκογένειές τους, ποὺ συχνὰ τὶς ἔχουν ἀπορρίψει.

Λειτουργεῖ ὑποδειγματικὰ -τὸ Πανεπιστήμιο ἔστειλε εἰδικευόμενες Κοινωνικὲς Λειτουργοῦς- μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ φιλοξενεῖ κάθε γυναῖκα ποὺ βρίσκεται σὲ δύσκολη θέση, ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, μὲ σκοπὸ, τὴν οἰκογενειακὴ, ἐπαγγελματικὴ, κοινωνικὴ ἀποκατάστασή τους καὶ τὸ σημαντικότερο, τὴν πνευματικὴ τους στήριξη. Εἶναι ὁ μόνος ξενώνας στὴν πατρίδα μας ποὺ λειτουργεῖ ἀπὸ τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1968.

Κύκλοι Μητέρων.

Πρωταρχικό ρόλο στην αγωγή του παιδιού παίζει η οικογένεια. Βέβαια η εύτυχη-ομένη οικογένεια δεν δωρίζεται. Κερδίζεται, κατακτάται, κτίζεται και δημιουργείται με έναν αγώνα ισόδιο. Στοιχεία της είναι η αγωνιστικότητα, η κατανόηση, η αμοιβαία ύποχωρητικότητα και κυρίως η αγάπη.

Είναι όμως λάθος να πιστεύουμε ότι για να μεγαλώσουμε σωστά ένα παιδί, φθάνει η αγάπη που νοιώθουμε γι' αυτό. Σήμερα ξέρουμε ότι η αγάπη κάνει συχνά λάθη. Είναι αδιανόητο να υπάρχουν γονείς - παιδαγωγοί, που βασίζονται αποκλειστικά στο ένστικτό τους και τη θετική ή αρνητική προσωπική τους εμπειρία για να αναλάβουν το τόσο σοβαρό έργο της αγωγής του παιδιού.

Γνωρίζοντάς το αυτό, ο ψυχίατρος Άριστος Άσπιώτης ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1960 να ενημερώνει και να εκπαιδεύει μητέρες για το σπουδαίο ρόλο τους, την ανάτροφη των παιδιών τους. Γρήγορα «Οι Κύκλοι Μητέρων» άρχισαν να λειτουργούν με πολλά μέλη σε όλη την Ελλάδα.

«Η μάνα κινεί το λίκνο της ανθρωπότητας»

«Μόνο με την τοποθέτηση της Μάνας στη θέση που της αξίζει, μπορούμε να εξασφαλίσουμε μία ουσιαστική βελτίωση στην ανθρωπότητα».

Οι «Κύκλοι Μητέρων» δεν εξυπηρετούν ιδιοτελείς επιδιώξεις ή προσωπικές φιλοδοξίες. Είναι ξένοι προς κάθε πολιτική σκοπιμότητα. Δεν είναι ακόμη, απλώς κύκλοι κοινωνικής ή πολιτιστικής δραστηριότητας. Είναι μία δαση για τη Μητέρα.

Σε ατμόσφαιρα χαρᾶς και ανυπόκριτης αγάπης, το κάθε μέλος του κύκλου θα συνδεθεί με άλλες μητέρες. Θα ενημερωθεί για θέματα παιδαγωγικά, κοινωνικά, οικογενειακά. Θα βοηθηθεί στις συζυγικές της σχέσεις. Η υπεύθυνη, της οποίας η προ-

σφορά είναι έθελοντική, αναπτύσσει ένα θέμα από την Ψυχολογία και την Παιδαγωγική επιστήμη, κάτω πάντα από τη χριστιανική θεώρηση, μελετημένο και τεκμηριωμένο, ειδικό για ό,τι απασχολεί τη μητέρα. Καμμιά μητέρα δεν πρέπει να λείπει από τον κύκλο της. Αναζητήστε πού γίνεται στη γειτονιά σας και μη χάσετε κανένα θέμα.

Το 2001 η αδελφότης «ΕΥΣΕΒΕΙΑ», με το σκεπτικό, να συμπαρασταθεί στην εργαζόμενη μητέρα, ίδρυσε τον Παιδικό Σταθμό «Η Ζωή του Παιδιού».

Κέντρο συμπαραστάσεως Προνοίας 'Απ. Παύλου «Η ΕΛΠΙΔΑ».

Δυστυχώς κάποιες οικογένειες, δοκιμάζονται σήμερα από την πιό βασανιστική αρώστια, που λέγεται «ναρκωτικά».

Η Πρόνοια βλέποντας τον πόνο και το δάκρυ τους, ίδρυσε το σωματείο ή «ΕΛΠΙΔΑ». Έθελόντριες και εδώ, ειδικά εκπαιδευμένες, εργάζονται συστηματικά, προσπαθώντας να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία επί του προβλήματος με το περιοδικό τους έντυπο, «Η Ένημέρωση», αλλά και να συμπαρασταθούν με γνήσια χριστιανική αγάπη στους γονείς, που ζούν το δράμα των ταξικομανών παιδιών τους.

Επίσης γίνεται και προσπάθεια σε συνεργασία και με αντίστοιχα κέντρα κρατικά και έθελοντικά, για την θεραπεία αλλά και την αποκατάσταση των θεραπευομένων τοξικομανών. Διοργανώνει επίσης όμιλίες, σεμινάρια από ειδικούς επιστήμονες για την ενημέρωση της ελληνικής οικογένειας.

Εκτός από τους παραπάνω τομείς της ΠΡΟΝΟΙΑΣ, η αδελφότης ΕΥΣΕΒΕΙΑ στήριξε τη σπουδάζουσα νεολαία. Έδωσε την δυνατότητα σε κορίτσια από την έπαρξια όχι απλώς να τους εξασφαλίζεται κατοικία και διατροφή, αλλά, το κυριότερο, να καλλιεργούνται με χριστιανικές αρχές στο Φοιτητικό Οικοτροφείο Θηλέων από το 1940.

Φιλικοί Κύκλοι.

Ἡ μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ὁ προ-βληματισμός πάνω σέ θέματα πού ἀφοροῦν ἄμεσα τήν ἑλληνίδα χριστιανή γυναίκα, εἶναι τὸ πλαίσιο μέσα στοῦ ὁποῖο λειτουργοῦν ἀπὸ τὸ 1943, ὄχι μόνο στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ καὶ στὴν ἐπαρχία, οἱ Φιλικοὶ κύκλοι, πάντα μετὰ τὴν ἐθελοντικὴ προσφορὰ τῶν κυκλαρχισσῶν. Τὰ εὐεργατικὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐμφανῆ, μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, στὴν οἰκογένεια, στὴν κοινωνία γενικότερα.

Ἑστία Χριστιανικῆς Ἀγάπης (Ε.Χ.Α.)

Οἱ χριστιανὲς ἀδελφές τῆς ἀδελφότητος «ΕΥΝΙΚΗ» (1947), μεταμόρφωσαν τὰ νοσοκομεῖα μας καὶ τὰ ἔκαναν θερμοκήπια ἀγάπης. Ἀθόρυβα, ὡς νοσηλεύτριες. Προϊσταμένες, Διευθύνουσες, Διδάσκουσες, ἐνισχύουν, παρηγοροῦν, φροντίζουν τοὺς ἀσθενεῖς ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκπαιδεύουν τὶς μαθητευόμενες ἀδελφές, συντελοῦν στὴν ἀναδιοργάνωση τῶν νοσοκομείων μας καὶ στὴν καλλιέργεια τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης ὡς πρωταρχικοῦ στοιχείου προσφορᾶς πρὸς τὸν ἄρρωστο.

Σήμερα μετὰ τὴν ὑποδειγματικὴ ἐθελοντικὴ διακονία τους, λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1999, στὸ πανέμορφο, φιλόξενο, πεντακάθαρο κτίριο, στὴν Ἁγία Παρασκευή, ἡ «Ἑστία Χριστιανικῆς Ἀγάπης», πού κατὰ προτεραιότητα, ἀπευθύνεται σὲ συνεργάτες τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου πού βρῖσκονται στὴν τρίτῃ ἡλικία.

Χ.Μ.Ο. - Κατασκηνώσεις.

Ἄφησα γιὰ τὸ τέλος τὸν πιὸ γλυκὸ καὶ ὁμορφὸ τομέα -γιὰ μένα καὶ τὸ σπουδαιότερο. Εἶναι πάντα τὸ πιὸ εὐαίσθητο σημεῖο, ὅ,τι ἔχει σχέση μετὰ τὰ παιδιά.

Οἱ ἀδελφές τῆς ἀδελφότητος «ΕΥΣΕΒΕΙΑ», ἔκαναν δικά τους ὅλα τὰ κοριτσάκια μας. Τοὺς ἔμαθαν καὶ τοὺς μαθαίνουν ἀκόμη, ἀπὸ τὸ πῶς νὰ στρώνουν τὸ κρεβάτι τους στὴν κατασκήνωση, πῶς νὰ δάφουν

τὶς ἄσπρες πετροῦλες, μέχρι τὸ πῶς νὰ διαβάσουν τὴν Ἁγία Γραφή, νὰ προσεύχονται, νὰ ἐξομολογοῦνται, νὰ ἀναζητοῦν τὸν Θεὸ σὲ κάθε βῆμα στὴν ζωὴ τους. Αὐτὴ ἡ Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ δύναμη πού κρατᾷ τὰ χερᾶκια τους ἐνωμένα, ὅταν τραγουδοῦν.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε. Ὅλες οἱ μάνες πού ἔχουμε εὐεργετηθεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔργο, κρατοῦμε στὴν καρδιά μας ἓνα μεγάλο κομμάτι εὐγνωμοσύνης.

Μεγάλῃ ἢ προσφορὰ στὰ ἑλληνικὰ νεώτα. Ξέρομε τὶς δυσκολίες. Ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ», τὸ γράψιμο τῶν θεμάτων τῶν ὁμάδων, τὰ σεμινάρια τῶν ὁμαδαρχῶν, οἱ φιλανθρωπικὲς ἐκδηλώσεις καὶ οἱ ἐξορμήσεις ἀγάπης σὲ νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα ἰδρύματα, οἱ θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς γιορτές, οἱ ἐκδρομὲς - εὐκαιρίες μετὰ πνευματικὸ καὶ ψυχαγωγικὸ χαρακτήρα, οἱ κατασκηνώσεις στὴν εὐλογημένη Βραῦνα...!

Τί νὰ ποῦμε, πόσα νὰ ἀναφέρουμε!

Σκοπὸς τῶν ὁμάδων, νὰ συνδέσουν τὶς νέες μετὰ τὸ Χριστό, νὰ τὶς στηρίξουν στὴν ἀντιμετώπιση κάθε ἀντιπνευματικῆς νοσητροπίας καὶ ἰδεολογίας. Οἱ ΧΜΟ μποροῦν νὰ προσφέρουν σήμερα ὅ,τι δὲν μπορεῖ νὰ δώσει ἡ οἰκογένεια καὶ ὅ,τι δὲν ἔχει νὰ προσφέρει τὸ σχολεῖο καὶ ἡ κοινωνία. Χιλιάδες εἶναι οἱ γυναῖκες πού ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀγκαλιὰ τῶν ὑπευθύνων τῶν ὁμάδων καὶ πῆραν τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, χάρις στὰ ὁποῖα δημιούργησαν μία ζωὴ ἀνώτερη καὶ εὐτυχημένη.

Καὶ μετὰ τὶς Ὅμαδες, θὰ βροῦν τὰ παιδιά μας τὸ δρόμο τους, στὴ Χ.Φ.Ε., καὶ στὴ συνέχεια στὴ Χ.Ε.Ε. ἢ στὴ Χ.Ε.Ε.Λ.

Ἡ γυναίκα στὸ εὐλογημένο αὐτὸ κτίριο τοῦ «Ἀπ. Παύλου» μπορεῖ νὰ βρεῖ εὐκαιρίες γιὰ ἐθελοντικὴ ἐργασία ἀπὸ τὴν παιδική της, θὰ λέγαμε ἡλικία, μέχρι τὰ βαθιά της γηρατεῖα.

Αὐτὲς εἶναι ἐνδεικτικὰ μερικὲς μόνο ἀπὸ τὶς πλούσιες εὐλογίες τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐθελοντικὴ δραστηριότητα - διακονία

τῶν Σ. Χ. Σ. «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» κατὰ τὸν αἰῶνα ποῦ ἔκλεισε.

Κλείνοντας τὴν εἰσήγησή μου αὐτὴ θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθύνω σὲ ὅλες τὶς γυναῖκες ἓνα κάλεσμα:

Νὰ ξεχάσουμε γιὰ λίγο τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ δώσουμε τὴν προσοχή μας στὸν ἄλλο. Νὰ σπάσουμε τὴν ψυχική μας μόνωση καὶ νὰ δοῦμε τὸν διπλανό μας ὡς ἄνθρωπο ποῦ ἔχει τὶς ἴδιες ἀνάγκες καὶ τὶς ἴδιες ἀπαιτήσεις μὲ τὶς δικές μας. Νὰ τὸν ἀντικρύσουμε ὡς οἰκογενειάρχη ποῦ βαρύνεται μὲ τὶς ἴδιες ὑποχρεώσεις ποῦ βαρύνουν καὶ ἐμᾶς. Νὰ τὸν ἀντικρύσουμε ὡς δικό μας, ὡς ἄνθρωπο τοῦ σπιτιοῦ μας, ἀκόμα καὶ ὡς ἀδελφός μας.

Νὰ τὸν ἀγαπήσουμε, ὄχι πολὺ, ἀλλὰ πάρα πολὺ.

«Ἄν ἀγαπᾶς λίγο, δίνεις λίγο.

Ἄν ἀγαπᾶς πολὺ, δίνεις πολὺ.

Ἄν ἀγαπᾶς πάρα πολὺ, δίνεις τὸν ἑαυτό σου».

Ἄλλὰ, θὰ συμπληρώναμε, «πρέπει νὰ ἔχεις ἓναν ἑαυτό, γιὰ νὰ τὸν προσφέρεις». Καὶ γιὰ τὸν συγκεκριμένο ἑαυτό, δὲν ἀρκοῦν τὰ ἐξωτερικὰ στολίδια. Χρειάζεται πνευματικὴ καὶ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια, φροντίδα ὥστε νὰ ἔχουμε «ῥωαία ψυχή», στολισμένη μὲ τὶς εὐαγγελικὲς ἀρετές. Ενδιαφερόμαστε γιὰ τὸν ἐσωτερικό μας καλλωπισμό, ὅπως φροντίζουμε καὶ τὴν ἐξωτερική μας ἐμφάνιση; Ἀγωνιζόμαστε μὲ Πίστη δυνατὴ καὶ θερμὴ, ὥστε ἡ ψυχὴ μας ὁλοένα νὰ καλλωπίζεται μὲ τὸν στολισμό τῆς ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς αὐταπάρνησης, τῆς ὑπομονῆς, τῆς καλωσύνης;

Στὰ χέρια μας ὡς γυναῖκες κρατᾶμε ἓνα ἰδιαίτερο ἰσχυρὸ ὄπλο, ἓνα δῶρο Θεοῦ, μία δύναμη ψυχῆς, τὴν εὐαισθησία. Ἀπὸ ἐμᾶς ἐξαρτᾶται, νὰ τῆς κάνουμε σωστὴ χρῆση. Τὴν ἔχουμε ἀνάγκη. Σὰν μία ζωογόνο ἀνά-

σα, ὡς ἓνα βάλαμο ψυχῆς. Ἄρκει αὐτὴ τὴν εὐαισθησία μας νὰ τὴν μεταφράζουμε σὲ πράξη, σὲ προσφορά. Ὅπως ἔκαναν οἱ δύο γυναικεῖς ἀδελφότητες «ΕΥΣΕΒΕΙΑ» καὶ «ΕΥΝΙΚΗ», τὶς ὁποῖες τιμοῦμε καὶ εὐγνωμονοῦμε! Μᾶς ἀνοίξαν τὸν δρόμο, μᾶς δίδαξαν τὸν τρόπο, πῶς νὰ συνεχίσουμε. Ἡ κάθε γενιά, ὅπως οἱ ἀθλήτριες, παρέδιδε τὴ σκυτάλη στὴν ἐπόμενη. Ἀπὸ ἐμᾶς ἐξαρτᾶται ἂν θὰ πάρουμε τὴ σκυτάλη καὶ θὰ συνεχίσουμε νὰ τρέχουμε στὸ στίβο τοῦ ἐθελοντισμοῦ, τῆς προσφορᾶς.

Ἡ προσφορὰ εἶναι ζωὴ, χαρὰ, εὐτυχία. Γεμίζει τὴν ψυχὴ μας.

Σᾶς καλῶ, σᾶς προσκαλῶ, σᾶς παρακαλῶ νὰ νοιώσετε αὐτὴ τὴν πληρότητα, νὰ γευθεῖτε τὴ χαρὰ, νὰ συμμετάσχετε σὲ ὅποιον τομέα νομίζετε ὅτι μπορεῖτε νὰ προσφέρετε.

Εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ δώσουμε 5 εὐρῶ, ἀλλὰ εἶναι δύσκολο, νὰ θυσιάσουμε 5' γιὰ κάποιον συνάνθρωπό μας. Ἄς κάνουμε τὸ δύσκολο. Ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ ὁμορφιὰ τῆς ζωῆς. Στὰ δύσκολα. Καὶ ἐμεῖς, ἔτσι εἴμαστε πλασμένες. Εὐαίσθητες καὶ δυνατές.

ΤΖΟΥΛΙΑ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ

Βιβλιογραφία:

1. Ἀρχιμανδρίτου Νικήτα Βουτυρά, *Ἀνταίγεις τοῦ Πνεύματος*, ἐκδόσεις «Ζωή», Ἀθήνα 1994.
2. Δεκαπέντε διαλέξεις γιὰ τὴν ἀγάπη, Ἐκδόσεις «Διεθνῆς τῆς Ἀγάπης», Ἀθήνα 1992.
3. *Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης*, ἐπιμέλεια Ἀ. Παπακωνσταντίνου, Ἐκδόσεις Ἡ Δαμασκός, Ἀθήνα 1995.
4. *Ὁδῆγός τῆς ἐπισκεπτοῦρας*, Ἐκδόσεις Προνοίας Σ. Χ. Σ. ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Δ' ἔκδοση, Ἀθήνα 1995.
5. *Ἡσθένισα καὶ ἐπεσκέψασθέ με*, Ἐκδόσεις Προνοίας Σ. Χ. Σ. ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἀθήνα 1998.
6. Περιοδικὸ *Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος*, ἀριθμ. 524 (Δεκέμβριος 2005), σ. 290.
7. *Πενήντα πέντε χρόνια στὸ κελὶ τῆς φυλακισμένης*, ἐπιμέλεια Ἀ. Παπακωνσταντίνου, Ἐκδόσεις Ἡ Δαμασκός, Ἀθήνα 2001.

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Έκ μέρους τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνωσης θὰ ἤθελα νὰ χαιρετίσω τὴ σημερινή στρογγυλὴ τράπεζα. Ἰδιαιτέρως δέ, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὶς εὐχαριστίες μου στοὺς διοργανωτὲς γιὰ τὴν πρόσκληση πού ἀπηύθυναν σὲ ἐμένα νὰ μιλήσω γιὰ τὸν ἐθελοντισμὸ, ἐξετάζοντάς τον ἀπὸ μιὰ νεανικὴ σκοπιὰ.

Ὡς μέλος τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνωσης καὶ ὁμάδαρχισσα κι ὡς ἐκ τούτου χρόνια εὐεργετημένη ἀπὸ τὰ Σωματεῖα τοῦ «Ἀπ. Παύλου» ἀλλὰ καὶ ὡς φοιτήτρια ἐνὸς κλάδου λίαν ἀνθρωποκεντρικοῦ καὶ κυρίως ὡς νέος ἀνθρώπος, μὲ τὴ σημερινή μου παρέμβαση, ἀποσκοπῶ στὸ νὰ παρουσιάσω τὴν ἐθελοντικὴ δραστηριότητα τῶν νέων ἀνθρώπων. Κατ' ἐπέκταση, θὰ ἀναφερθῶ στοὺς παράγοντες ἐκείνους πού ὠθοῦν τοὺς νέους στὸν ἐθελοντισμὸ ἀλλὰ κι ἐκείνους πού κρίνονται ἀνασταλτικοὶ γιὰ ἐθελοντικὴ δράση. Θὰ κλείσω ἀναφέροντας κάποιους τομεῖς δράσης πού συνάμα εἶναι καὶ ἀρκετὰ ἀπλοῖ, ὥστε νὰ ἀποδείξω πόσο ἀπλὸ εἶναι καὶ τὸ νὰ προσφέρουμε ἐθελοντικά!

Δὲν σᾶς κρύβω ὅτι ὁ ἐθελοντισμὸς σὰν ἔννοια ἀρχικὰ μὲ δυσκόλεψε. Κυρίως μοῦ φάνηκε ἀρνητικὴ. Ἔτσι, πιστευα ὅτι ὁ ἐθελοντισμὸς ὡς κίνημα δεν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἓνα πρόσχημα, ἓνα ἄλλοθι πού καλύπτει τὴν ἀδυναμία τοῦ κράτους νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς στοιχειώδεις ὑποχρεώσεις του. Θεωροῦσα ὡς ἐκ τούτου ὅτι μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα σύστημα πού ἐνδεχομένως νὰ συνδιαλέγεται μὲ τὴν ἐξουσία, κατα τρόπο ἴσως καὶ προβληματικὸ.

Ὡστόσο, μελετώντας πιὸ προσεκτικὰ, ἀντιλήφθηκα τὸ λάθος. Ὄντως τὸ κοινωνικὸ κράτος θρίσκεται σὲ κρίση κι ἔχει συρρικνωθεῖ. Πολὺ περισσότερο ὅμως, ὁ ἴδιος ὁ πολίτης ἔχει ξεχάσει τὸ ρόλο του στὴν ἐπιδίωξη τῆς εὐρυθμῆς λειτουργίας τῆς κοινωνίας στὴν ὁποία ἐπιθυμεῖ νὰ διαβιεῖ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο λοιπόν, καὶ ἀποτιμώντας τὴν εὐθύνη του καθένα μας ξεχωριστά, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ κράτος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ κάνει ὅλα. Π.χ., δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπληρώσει τὰ κενὰ τοῦ σύγχρονου τρόπου ζωῆς, τὸν δρόμο πού ἔχει πάρει ἡ οἰκογένεια, τὴν ἀνυπαρξία τῆς παλιᾶς γειτονιᾶς στὴν ὁποία λειτουργοῦσαν ὅλοι ἐν δυνάμει ὡς ἐθελοντὲς στὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Ὅσο κι ἂν διευρυνθεῖ τὸ κοινωνικὸ κράτος, ἂς μὴν αὐταπατώμεθα. Τὸ ἔλλειμμα στοργῆς καὶ ἀνθρώπινης συμπαράστασης στοὺς πάσχοντες καὶ μοναχικοὺς συμπολίτες μας δὲν καλύπτεται μὲ ἐπιδόματα ἢ μὲ ράντσα στὰ νοσοκομεῖα. Ἔτσι, ἀποκλείονται τὴν ἀρχικὴ μου διαπίστωση, ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι σήμερα -ἴσως περισσότερο ἀπὸ ποτὲ- ἡ κοινωνία ἔχει ἀνάγκη τὴν ἐθελοντικὴ προσφορά! Ἰδιαιτέρως μάλιστα τὴν ἐθελοντικὴ προσφορά τῶν νέων διότι μὴν ξεχνᾶμε ὅτι οἱ νέοι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι οἱ ἐνήλικες καὶ μεσήλικες τοῦ αὔριο, πού θὰ συνεχίσουν τὴν ἐθελοντικὴ τους δραστηριότητα καὶ θὰ τὴν ἐπεκτείνουν καὶ στὰ πλαίσια τῆς οἰκογένειάς τους, δημιουργώντας μιὰ συνέχεια τῆς ἐθελοντικῆς δράσης ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ.

Ὡστόσο, ἂν ἀναρωτηθοῦμε γιὰ τὸ ἐὰν οἱ νέοι συμμετέχουν σὲ ἐθελοντικὲς δραστηριότητες, προκύπτει ὅτι ἡ πλειονότητα τῶν νέων σπάνια ἀσχολεῖται, εἴτε συστηματικά, εἴτε σποραδικὰ μὲ μιὰ ἐθελοντικὴ κίνηση, μολοντί μετὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 2004, ἡ διάθεση αὐτὴ αὐξήθηκε. Ἄρα, ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι μὰ τὸ παράδοξο φαινόμενο τῆς αὐξημένης διάθεσης γιὰ ἐθελοντικὴ προσφορά πού ὅμως δὲν ἐκφράζεται σὲ πραγματοποίηση τῶν προθέσεων.

Σὲ στατιστικὴ μελέτη πού πραγματοποιήθηκε στὴν Ἑλλάδα πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια κι ἀφοροῦσε τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου τῶν νέων, 15 - 24 ἐτῶν, φαίνεται ὅτι ἡ ἐθελοντικὴ προσφορά ἐρχεται τελευταία στὴ λίστα δραστηριοτήτων τῶν νέων καὶ μὲ πολὺ μικρὸ ποσοστό. Σὲ ἀντίστοιχη μελέτη στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς Ἀμερικῆς, τὸ ποσοστὸ ἐθελοντισμοῦ τῶν νέων, 16 - 24 ἐτῶν, τὸ 2006 ἔφτασε τὸ 21,7% τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ μικρότερο ποσοστὸ σὲ σχέση μὲ ὅλες τὶς ἄλλες ἡλικιακὲς ὁμάδες.

Ἐρχόμαστε λοιπόν, σὲ ἓνα ἀκόμη ἐρώτημα: Ἀπὸ τοὺς νέους πού συμμετέχουν ἐθελοντικά, ποιοὶ ἦταν οἱ παράγοντες πού τοὺς ὤθησαν σὲ αὐτὴν τὴν προσφορά; Οἱ λόγοι δὲν εἶναι ἓνας ἢ δύο· ἡ διάθεση καὶ ἡ ὑποχρέωση πού νιώθουμε νὰ κάνουμε τὸν κόσμον καλύτερο, νὰ βελτιώσουμε τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων, νὰ βοηθήσουμε τοὺς συνανθρώπους μας, ἡ θρησκευτικὴ πίστη, ἡ οικογενειακὴ παρότρυνση, ἡ δυνατότητα ἀποκόμισης ἐπαγγελματικῆς ἐμπειρίας καὶ ἐκπαίδευσης, ἡ σύναψη νέων φιλικῶν σχέσεων, ἀποτελοῦν κάποιους ἀπὸ τοὺς παράγοντες, πού ἀναφέρουν οἱ νέοι σὲ σχετικὰ ἐρωτηματολόγια.

Ἀπὸ τοὺς παραπάνω παράγοντες ξεχωρίζουμε τὸ σημαντικὸ ρόλο τριῶν ἀπὸ αὐτοὺς: τῆς οἰκογένειας, τοῦ σχολείου ἢ

τῆς σχολῆς μας καὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως.

Ἡ οἰκογένεια παίζει καθοριστικὸ ρόλο ἐφόσον ὅλα τὰ μέλη τῆς πρέπει νὰ λειτουργοῦν ἐθελοντικά στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγκῶν τῆς. Ἕνας νέος πού συμμετέχει ἐνεργὰ στὶς ἀνάγκες τῆς οἰκογένειάς του, πιὸ εὐκόλα θὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ κάτι ἄλλο. Ἄλλωστε, ἡ συμμετοχὴ τῶν γονέων κρίνεται σημαντικότερη στὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὰ παιδιὰ θὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά τους.

Ἐπιπλέον, τὸ σχολεῖο εἶναι μιὰ καλὴ εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐρθοῦν τὰ παιδιὰ σὲ μιὰ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐθελοντικὴ προσφορά, μέσω μιᾶς συλλογικῆς προσπάθειας. Κάτι τέτοιο μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ παζάρια, στὰ ὁποῖα τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ πουλοῦν ἀντικείμενα πού ἔχουν φτιάξει τὰ ἴδια, μὲ συχνὲς ἐπισκέψεις ἀγάπης, μὲ ἐκδηλώσεις ἐνημέρωσης καὶ μὲ διαγωνισμοὺς.

Τέλος, γιὰ τὴ χριστιανικὴ πίστη καὶ κυρίως γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς στὴν πράξη, ἀξίζει νὰ σημειώσουμε, ὅτι ὁ ἐθελοντισμὸς δὲν εἶναι κάτι πρωτόγνωρο καὶ πρωτάκουστο. Ἄς θυμηθοῦμε τοὺς Μακαριστοὺς στὴν Ἐπί τοῦ Ὁρους Ὁμιλία καὶ τὴν Παραβολὴ τῆς Τελικῆς Κρίσης καὶ τότε, οἴγουρα θὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι αὐτὸ πού εἶναι ἐθελοντισμὸς γιὰ τοὺς ἄλλους, γιὰ ἐμᾶς δὲν εἶναι τίποτα ἄλλα καὶ τίποτα διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν δρόμον πού ὀδηγεῖ στὴν Τελειώσή μας. Καὶ πολλὲς φορές, ὀφείλουμε ἐμεῖς, περισσότερο ἀπὸ τὸν κάθε ἄλλο, νὰ ἀναρωτιόμαστε μήπως εἴμαστε ὄντως ἀνεπαρκεῖς καὶ νὰ ἐπικεντρώνουμε τὸ ἐνδιαφέρον μας στὸ κατὰ πόσον τὰ λόγια μας γίνονται πράξη καὶ στὸ κατὰ πόσον αὐτὴ ἡ πράξη βοηθᾷ τὸν πλησίον! Καὶ στὶς Χριστιανικὲς Μαθητικὲς Ὁμάδες καὶ στὴ Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωση μᾶς δίνονται αὐτὲς οἱ δυνατότη-

τες. Ίσως θά ἦταν μάλιστα καὶ ἐπιθυμητοὶ οἱ πράξεις ἀγάπηςνὰ συστηματοποιηθοῦν καὶ νὰ γίνουν ἀφορμὴ πέρα ἀπὸ τὴ συλλογικὴ καὶ γιὰ μιὰ ἀτομικὴ - προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ κάποια ἐθελοντικὴ δραστηριότητα διότι ἂν μὴ τι ἄλλο, ὅταν συμμετέχω σὲ μιὰ συλλογικὴ προσπάθεια δὲν εἶμαι παρὰ ἓνα κλάσμα τῆς προσπάθειας κι ὄχι μιὰ ἀκέραιη μονάδα! "Ὅταν ὁ ἐθελοντισμὸς γίνεαι πλέον ἀπόλυτα συνειδητὴ ἐπιλογὴ τότε, ἀκόμη καὶ συλλογικά, τὸ ἀποτέλεσμά του θά εἶναι τὸ ἄθροισμα ἀκέραιων μονάδων καὶ ὄχι ἀπλῶς μικρῶν ἀριθμητικῶν κλασμάτων!

Γιὰ τοὺς νέους πού ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ἐθελοντισμὸ ἀνακύπτουν δύο ἐπιπλέον ἐρωτήσεις. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἦρθαν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐθελοντικὴ δράση στὴν ὁποία συμμετέχουν; Σύμφωνα μὲ στατιστικὴ ἔρευνα τοῦ 2002, κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ οἱ νέοι παίρνουν τὴν πρωτοβουλία καὶ ἔρχονται αὐτοὶ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐθελοντικὴ ὁργάνωση. Εἶναι πολλοὶ ὅμως, κι ἐκεῖνοι πού χρειάζονται κάποια παρακίνηση. Αὐτὴ προέρχεται κυριῶς ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἀπὸ τὸ σχολεῖο, κατὰ κυριότερο λόγο ὅμως, ἀπὸ ἀνθρώπους πού εἶναι ἤδη ἐθελοντές!

Τὸ δεῦτερο ἐρώτημα ἀφορᾷ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προσφέρουν ἐθελοντικά οἱ νέοι. Οἱ ἀπαντήσεις καὶ πάλι ποικίλουν προσφέροντας χρήματα τὰ ὁποῖα εἴτε ἐξοικονομοῦν ἀπὸ τὰ μνησιᾶ τους ἐξοδα, εἴτε συλλέγουν πωλώντας ἀντικείμενα πού οἱ ἴδιοι ἔχουν φτιάξει, διδάσκοντας παιδιὰ μεταναστῶν καὶ κρατώντας συντροφιά σὲ ἠλικιωμένους, βοηθώντας στὴ μετακίνηση ἀτόμων πού ἀδυνατοῦν νὰ μετακινηθοῦν μόνοι τους, συλλέγοντας, φτιάχνοντας καὶ προσφέροντας φαγητό, στέλνοντας ροῦχα καὶ ἄλλα ἀγαθὰ σὲ ἀν-

θρώπους μὲ ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ συμμετέχοντας στὴν ἐθελοντικὴ δραστηριοποίηση κι ἄλλων νέων.

Ἀναφορικά μὲ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποῖους ἐμεῖς οἱ νέοι ἐκφράζουμε τὴν ἐθελοντικὴ μας δράση, παρατηροῦμε ὅτι σίγουρα κι ἀδιαμφισβήτητα ὑπάρχει μιὰ συνήθεια νὰ προτιμᾶμε νὰ προσφέρουμε χρήματα, παρὰ χρόνο. Δὲν μποροῦμε, δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ κατακρίνουμε ἐκεῖνον πού ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ του ὑπέρημα προσφέρει. Πρέπει ὅμως, νὰ γίνεαι κοινῶς ἀντιληπτό ὅτι ὁ ἐθελοντισμὸς εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀποσυνδεθεῖ ἀπὸ τὴν ἀπλὴ χορηγία. Πρέπει νὰ γίνεαι ἔμπρακτη δράση, ἔμπρακτη προσφορά. Τότε ὁ ἐθελοντισμὸς γίνεαι συνειδητὴ ἐπιλογὴ, γίνεαι πράξη μὲ ἀντίκρουσμα!

"Ὅλα ὅσα τονίστηκαν μέχρι τώρα ἀφοροῦσαν στοὺς νέους πού ἀσχολοῦνται ἤδη μὲ τὸν ἐθελοντισμὸ. Τί γίνεαι ὅμως, μὲ τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν νέων; Ἔτσι, καταλήγουμε σὲ ἓνα τελευταῖο ἐρώτημα: Γιατί οἱ νέοι δὲν ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ἐθελοντισμὸ; Ὡς κύριοι λόγοι ἀναφέρονται ἡ ἔλλιπὴς ἐνημέρωση γιὰ τὶς ἐθελοντικὲς ὁργανώσεις καὶ ἡ ἔλλιπὴς ἐκπαίδευση σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ἡ ἔλλιψη ἐλεύθερου χρόνου καὶ τὸ κόστος. Μερικοὶ ἀκόμα νέοι θεωροῦν ὅτι δὲν εἶναι οἱ κατάλληλοι ἀνθρώποι γιὰ νὰ προσφέρουν ἐθελοντικά. Καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ κοινωνικοὶ ἢ δὲν ἔχουν τὶς ἀπαραίτητες γνώσεις κ.ο.κ. Κάποιοι ἄλλοι, ὅπως ἔχουμε δεῖ στοὺς τοίχους τῶν σχολῶν μας, ἀναρωτιοῦνται μὲ ἓνα εὐρηματικὸ σύνθημα: "Γιατί νὰ εἶσαι ἐθελοντής, ὅταν γύρω σου χορεύουνε τὰ δῖς;"

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ παρατηρήσει κανεῖς, ὅτι γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὑπάρχει ἓνας πιθανὸς ἀντίλογος.

Ἡ ἔλλιψη ἐλεύθερου χρόνου σίγουρα

δὲν ἀντικατοπτρίζει τὴν πραγματικότητα. Δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ πρόφαση! Οἱ νέοι καὶ ἰδιαίτερα ἐμεῖς οἱ φοιτητὲς ὅσο κι ἂν μπορεῖ νὰ πιεζόμαστε - ἄλλος περισσότερο κι ἄλλος λιγότερο- ἀπὸ τὴ σχολή μας, σίγουρα μποροῦμε νὰ βροῦμε ἐλεύθερο χρόνο, ὥστε νὰ ἀσχοληθοῦμε πιὸ ἐνεργὰ μὲ κάποια ἐθελοντικὴ δραστηριότητα.

Τὰ ἀτομικῆς καὶ προσωπικῆς φύσεως διλήμματα συνιστοῦν ἀδιαμφισβήτητα ψευδοδιλήμματα διότι πέραν τοῦ ὅτι ὅλοι μας, ἀνεξαρτήτως τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς προσωπικότητάς μας, εἴμαστε ὄντα κοινωνικά, ἔχουμε τὴ δυνατότητα ἀπὸ τὴν πληθώρα τῶν ἐθελοντικῶν δράσεων νὰ ἐπιλέξουμε ἐκεῖνον τὸν τομέα στὸν ὁποῖο δυνάμεθα νὰ προσφέρουμε σύμφωνα μὲ τὶς ἱκανότητες καὶ τὰ προσόντα μας!

Σὲ διλήμματα ἰδεολογικοῦ τύπου ἐπιλέγω νὰ ἀπαντήσω μὲ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰ καθημερινὴ ἐφημερίδα: «... ὁ ἐθελοντισμὸς ὅσο κι ἂν βάλλεται ἀπὸ τὰ δεξιὰ (ὑποβιβαζόμενος σὲ μίζερη φιλανθρωπία) ἢ ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ (χαρακτηριζόμενος ὡς τζάμπα ἐργασία γιὰ νὰ καλύψει τὰ κενὰ τῆς κρατικῆς πρόνοιας) μοιάζει πιὸ πολὺ μὲ κάτι ἄλλο: μὲ ἓνα δῶρο, πρὸς κάποιον ποὺ δὲν ξέρεις, καὶ μάλιστα ὄχι ἀγορασμένο καὶ ἐτοιματζίδικο, ἀλλὰ φτιαγμένο μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια... Ὡς γνωστόν, μὲ τὰ δῶρα εἶναι δύο αὐτοὶ ποὺ χαίρονται...».

Σὲ σχέση βέβαια μὲ τὴν ἔλλιπὴ ἐνημέρωση, δὲν μποροῦμε νὰ ἀντιτάξουμε κανένα ἐπιχείρημα. Ὅντως ἐνημέρωση δὲν ὑπάρχει! Κι ὅταν αὐτὴ ὑφίσταται εἶναι ἀποσπασματικὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναποτελεσματικὴ. Ὁ σωστότερος καὶ πιὸ ἀποδοτικὸς τρόπος εἶναι οἱ ἐθελοντικὲς δράσεις νὰ πλησιάζουν τὸν νέο καὶ νὰ τὸν ἐνημερώνουν συστηματικὰ -κι ὄχι μόνο τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα Ἐθελοντισμοῦ-

στὸ χώρο του, στὸ Πανεπιστήμιο καὶ στὰ μέρη γενικὰ στὰ ὁποῖα συγχάζει. Κάτι τέτοιο μπορεῖ νὰ γίνῃ φυσικὰ καὶ μέσω τοῦ προσφιλέστατου χώρου τοῦ διαδικτύου.

Εἶναι, λοιπόν, ἀδιαμφισβήτητὴ ἡ ἀξία τοῦ ἐθελοντισμοῦ. Ἀναντίρρητη, ὡστόσο, εἶναι καὶ ἡ ἀναγκαιότητα ἐνίσχυσής του. Κάτι τέτοιο ἀπαιτεῖ φυσικὰ ἐνίσχυση τῶν ἀντίστοιχων κινήτρων. Ὅσο κι ἂν ὅλοι μας, λίγο ἕως πολὺ, πιστεύουμε ὅτι ἡ βάση τοῦ ἐθελοντισμοῦ εἶναι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνιδιοτέλεια ἀποτελεῖ τὴν τροφὴν του, σίγουρα πρέπει νὰ βρεθῇ κάποιος τρόπος, ὥστε ὁ νέος νὰ ἔρθῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀνιδιοτελεῖ αὐτὴ προσφορά. Σημαντικὸ ρόλο -ὅπως ἀναφέρθηκε παραπάνω- θὰ διαδραματίσει τὸ σχολεῖο καὶ ἡ οἰκογένεια. Πρέπει ὅμως νὰ σκεφτοῦμε μιὰ ἀκόμη ἔννοια: αὐτὴν τοῦ ἀνταποδοτικοῦ ἐθελοντισμοῦ, ποὺ ἱκανοποιεῖ τὶς κοινωνικὲς ἐπιταγὲς καὶ τὸ αἶσθημα προσφορᾶς τοῦ ἐθελοντῆ ἐνῶ παράλληλα τοῦ παρέχει ἓνα σημαντικὸ θελκτικὸ κίνητρο ἔτσι ὥστε, ἀκόμα κι ὅταν ἡ ἐθελοντικὴ δράση ἀναπτύσσεται ἰδιοτελεῶς, τελικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἔμπρακτη προσφορά, νὰ συνειδητοποιεῖ τὴν ἀξία τῆς ἐπιλογῆς του.

Χαρακτηριστικὸ π.χ. ἀποτελεῖ ὁ ἐθελοντῆς αἰμοδότης. Γιὰ τὴν προσφορὰ του ἀμείβεται μὲ τὴν δυνατότητα λήψης αἵματος ὅποτεδήποτε τὸ χρειαστεῖ, εἴτε ὁ ἴδιος, εἴτε πρώτου βαθμοῦ συγγενεῖς του.

Ἀνάλογες δράσεις εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθοῦν σὲ ἰδρύματα, νοσοκομεῖα καὶ πανεπιστήμια. Σκεφτεῖτε πόσο ἀποδοτικὴ γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν νοσοκομείων θὰ ἦταν ἡ ἐθελοντικὴ ἀπασχόληση τὶς ἡμέρες τῆς ἐφημεριῶν φοιτητῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς: μὲ περισσότερη ὑπομονὴ καὶ κατανόηση ἀπέναντι στοὺς ἀσθενεῖς, προσφέροντας σημαντικὴ βοήθεια, ἀλλὰ ἀποκομίζοντας

συνάμα σημαντικές γνώσεις, πού θά μπο-
ρῶσαν ἴσως νά συνοδεύονται κι ἀπό κά-
ποιο πιστοποιητικό συμμετοχῆς στοῦ ἐν
λόγω πρόγραμμα.

Κλείνοντας θά ἤθελα νά ἀναφέρω ὀρι-
σμένες ἐθελοντικές δράσεις πού ἀναπτύσ-
σονται μέσα στίς σχολές μας, ἀλλά δέ γί-
νονται εὐρύτερα γνωστές.

Στοῦ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τῆς
Θεσσαλονίκης λειτουργεῖ ἕνα πρόγραμμα
ἐθελοντικῆς βοήθειας ἀπό φοιτητές πρὸς
φοιτητές: οἱ ἐθελοντές φοιτητές συνο-
δεύουν στοῦ μάθημα ἕναν συμφοιτητή τους
πού κινεῖται μὲ ἀναπηρικό καροτσάκι,
κρατοῦν σημειώσεις ἢ ἠχογραφοῦν τὴν
παράδοση γιὰ ἐκεῖνον πού δὲν μπορεῖ νά
παρακολουθήσει, γίνονται γιὰ λίγες ὥρες
τὰ μάτια ἐνὸς ἀτόμου μὲ προβλήματα
ὄρασης, ἐξηγοῦν δύσκολους ὄρους σὲ πρω-
τοετείς ἄλλοδαπούς φοιτητές τῆς Νομι-
κῆς ἢ βοηθοῦν στὰ διαβάσματά τους παι-
διά πολύτεκνων.

Πέραν, ὅμως, αὐτοῦ τοῦ πολὺ ἀντι-
προσωπευτικοῦ παραδείγματος, ἀξίζει νά
σημειώσουμε, πὼς ἀκόμα καὶ διάφορες
ἔρευνες πού διενεργοῦνται σὲ φοιτητικό
ἐπίπεδο εἶναι ἐξίσου σημαντικές. Γιὰ πα-
ράδειγμα, στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν
ὑπάρχει κατ' ἐπιλογὴν μάθημα -ἢ ὑπαρ-
κτὴ ἱατρικὴ- στὰ πλαίσια τοῦ ὁποῖου οἱ
φοιτητές, γιὰ φέτος, ἀσχολήθηκαν μὲ τίς
διαβάσεις τῶν τυφλῶν καὶ μὲ τὸ κατὰ
πόσο τελικὰ αὐτὲς τοὺς δυσκολεύουν,
παρὰ τους διευκολύνουν τὴ ζωὴ. Αὐτὴ ἡ
ἔρευνα ἐγίνε μάλιστα ἀφορμὴ γιὰ προβλη-
ματισμὸ ἀπὸ ἀρκετὰ ΜΜΕ.

Ἐπιπλέον, στίς Ἱατρικὲς σχολές λει-
τουργεῖ ἕνα ἀκόμη πρόγραμμα. Πρόκει-

ται γιὰ τὴν «Ἱατρικὴ ἀπόδοση στὰ Ἀκρι-
τικὰ νησιά», στὰ πλαίσια τῆς ὁποίας φοι-
τητές προσφέρουν ἐθελοντικὰ τίς γνώσεις
καὶ τὴν βοήθειά τους στοὺς Ἑλληνες τῶν
ἀκριτικῶν νησιῶν.

Συνοψίζοντας, ἐμεῖς οἱ νέοι λέμε ΝΑΙ
στον ἐθελοντισμὸ, λέμε ΝΑΙ στὴ σωστὴ
ἐνημέρωση, λέμε ΝΑΙ στὴν ἔμπρακτη δρά-
ση. Ἀλλὰ λέμε ΝΑΙ καὶ στὴν ἐφαρμογὴ
ὅλων ὅσων προϋποθέτει, ἀλλὰ καὶ συνε-
πάγεται ὁ ἐθελοντισμὸς σὲ κάθε ἐκφάνση
τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς!

Ἐπιτρέψατέ μου νά κλείσω μὲ τὴ μαρ-
τυρία μιᾶς νεαρῆς ἐθελόντριας, πού ἐπι-
σκέπτεται ἡλικιωμένους στὰ σπίτια τους:

«Ἐγὼ ἀσχολοῦμαι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων
δραστηριοτήτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ
Σταυροῦ, μὲ τοὺς ἡλικιωμένους. Πηγαί-
νουμε στοῦ σπίτι τους, βοηθάμε ὅσους δὲν
μποροῦν νά αὐτοεξυπηρετηθοῦν ἢ ἀπλῶς
ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ψυχολογικὴ ὑποστή-
ριξη, ἀπὸ παρέα. Ὑπάρχουν ἡλικιωμένοι
πού ζοῦν ἐντελῶς μόνι καὶ τὸ μόνον πού
χρειάζονται εἶναι λίγη συντροφιά. Γιὰ
παράδειγμα, μιὰ κυρία πρόσφατα μοῦ
εἶπε ὅτι χαίρεται ἀκόμα κι ὅταν τῆς ἔρ-
χεται ἕνας λογαριασμὸς στοῦ σπίτι, γιὰτι
εἶναι σὰν νά τῆς δίνει κάποιος σημασία!
Θέλω, λοιπόν, μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου
νά συμβουλέψω ὅλους τοὺς νέους, ἂν μπο-
ροῦν νά διαθέσουν λίγες ὥρες ἀπὸ τὴ ζωὴ
τους γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν
τόση ἀνάγκη. Ὅταν προσφέρεις, παίρνεις
περισσότερα, παρὰ δίνεις. Τὸ μόνον πού
χρειάζεται εἶναι νά τὸ δοκιμάσουν».

ΙΩΑΝΝΑ ΤΑΤΟΥΛΗ
Φοιτ. Ἱατρικῆς Σχολῆς
Μέλος Δ. Σ. τῆς Χ.Φ.Ε.

Η ΑΡΝΗΣΙΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ὁ ἐφορτασμός διαφόρων ἐπετειῶν, (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τῆς Διακηρύξεως), μὲ ἔβαλε σὲ σκέψεις. Τί ἔγινε τότε καὶ τί δὲν γίνεται σήμερα. Μὴ μοῦ πῆτε ἄλλες οἱ ἀνάγκες τότε καὶ ἄλλες σήμερα. Γιατί τὸ σήμερα μπορεῖ νὰ διαφέρει ἀπὸ τὸ τότε ἀλλὰ σὲ ἓνα πράγμα: εἶναι χειρότερο. Συνεπῶς καὶ ἂν ἀκόμη δεχθοῦμε ὅτι σήμερα χρειάζονται ἄλλοι τρόποι δράσεως καὶ ἀγῶνος, ὅμως τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι χρειάζεται πολλὴ δουλειά γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ ἄρνησις.

Τότε, λοιπόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Διακήρυξι πού ἦταν τὸ βαρὺ πυροβολικό, ἀτομικὴ βόμβα μεγατόνων, νόταν παράλληλα καὶ πολλὴ πνευματικὴ δουλειά πού ξεθεμέλιωσε τὴν ἄρνησι. Πρῶτα οἱ «Ἀκτίνες». Ἀπὸ τὸ 1938, μὲ τὰ περιοπούδαστα ἄρθρα τους, τὴν τεράστια κυκλοφορία τους, σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ κῆρος τους. Καὶ προετοίμασαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν Διακήρυξι.

Ἐπειτα, ἡ στρατιά τῶν χριστιανῶν δασκάλων. Ὅχι μόνον αὐτῶν πού εἶχαν διαλέξει τὸ ἐπάγγελμα. Ὁ ἀείμνηστος πατὴρ Σεραφεῖμ Παπακώστας, ἔριξε ἓνα σύνθημα: Θέλουμε χριστιανούς δασκάλους. Καὶ τὸ σύνθημα ἔγινε πράξις. Πολλοὶ ἄφησαν σπουδαῖες θέσεις καὶ, πτυχιούχοι πανεπιστημιακῶν σχολῶν, ξανακάθησαν στὰ θρανία, ἔγιναν δάσκαλοι καὶ ἐπ'ἀνδρῶσαν ὡς πρωτοδιόριστοι τὰ σχολεῖα τῶν ἐλληνικῶν χωριῶν, γιὰ νὰ μεταδώσουν στὶς ψυχὰς τῶν παιδιῶν κυρίως ἀλλὰ καὶ στοὺς μεγάλους, τὴν πίστι στο Χριστὸ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἀληθινοὶ Παιδαγωγοὶ - Ἱεραπόστολοι.

Ἄλλο σπουδαῖο ἔργο, ἦταν τῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων τῆς ἀδελφότητος «**Η ΑΓΙΑ ΕΥΝΙΚΗ**». Ἔργο κ' αὐτὸ τοῦ Σεραφεῖμ Παπακώστα. Εἶχαν γεμίσει τὰ νοσοκομεῖα μας καὶ δούλεψαν ὑποδειγματικὰ στὸ ἔργο τῆς νοσηλείας. Οἱ γιατροί, ἀκόμη σήμερα, θυμοῦνται μὲ συγκίνησι αὐτὲς τὶς ἀδελφές πού μὲ ἱεραποστολικὴ ἀφοσίωσι προσέφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους.

Ἐπὶ ἄλλοι, ἀκόμη στὴν Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσι τὰ περιήμα «**Χριστιανικὰ Μαθήματα**», μὲ τὸν ἀείμνηστο Ἰωάννη Κολιτσάρα, κάθε Παρασκευὴ. Θέμα τους, οἱ ἀπορίες τῶν νέων φοιτητῶν πού γέμιζαν ἀσφυκτικὰ ὄχι μόνον τὴν μεγάλη αἴθουσα ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸ κτίριο Καρύτση 14 (ἀκόμη καὶ τὶς σκάλες).

Ἐπὶ πλέον, λειτουργοῦσαν τὰ φροντιστήρια Ἀρωγῶν, Δοκίμων καὶ Τακτικῶν Μελῶν τῆς Χ.Φ.Ε., πού κατήριζαν κοσμοθεωρητικὰ τὰ μέλη τῆς. Μεταξὺ τῶν διδασκόντων σ' αὐτὰ καὶ ὁ φλογερὸς Γ. Βερίτης, πού τὸν χάσαμε, δυστυχῶς, στὰ 33 του χρόνια. Λειτουργοῦσαν ἐπίσης καὶ οἱ Κύκλοι Μελέτης Ἁγίας Γραφῆς, μὲ κυκλάρχες Θεολόγους, Φιλολόγους, Μαθηματικούς, Πολιτικούς Μηχανικούς καὶ ἄλλους, εἰδικὰ κατηρτισμένους γι' αὐτό.

Γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν σχολειῶν, ὑπῆρχαν καὶ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα πού τὰ εἶχε τότε ὀργανώσει ἡ Ἀδελφότης Θεολόγων «**ΖΩΗ**». Μαθηταὶ τους καὶ μετέπειτα κατηχηταί, ἄνθρωποι πού ἀργότερα κατέλαβαν σπουδαῖες θέσεις καὶ ἐπαῖξαν σημαντικὸ ρόλο στὴν πνευματικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας. Καὶ διπλά στὰ Κατηχητικὰ, οἱ Χριστιανικὲς Μαθητικὲς Ὅμιλοι, πού δούλευαν μὲ τὰ καλύτερα καὶ πὺ φλογερα κατηχητόπουλα. Καὶ ἡ «**Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ**», τὸ χριστιανικὸ παιδικὸ περιοδικό, πού γινόταν ἀνάρπαστο ἀπὸ τὰ παιδιά.

Ὁ χρόνος μου ὅμως (καὶ ὁ χώρος μου) τελειώνει. Καὶ πρέπει νὰ σταματήσω ἐδῶ. Μπορεῖ αὐτὸ τὸ ἔργο πού γινόταν τότε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ σήμερα. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ δεχθῶ ὅτι στὴν μάχη μὲ τὴν ἄρνησι μπορούμε νὰ εἴμαστε ἀπλοὶ θεαταί. Ἡ νὰ ἀρκοῦμεθα σὲ ψυχία, ὅταν τὸ πᾶν διακυβεύεται. Μήπως εἶναι καιρὸς νὰ ξαναδοῦμε τὸ θέμα αὐτὸ καὶ νὰ υιοθετήσουμε μιὰ τακτικὴ περισσότερο ἀγωνιστικὴ; Τὸ ἐρώτημα ἀφορᾷ ὅλους μας. Ἰδίως ὅμως τοὺς νέους, πού ἔχουν τὸν χρόνον μπροστά τους.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Τὸν μῆνα αὐτόν, τὸν Ἰούλιον, συμπληρώθηκαν 33 ἔτη ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τοῦ Ἀττίλα στὴν Κύπρο, τὴν κατοχὴ σημαντικοῦ τμήματος στὰ βόρεια τῆς νήσου καὶ τὸ ἀπαράδεκτο γεγονός τῆς ἀδηλῆς τύχης τῶν 1619 ἀγνοουμένων. Ἐνῶ σὲ ἄλλες διεθνεῖς περιπλοκὲς ἢ ἀντίδραση καὶ γιατί ὄχι καὶ ἡ δραστηκὴ ἐπέμβαση τῶν Δυνάμεων καὶ κυρίως τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς εἶναι δεδομένη, στὴν προκειμένη περίπτωση αὐτὴ ὑπῆρξε ὑποτονικὴ, ἂν ὄχι ἀνύπαρκτος. Ἐκτοτε ὅσες προσπάθειες ἐγένοντο γιὰ τὴν λεγομένη «ἐπίλυση» τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος περιεῖχαν προτάσεις ποὺ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ γίνουν ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὴν ἑλληνοκυπριακὴ πλευρά.

Τὰ γεγονότα ἐκεῖνα τοῦ θέρους τοῦ 1974 καὶ ὅ,τι εἶχε προηγηθεῖ (Σεπτέμβριος 1955 στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὴν Σμύρνη) καὶ ἐν γένει οἱ ἐκδηλώσεις μὲ κάθε εἶδους ἐπιθετικὲς ἢ προκλητικὲς ἐνέργειες τῶν Τούρκων, συνιστοῦν γιὰ τὴν χώρα μας κατάσταση μᾶς μόνιμης τουρκικῆς ἀπειλῆς. Εἶναι εὐλόγο λοιπὸν ἡ Ἑλλάδα νὰ αἰσθάνεται τὸν φόβο τῆς τουρκικῆς ἐπιθετικότητας. Ἡ ὅλη τῆς πολιτικῆς εἶναι ἀναγκαστικὰ ἀμυντικὴ γιὰ νὰ ἀποκρούσει ὄχι μόνον τὶς συνεχεῖς ἐνοχλήσεις ποὺ μᾶς προκαλεῖ ἡ Τουρκία στὸ διπλωματικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμη νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ ἐνδεχόμενον πολέμου. Ὁ φόβος τῆς τουρκικῆς ἐπιθέσεως -ὑπὸ ὅποιαδήποτε μορφή καὶ ἂν συγκαλυφθεῖ αὐτὴ- μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἐπιβαρύνουμε σοβαρὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας μὲ τὶς ἀμυντικὲς δαπάνες, τὴν στιγμή ποὺ ὑστεροῦμε σημαντικὰ σὲ ἄλλους τομεῖς τῆς οἰκονομίας.

Εἶναι μιὰ περίπτωση ὅπου ἡ ἀπειλὴ εἶναι πραγματικὴ καὶ ἡ ἀντίδραση μπροστὰ στὴν ἀπειλὴ σύμμετρη.

Ἀποτελεῖ ἡ Ἑλλάδα σήμερα ἀπειλὴ γιὰ τὴν Τουρκία; Ἀσφαλῶς κανεὶς ἀντικειμε-

νικὸς παρατηρητὴς μὲ τὰ ὑπάρχοντα δεδομένα δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἰσχυρισθεῖ αὐτό. Γι' αὐτὸ ἡ τουρκικὴ προκλητικὴ καὶ ἐπιθετικὴ κατὰ τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἀβάσιμη. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείουμε ὅτι ὑποσυνείδητα στὴ σκέψη τῶν Τούρκων ὑπάρχει ἓνα εἶδος φθόνου γιὰ τὸ ἐπίπεδο ποὺ ἔχει φθάσει ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐπιρροή στὴν διεθνή σκηνή.

Παρ' ὅλα αὐτά, μὲ τὸ δεβαρυμένο ιστορικὸ παρελθὸν ὄχι μόνον τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ τῆς «τουρκικῆς δημοκρατίας τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ» ὑπάρχουν ὑποστηρικτὲς ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων γιὰ τὴν εἰσοδοχὴ τῆς Τουρκίας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, μᾶς χώρας ποὺ δὲν σέβεται τὶς δημοκρατικὲς ἐλευθερίες τῶν πολιτῶν τῆς στὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ διεθνοῦς Δικαίου στὸ ἐξωτερικὸ.

Ἡ ὑπόμνηση τῶν τουρκικῶν ἀυθαιρεσιῶν στὸ ἀπώτερο ἀλλὰ καὶ στὸ πρόσφατο παρελθόν, δὲν εἶναι ἔκφραση ἀντιπάθειας πρὸς τὸν γειτονικὸ λαό, ἀλλὰ ρεαλιστικὴ ἐκτίμηση τῶν πραγμάτων.

Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο Διεθνῆ Συνέδρια τὰ ὁποῖα ὀργάνωσε καὶ ἐπραγματοποίησε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν (ἔτη 2004 - 2007) γιὰ τὶς Πανανθρώπινες Ἀξίες, εἶχαν προηγηθεῖ μὲ παρόμοιο θεματικὸ ἀντικείμενον καὶ μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων ἀπὸ τὴν διεθνή διανόηση ἡ δευτέρα Συνάντηση τῶν Ἀθηνῶν ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα στὴν Πνύκα τὸ θέρους τοῦ ἔτους 1966 μὲ βασικὸ ὀργανωτὴ τὸ Σύλλογον «Ἑλληνικὸν Φῶς» καὶ ἐκεῖνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τὸν Μάϊο 2003 μὲ θέμα: «Ἀρχὲς καὶ ἀξίες γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τῆς Εὐρώπης». Εἶναι εὐχάριστο τὸ γεγονός ὅτι σὲ μιὰ ἐποχὴ συγχύσεως,

άποπροσανατολισμοῦ καὶ ἀναξωπυρώσεως τοῦ ἀθεϊσμοῦ, γίνονται συναντήσεις στὴν Ἀθήνα, πνευματικὸ κέντρο τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, μὲ εὐρωπαϊκὴ καὶ παγκόσμια συμμετοχὴ ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀναγκασιότητα ἀρχῶν καὶ ἀξιών μὲ διαχρονικὴ ἰσχὺ σὲ ἓναν κόσμον μὲ συγκεκριμένες προκλήσεις, ποὺ συνθέτουν τὸν 21ο αἰῶνα.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ εὐχάριστα συμβαίνοντα εἶναι καὶ σήμερα ἐπίκαιρο τὸ σχόλιο τοῦ Ἀλέξ. Τσιριντάνη -ἔστω καὶ πρωθύστερο γιὰ τὶς μετέπειτα ἐκδηλώσεις τέτοιου εἶδους-, τὸ ὁποῖο ἐδημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα «Μεσημβρινή» στίς 2 Ἰουλίου 1966.

«Πραγματικὰ τώρα ἓνα μῆνα περίπου μετὰ τὴν «Συνάντηση» αὐτὴ, τώρα ποὺ ἀρχίζουν νὰ ξεθωριάζουν μέσα μας οἱ λεπτομέρειες, τώρα προσέχουμε περισσότερο αὐτό: "Ὅτι μᾶς ἦλθαν μερικοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἦταν φορεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου στοχασμοῦ, ἦλθαν ἀπὸ διάφορα γεωγραφικὰ καὶ πνευματικὰ κλίματα καὶ ἀπὸ διάφορα ὁ καθένας πεδία ἔρευνας καὶ παρὰ τὶς διαφορὲς στὰ ἐπὶ μέρους καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὴ προσunenόηση, εἶπαν ὅλοι κατὰ δάθος τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Εἶπαν, ἢ μᾶλλον κάτι παραπάνω, ἔδειξαν ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὶς διαφορὲς καὶ τὰ ρήγματα ποὺ διαοροῦν τὴν ἀνθρωπότητα ὑπάρχουν καὶ μερικὰ ποὺ εἶναι γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα κοινὰ. "Ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ πανανθρώπινη ἐνότητα, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ τὰ πανανθρώπινα πνευματικὰ σκιρτήματα, ποὺ θὰ μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ὀνομάσω τὸ πανανθρώπινο καρδιοχτύπι. Διατυπώθηκαν στοχασμοὶ καὶ ἐκφράστηκαν ἀνησυχίες ποὺ ἐκδηλώνονται καὶ στὴν Ἰνδία καὶ στὴν Ἀμερική καὶ στὴν Σουηδία καὶ στὴν Ἰταλία. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐὰν ὑπῆρχε ἡ πρακτικὴ δυνατότητα νὰ εἶναι πλουσιότερη σὲ ἀριθμὸ ὁμιλητῶν καὶ σὲ ποικιλία προελεύσεως ἡ «Συνάντηση» αὐτὴ τῶν Ἀθηνῶν, θὰ εἶχαμε ἐντονότερη τὴν ἐπανάληψη τῆς ἴδιας αὐτῆς διαπιστώσεως. Δὲν ὑπάρχουν μόνο διαφορὲς ποὺ καταξοχίζουσι τὴν ἀνθρωπότητα ὑπάρχουν καὶ τὰ

κοινὰ σημεῖα, οἱ κοινοὶ πόθοι, οἱ κοινοὶ πόνοι, οἱ κοινοὶ φόβοι, τὰ κοινὰ ὄνειροπολήματα, ἐπαναλαμβάνω: Τὸ κοινὸ πανανθρώπινο καρδιοχτύπι.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΟΙ ΥΠΕΡΤΑΤΕΣ ΑΞΙΕΣ

Στὸ διεθνὲς συνέδριο ποὺ ὀργάνωσε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν περασμένο Μάιο, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Γ. Κοντόπουλος ἀνέφερε τὴ γνώμη τοῦ διάσημου φυσικοῦ *George Smoot*, ὁ ὁποῖος πῆρε πέρυσι τὸ βραβεῖο *Nobel* καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει τονίσει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς διανομῆς τῆς ἀκτινοβολίας τῶν μικροκυμάτων εἶναι τόσο θαυμαστά, ὥστε «ἐὰν εἶσθε θρησκευόμενος, εἶναι σὰν νὰ βλέπετε τὸν Θεό».

Καὶ ὁ Ἕλλην Ἀκαδημαϊκὸς στὴ συνέχεια σχολίασε: «Ἡ θεὰ ἐνὸς κόσμου ποὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ ὑπολογιστὲς εἶναι μιὰ θεὰ κολάσεως, ὄχι ἐνὸς γήινου παραδείσου. Δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Σύμπαντος εἶναι νὰ δημιουργῆσει μιὰ τέτοια κόλαση. Ἀντιθέτως τὸ σύστημα τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών περιλαμβάνει πολὺ περισσότερο βαθιὰ καὶ ἀξιόλογα στοιχεῖα, ὅπως ἡ ἀγάπη, ἡ συμπάθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φροντίς γιὰ τὸν συνάνθρωπο, καθὼς ἐπίσης ἡ ὁμορφιά, ἡ ἀρμονία, ἡ εὐτυχία, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ ὑπέρατο Ἀγαθό. Σὲ ἓνα τέτοιο σύστημα ἀξιών ἡ προαγωγή τῆς γνώσεως ἔχει ἓνα εὐγενῆ χαρακτήρα, ὄχι ἀπλῶς βελτιώνει τὴ ζωὴ μας, ἀλλὰ φέρνει τὸν ἄνθρωπο πιὸ κοντὰ στὸ βασικὸ πνεῦμα τῆς δημιουργίας... Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ περιλαμβάνει ἠθικὲς ἀξίες. Οἱ αἰσθητικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες δὲν μποροῦν νὰ ἀποδειχθοῦν ἐπιστημονικὰ. Εἶναι πέραν ὄλων τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρημάτων. Κι ὅμως δὲν εἶναι λιγώτερο σημαντικὲς. Προσωπικὰ δὲν μπορῶ νὰ ἰδῶ ἓνα σκοπὸ στὸ Σύμπαν, ἂν αὐτὸς δὲν ἐνσωματώνεται στίς ὑψηλότερες καὶ εὐγενέστερες ἀνθρώπινες ἀξίες, ποὺ τὶς θεωρῶ σὰν ἀνταύγειες τῶν αἰωνίων ἀξιών τῆς ὅλης ὑπάρξεως».

Η. Μ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΜΕ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Στις αρχές Μαΐου άρχισε στη Δρέσδη της Γερμανίας η μαζική παραγωγή της μικρότερης στον κόσμο τηλεοπτικής οθόνης, ή επιφάνεια της οποίας δεν ξεπερνά το ένα τέταρτο του τετραγωνικού εκατοστού! Η σκωτσέζικη εταιρεία *Micro Emissive Displays (MED)*, που ειδικεύεται στην κατασκευή τηλεοπτικών οθονών, έπλυνσε 13 εκατομμύρια ευρώ για το συγκεκριμένο έργοστάσιο, μόλις 400 τετραγωνικά μέτρων, στο οποίο άσασχολούνται 16 εργαζόμενοι.

Η μικροσκοπική τηλεόραση ανοίγει νέα πεδία εφαρμογών και θα τοποθετηθεί σε γυαλιά, κινητά τηλέφωνα, ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές και διντεοκάμερες, επεκτείνοντας ακόμη περισσότερο την κυριαρχία της τηλεόρασης στην ανθρώπινη καθημερινότητα.

“Αν και οι περισσότεροι τηλεθεατές δηλώνουν δυσαρεστημένοι από την ποιότητα των τηλεοπτικών προγραμμάτων που παρακολουθούν, αν και το 78% των Ελλήνων δεν θεωρούν αντικειμενική την ενημέρωση μέσω τηλεοράσεως, αν και το 60% είναι απογοητευμένοι από τις πολιτικές εκπομπές και το 67% καταγγέλλει τους «τηλε-εισαγγελείς» δημοσιογράφους ότι δεν σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, δυστυχώς η κατανάλωση τηλεοπτικών υπο-προϊόντων έδραίνεται ακόμη περισσότερο, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες ηλικίες, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της *VPRC*.

Δεν είναι όμως μόνο οι μεγάλες ηλικίες των τηλεθεατών που μαγεύονται από την μικρή οθόνη. Έντονη αύξηση παρου-

σιάζουν και οι λιλιπούτειοι τηλεθεατές, τους οποίους «παρκάρουν» οι γονείς τους στην γκουβερνάντα τηλεόραση. “Αν και κανείς γονιός δεν θα άφηγε το παιδί του σε ένα άγνωστο να το φυλάει, εν τούτοις χωρίς δεύτερη σκέψη το έμπιστεύεται στην κάθε περιέργη τηλεοπτική περσόνα.

Έτσι τα σημερινά παιδιά προτιμούν τη μαγεία και την εύκολια της τηλεοπτικής εικόνας, έναντι του παιχνιδιού με φίλους, της βόλτας στο πάρκο, της έκδρομής στην έξοχή. Και μετά άπορούμε γιατί τα παιδιά μας αισθάνονται άμήχανα στη φύση, δεν ξέρουν τα όνοματά όσων βλέπουν, σιχαίνονται τα πουλιά που πετούν πάνω από τα κεφάλια τους, τρομάζουν στο πρώτο σκουλήκι που έρπει στο χώμα.

Χαρακτηριστικό ήταν το συμπέρασμα έρευνας που διεξάχθηκε την διετία 2004 - 2005 σε 1.900 παιδιά, με αντικείμενο τη μελέτη της πνευματικής ανάπτυξεως των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Ζητήθηκε από τα παιδιά να σχεδιάσουν έναν άνθρωπο. “Όπως προέκυψε, όσα παιδιά έβλεπαν τηλεόραση λιγότερο από μία ώρα καθημερινά, ζωγράφισαν με μεγαλύτερες λεπτομέρειες και ρεαλισμό το θέμα τους, ενώ όσα παιδιά καθλώνονταν στην τηλεόραση από τρεις και πάνω ώρες την ημέρα, παρουσίασαν σκίτσα άπλοϊκά και σχεδόν πανομοιότυπα μεταξύ τους!

Έντύπωση επίσης προκαλεί έρευνα, ανάμεσα σε προπονητές ποδοσφαίρου της περιοχής Αθηνών, που έπισημαίνει ότι τα τελευταία χρόνια αυξάνονται τα παιδιά που δεν ξέρουν να κινηθούν, να τρέξουν, να περπατήσουν και που φοβούνται να τρέξουν, να πέσουν, να χτυπήσουν την ώρα

του παιχνιδιού, δείγμα της καθιστικής καθημερινής ζωής στίτι - σχολείο - φροντιστήριο - τηλεόραση - βιντεοπαιχνίδια.

Άνησυχητική είναι επίσης η τελευταία έρευνα που δημοσιεύθηκε στο έγκριτο επιστημονικό περιοδικό «*Biologist*» για τη σχέση παιδιού - τηλεόρασης. Μέχρι να φτάσουν στην ηλικία των έξι ετών, τα παιδιά στη Βρετανία θα έχουν ήδη περάσει ένα χρόνο από τη ζωή τους μπροστά στην τηλεόραση, με πρώτα αποτελέσματα τη φθορά του ανοσοποιητικού τους συστήματος, τις ορμονικές διαταραχές και την πρόωξη σεξουαλική αφύπνιση.

Στις παράλληλες άρνητικές επιπτώσεις της τηλεόρασης στους ανήλικους προστίθενται η παχυσαρκία, τα πρόωρα καρδιαγγειακά προβλήματα, ο κακός μεταβολισμός, η μυωπία, οι διαταραχές ύπνου, η δυσκολία στο διάβασμα, η αύξηση του λίπους και ο διαβήτης τύπου 2.

Ακόμη η έρευνα κατέδειξε ότι η υπερβολική παιδική τηλεθέση ανακόπτει την φυσιολογική ανάπτυξη των κυττάρων του εγκεφάλου με αποτέλεσμα την αδυναμία συγκέντρωσης των παιδιών, αύξάνει τον κίνδυνο εμφάνισης της νόσου Άλτσχάιμερ κατά την ενηλικίωση, και ευνουεί την εμφάνιση αυτισμού σε παιδιά που έχουν ήδη προδιάθεση.

Η παραπάνω έρευνα συνιστά τα παιδιά ηλικίας έως τριών ετών να μην βλέπουν καθόλου τηλεόραση, από τριών ετών έως πέντε ετών μόνο μισή ώρα καθημερινά, από πέντε έως δώδεκα ετών μία ώρα την ημέρα και δώδεκα ετών και άνω μία και μισή ώρα.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ»

Και στο παρελθόν είχαμε αρκετά κρούσματα προκλήσεων διαφόρων «καλλιτεχνών» με τα δημιουργήματά τους. Άλλοτε προσέβαλαν την σεμνότητα και τα χρηστά ήθη, άλλοτε τα θρησκευτικά σύμβολα

και πρόσωπα. Σε ένα πρόσφατο περιστατικό ήρθε και η σειρά ενός ένθικου συμβόλου: ο εθνικός ύμνος της Ελλάδος έρησιμοποιήθη ως μουσική υπόκρουσις σε σκηνή θεάματος πορνό, το οποίο εξετίθετο ως βίντεο - δημιουργία κινηματογραφιστρίας και λέκτορος του Πανεπιστημίου. Το «έργο τέχνης», με την προκλητικότητα του, ώδηγησε στην παρέμβασι του εισαγγελέως και στην σύλληψι και δίωξι του υπευθύνου της εκθέσεως. Και τότε όλοι (καλλιτέχνες, κριτικοί τέχνης, άνθρωποι του πνεύματος) διεμαρτυρήθηκαν, όχι για την προσβολή του εθνικού συμβόλου, αλλά για την λογοκρισία της «τέχνης». Μετ' έκπληξεως διαβάσαμε, στον Τύπο την δήλωσι του πατρός της «καλλιτεχνιδος», προβεβλημένου ακαδημαϊκού άνδρος: «Είμαι υπερήφανος για την κόρη μου και υποστηρίζω ό,τι και να κάνει»(!) (Ελευθεροτυπία 4.6.2007). Η ρήσις αυτή, είπωμένη μάλιστα από θεράποντα της ψυχιατρικής επιστήμης, μās έφερε στον νοῦ μία αντίθετο ρήσι της κλασσικής Ελλάδος: «φίλος μὲν Πλάτων, φιλότατη δὲ ἀλήθεια».

Τὰ τελευταία χρόνια ὑπάρχει μία αὐξημένη τάσις σὲ χώρους καλλιτεχνῶν μετὴν χρῆσι τῆς προκλήσεως ὡς προωθητικοῦ μέσου τοῦ «καλλιτεχνήματός» τους. Καὶ τί δὲν εἶδε τὸ φιλοθέαμον κοινό: τεμαχισμένες ἀγγελάδες μέσα σὲ φορμόλη γυμνὰ σώματα καὶ σεξουαλικὲς πράξεις (σὲ φωτογραφίες, βίντεο καὶ ἐπὶ σκηνῆς) κάπνισμα ἐπὶ σκηνῆς σὲ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου, καὶ πλεῖστα ὅσα. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα: «Σόκ», «γροθιά σὲ στομάχι», «κυριαρχία τοῦ κίτς» (κατὰ τὰ γραφόμενα τῶν κριτικῶν), ἀπέχθεια, ἐξοργισμὸς τοῦ θεατοῦ. Τὸ «έργο τέχνης ἀπὸ ἀγαμμα (δηλαδὴ αὐτὸ πὸν προκαλεῖ ἀγαλλίασι), καταντὰ σήμερα, σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις, νὰ προξενῆ ἀπέχθεια καὶ ἀποστροφή! Ἡ τάσις αὐτὴ καταργήσεως κάθε ἐννοίας τοῦ ἱεροῦ, τοῦ σεμνοῦ καὶ τοῦ ὠραίου συνδυάζεται μετὰ μία παράλληλο

τάσι· την γένεσι νέων συμβόλων - ταμποῦ, τὰ ὅποια ἐπ' οὐδενί διανοεῖται κάποιος νὰ «πειράξῃ». Ἐάν κάποιος καλλιτέχνης προβάλλει μὲ τὸ ἔργο του, ἐπὶ παραδείγματι, τὴν ὁμοφυλοφιλία ὡς διαστροφή, θὰ θεωρηθῆ ὑβριστής τοῦ διαφοροτικού καὶ τῆς ἐτερότητας, καταπατητῆς τῶν δικαιωμάτων τῆς μειοψηφίας, ρατσιστής καὶ σεξιστής, συντηρητικὸς καὶ ὀπισθοδρομικός. Θὰ καταβληθῆ κάθε προσπάθεια νὰ σπλωθῆ ὁ ἴδιος καὶ τὸ ἔργο του καὶ νὰ περιπέσῃ στὴν ἀφάνεια, ἀφοῦ δὲν θὰ ἔχη πλέον πρόσβασι στὰ μέσα δημοσιότητας. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει μὲ τοὺς «καλλιτέχνες» ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συνειδητῶς καὶ σκοπίμως γκρεμίζουν μὲ τὰ ἔργα τους κάθε ἔννοια ἱεροῦ, ἀγίου, σεμνοῦ, ὠραίου καὶ ἀληθινοῦ. Αὐτοὶ προβάλλονται ποικιλοτρόπως ὡς σπουδαῖοι καὶ μοντέρνοι καλλιτέχνες καὶ στὴν περίπτωσι κατὰ τὴν ὁποία διωχθοῦν (ὡς παραβάτες τοῦ ποινικοῦ δικαίου) ἐπικαλοῦνται τὴν ἐλευθερία τῆς τέχνης γιὰ νὰ κατοχυρώσουν τὴν ἰδιότυπο «ἀσυλία» τους. Καὶ ἄλλες φορὲς ἔχομε σημειώσῃ ἀπὸ τὴν στήλῃ αὐτὴ τὴν ἀνακολουθία: ὅταν ὑβρίζεται ἢ παρενοχλεῖται ἓνας ἄνθρωπος νὰ καταφεύγῃ στὴν δικαιοσύνη γιὰ τὴν προστασία τῆς τιμῆς του καὶ ὅταν ὑβρίζονται ἱερά πρόσωπα ἢ σύμβολα (ἀκόμη καὶ ἡ ἱερὴ στὸ βάθος τῆς ἔννοια τοῦ ἀνθρωπίνου ἔρωτος) νὰ μὴ ἐπιτρέπεται ἢ προσφυγῆ στὴν δικαιοσύνη γιὰ λόγους δήθεν ἐλευθερίας τῆς τέχνης.

Ἄξιζε νὰ διατρέξῃ κάποιος τὰ ἐγχειρίδια Ἱστορίας τῆς Τέχνης γιὰ νὰ διαπιστώσῃ ἐάν ὑπῆρξε ἄλλη ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἡ πρόκλησις καὶ ἡ ἀποϊεροποίησι τῶν συμβόλων ἐθεωρήθη ὡς πραγματικὴ δημιουργία. Τὸ γεγονός, πάντως, παραμένει ὅτι οὐδέποτε ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς διαχρονικὸ καλλιτεχνικὸ ἐπίτευγμα, ἀληθινὸ ἔργο τέχνης, ἱκανοποιούσε τρία χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα: ἦταν φιλόκαλο καὶ ὄχι ἀκαλαίσθητο· ἐσέβετο τὸ ἱερὸ καὶ δὲν προέβαλλε τὸ ἀνίερο· προέβαλλε τὴν υγεία καὶ ὄχι τὴν ἀσθένεια / διαστροφή. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει τὸ παρελθὸν τῆς ἀνθρωπότητας καὶ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μείνουν στὴν ἱστορία ὡς καλλιτέχνες δημιουργοὶ καὶ ὄχι ὡς προκαλοῦντες καὶ προκαλούμενοι. Ἕνα ἀληθινὸ ποίημα - δημιούργημα πάντοτε «προκαλεῖ», ἀλλὰ μὲ ἄλλο τρόπο: προκαλεῖ θαυμασμό, ψυχικὴ ἀνάτασι, ἀγαλλίασι· διδάσκει καὶ ἀναπτύσσει τὸν ἄνθρωπο, τὸν καθιστᾷ μορφωμένο καὶ πολιτισμένο. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ «πρόκλησις» τῆς τέχνης καὶ ὄχι ὁ ἐπιδερμικὸς ἐντυπωσιασμός τοῦ κοινού.

Τέλος, μόνον εἰδικοί ἐπὶ τῆς Ψυχοπαθολογίας μποροῦν νὰ μᾶς διαφωτίσουν πῶς ὁ ἴδιος ἄνθρωπος (ὁ πατὴρ τῆς καλλιτέχνης τοῦ ἐπιμάχου δίντεο) θεωρεῖ τὸ κάπνισμα ὡς ἀσθένεια καὶ ἐξάρτησι, ἀλλὰ τὸ πορνὸ θέαμα μὲ τὴν μουσικὴ ἐπένδουσι τοῦ ἔθνικοῦ ὕμνου τῆς χώρας μας, ὡς «καλλιτέχνημα» καὶ ὄχι ὡς διαστροφή.

I. K. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

«AKTINES». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθῆναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντῆς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Γιατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Ἀθῆναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθῆναι. Τιμὴ τεύχους € 1,20. Ἐτησίαι συνδρομῆ, ἐσωτερικοῦ € 12, ἐξωτερικοῦ € 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν επιστρέφονται. Αναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλίοκρισαι δὲν δημοσιεύονται. ΚΩΔΙΚΟΣ: 1692.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθῆναι, Ἰούλιος 2007

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»
Άπό τις εκδόσεις «Η Δαμασκός» κυκλοφορούν:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

- **ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**
Προβληματισμοί και προτάσεις

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

- **Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ**
Νικόλαος Μύρων τῆς Λυκίας
- **ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ**
Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος
- **Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ**
Ἀλέξανδρος Γιάλας (Γ. Βερίτης)

***

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΥ
ΕΛΠΙΔΑΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ
Χαριτωμένη ποιητική συλλογή.

*

ΕΛ. Χ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΤΣΗ
**ΟΤΑΝ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ**

Ἡ γέννηση καί ἡ εξέλιξη τῆς πολυφωνικῆς
θρησκευτικῆς μουσικῆς στήν Εὐρώπη.

*

Γ.Δ. ΚΟΥΒΕΛΑ
**Η ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ**

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»
Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 3221 283

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Άδειας
1753

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Έπιμέλεια

ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998